

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

№ 47 (10640) хемис 20 – ноябрь, 2014 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Рамазан Абдулатипова “Большая страна” программадин (ОТР телеканал) корреспондентдиз интервью гана Гележегдихъ жанлу камар

▪ Рамазан Гъжимурадович, Дагъустан Россиядик квай, виче виридалайни гзаф миллетрин векилар яшаммиш жезвай республика я. Аквар галарай, халкъар ик бул яз хуьникди идара авунин карда, стратегияда, планламышунин карда са гъихътин ятлани къетленвал арадал къевезва. Гъаки тушни?

- Гзаф миллетрин векилрикой ибарат яз хуьн бязи вахтара чина идара авунин кваллах четинарзавай месэла яз гьисабзава. Гъакикъатда лагъайтла, им зурба къуват, лап зурба дережадин жуьреба-жуьрвал, жуьреба-жуьрвилин гуьзелвал, жуьреба-жуьрвилин къетленвал, агъзурралди рангар, тавар, гъа гьисабдай жуьреба-жуьре адетар, майишатар лагъай члал я. Дагъустан ва Россия патал им зурба, гьелелиг ишлемиш тавунвай такъат я. За гьисабзавайвал, идара авунин карда, гьелбетда, вири и терефар фикирда кун, гьар садан къетленвал гьисаба кун, гьар садав, гьар садан лайихлувилиг гуьрметдивди эгечлун герек я. Гъа са вахтунда чун сад тир республикаяр тирди, чун са уьлкведа яшаммиш жезвайди, чун Россиядин Федерациядин ватандашар тирди вирида аннамисун герек я. Инсандин руьгьдин алам са миллетдалди сергъятламыш жезвайди туш. Яшайишдиз, медениятдиз талукъ хейлин ериярни авайди я. За гьисабзавайвал, Дагъустан лап гуьрчег республика я. Сифте нубатда им гзаф культураяр кардик квай, гзаф миллетар саналди яшаммиш жезвай чка я.

▪ Эгер Дагъустанда гзаф культураяр аваз хуьникай ва гзаф миллетрин векилар саналди яшаммиш хуьникай лугъун хъайитла, Россиядин хейлин субъектрихъ: Калмыкиядихъ, Чечен Республикадихъ, Ставропольский крайдихъ галаз Дагъустандин сергъят ава. Яшайишдин, экономикадин жигъетдай къватнавай тежриба тайиндаказ абурухъ галаз паюнин кваллах гъик киле физва?

- Зун республикадин килиз атай члавуз Дагъустандиз я Ставропольский крайдихъ, я Чечен Республикадихъ, я бес къадар агалкъунралди вилик физвай Азербайжан Республикадихъ галаз экономикадин ва культурадин жигъетдай саналди тир гъич са проектни авачир. Чун капитализмдал элячйна, алакъяар хуьнин дережа лагъайтла, феодализмдин дережада ама. Виликдай чна ик лугъузвай: чун, капитализм арадай акъудна, социализмдал элячйна, гила лагъайтла, чун, зи гьисабрал-

ди мад, капитализм арадай акъудна, бязи вахтара феодализмдал эляч хъийизва.

▪ Алай, тайин тир вахтунда Квехъ план авани, Азербайжандихъ галаз алакъяар гьар гъик ятлани мягъкемарун патал вуч авун герек я?

- Чна кунуни республикарихъ галаз сихдаказ санал кваллахзава. Чна Азербайжан Республикадихъ галаз тухузвай кваллахни активламышнава, Дербентда са шумуд проект гъеле килиз акъудзава. Чна гележегдани ик санал кваллахун гегеншарда. За мад сеферда къейдзава: Россияда чун вилик финин ва чи мумкинвилерин къуват санал агудунин дережа гьелелиг бес къадардинди туш.

▪ Куьне Дербентдикой ихтилат кудна, им лишанлу вакъиа я, шегъердин къве агъзур йис тамам жезва. Яни им Россиядин виридалайни къадимлу шегъер я. Дагъустандин агъалияр и зурба вакъиадив гъик эгечлзава, юбилейдиз гъихътин гъазурвал аквазва?

- Юбилей сувар яз къейд авуниз гъазурвал акунин барадай зурба программа килиз акъудзава. Дугъри я, гьелелиг чна и кваллахар сифтени-сифте республикадин такъатрин гьисабдай килиз акъудзава, мукъвал тир вахтара федеральный пуларни чара авун лазим я. И вакъиадиз РФ-дин Гъукуматди, Кеферпатан Кавказдин крарин рекъия министрстводи, СКФО-да Россиядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил С. Мелико-

ва еке фикир гузва. Къведай йисуз юбилей къейд авун патал чна алай вахтунда санал активнидаказ кваллахзава. За мад сеферда лугъузва, Дербент - им Россиядин накъварал алай лап къадимлу шегъер я. Россиядиз хашпара дин Дербентдай яна атана, чувудрин динни Россиядиз Дербентдай яна атана, Россиядиз исламни Дербентдай яна атайди я. Жув гъеле Москвада культурадин университетдин ректор тир члавуз захъ а шегъерда дувънядин культурайринни динрин центр тешкилуни фикир авайди тир. Чаз Дербентда I Петрдин квал жагъана, Россиядин император ана хъайиди я. Куьрелди, за гьисабзавайвал, Дагъустанда Петрдихъ галаз алакълу тарих мадни гзаф дережада инанмишардайвал раиж авун герек я. И мукъвара чна Порт-Петровск шегъердин бине кутур чкадал лишанлу къван эцигна. Алатай йисуз Дагъустан Россиядик акъалтлай галда экечлалдай инихъ 200 йис тамам хуьн къейдна. Расул Гьамзатован 90 йис тамам хуьн къейдна. Ибур лишанлу вакъияяр тир, чиниз лап гзаф къадар мугъманар атана. Чна Расул Гьамзатован дустарин форум киле тухвана. Москвада Владимир Владимирович Путинан иштираквал аваз ва Москвадин мэр Сергей Семенович Собянинан куьмекни галаз Расул Гьамзатован памятник эцигна. Маса гафаралди

▶ 3

“Самурда зул”

21-НОВАБРДИЗ Мегъарамдхуьруьн районда “Самурда зул” лишандик кваз республикадин сувар киле тухуда. Адан сергъятра аваз Россиядин халкъарин адетдин культурадин Центр ачухда. Суварик Ахцегь, Агъул, Дербент, Рутул, Сулейман-Стальский, Табасаран, Къайтагъ, Дахадаев, Хунзах районрин ва Къизляр шегъердин художественный самодетельнострин коллективри иштиракда.

Суварик къез кланзавайбур йикъан сятдин 11-даз Мегъарамдхуьре гуьзлемишзава.

Форумдин сергъятра аваз

21-НОВАБРДИЗ йикъан сятдин 3-даз Дуствилин кваллин дараматда республикадин промышленникрини карчийрин I форумдин сергъятра аваз къецепатан уьлквейра яшаммиш жезвай чи ватандашрин общественный тешкилатрин Координационный советдин заседание киле фида. Ам “Ватандашрин общественный тешкилатар Дагъустан Республикади культурадин ва экономикадин жигъетдай хуьзвай алакъяар мягъкемарун патал экечлзава” лишандик кваз киле фида.

Мярекат “2014-2020-йисара Россиядин миллетрин садвал мягъкемарун ва Россиядин халкъар этнокультурный жигъетдай вилик фин” твар ганвай, тайин мурадрихъ элкьюрнавай Федеральный программадин сергъятра аваз, гурбатда авай ватандашри тарихдин ватандихъ галаз алакъяар хуьнин ва мягъкемарунин мурадралди тухузвайди я. Заседание тухуник квил кутурди РД-дин милли политикадин рекъия министрство я.

Координационный советдин заседанида Туркияда, Азербайжанда, Иранда, Къазахстанда, Беларусь Республикада, Къиргъизистанда яшаммиш жезвай дагъустанвийрин векилри гъакини, РД-дин министрствойринни ведомствойрин векилри иштиракда. Заседанидал Германияда, Тунисда, Туркияда яшаммиш жезвай, чпин асул бине Дагъустандай тир ксарни рахада.

И серенжем киле тухудай члавуз къецепатан уьлквейра Дагъустандин твар гуьндурь дережада хуьн патал гурбатда авай дагъустанвийрин диаспарайрихъ галаз санал кваллахунин, Дагъустан Республикадини къецепатан уьлквейри алишверишдинни экономикадин, илимдин, техникадин, культурадин ва маса рекъерай хуьзвай алакъяар мягъкемарунин месэляяр веревирддайвал я.

Форумда иштиракда

Республикадин аялрин ва жегилрин общественный тешкилатрин кваллин куьллуьгъчийри 21-ноябрдилай 22-ноябрдалди Санкт-Петербургда киле фидай гуьгьуллубурун “Доброфорум 3.0” форумда Дагъустандин патай векилвалда.

ОБРАЗОВАНИЕ

Вичин кваллахал, аялрал рик алай С.Исрефовадикай аялрин бахчадин тербиячияр тир Гъажиева Одессади, Ризаева Раисади, диде-бубаяр тир Гъажиева Саидади, Абдулкадирова Марияди, Исаева Халидади хуш келимаяр лагъана.

▶ 19

СПОРТ

Докъузпара райондин Цийи Къаракуьредай тир Артур Алискеровани и чемпионатда 91 кг-дилай гзаф заланвал авайбурун арада вичин алакъяар кълурна. Ада кьизилдин къве медаль къазанмишна: къайдаяр авачир бягъсерай (ММА версия) ва греппингдай. Аферин!

▶ 22

Кылин редактордин гаф Мад сеферда куьмекдиз эверзава

2015-йис югь-кьандавай мукьва жезва. 4-сентябрдиз акъатай "Лезги газетда" за и йис чун патал гьикъван кьетенди ятла кьейднай. И йисуз чи газетдин 95 йис тамам жезва. И йисуз чи газетдин кылин редакторвиле кьвалахай Гъажи Апаевич Аликберован, жавабдар секретарар хъый Алибег Фатахович Фатахован, Назир Агъабегович Агъмедован, Абуталиб Абилован, отделприн заведующий ярилел кьвалахай Якъуб Рамазанович Яралиеван, Абдулбари Агъмедович Магъмудован юбилейрни кьейдда.

Тикрарун чирвилерин диде я, лагъанва урус халкъдин мисалда. Зунни кьведай йис чун патал гьикъван важиблудиятла аннамшун патал сентябрдин вацран кьейдера лагъай келимаяр мад сеферда тикраруниз мажбуур хъанва. Украинада яшамин жезвай урус миллетдин векилри члал хуьн патал еке инсафсузвилериз, квал-югъ, шегъерар, хуьрер дарбадагъ авуниз таб гузвайдакай за гьавайда лагъаначир. Лезги члал хуьнин жигъетдайни арадал кьезвей гьалар кьвердавай кьалабулух кутадайбуур жезва. Чи республикада милли члалар хуьрера хьиз шегъеррани вири аялри мектебра чируниз мажбуурзавай закон кьабулнавтани, и кардал бес кьадаар амалзавач. Ери аваз тарсар гуниз лазим тир фикир гузвач.

Асул гьисабдай чи миллетдин векилар яшамин жезвай районура, хуьрера диде члал хуьнин жигъетдай хаталу гьалар арадал атуни илгъай кьарсатмишзава. Лезгистандани бязи лезгийар чебчипх галаз урус члалал рахуни, мярекатар урус члалал кьиле тухуни, хейлин гьакимривай, пешекарривай майдандиз экъечайла, халкъдихъ элкьвена, михъи диде члалал рахаз тахъуни чна и жигъетдай члалура патал камар кьачузвайдан гьакъиндай шагъидвалзава.

Гьеле лезги халкъ са акъван савадлу тушир девирда чи миллетдин арадай Куьре Мелик, Генжеви Низами, Ялцугъ Эмин, Кьуючхуьр Саид, Етим Эмин, Ярагъ Мегъамед, Алкъвадар Гьасан эфенди, Миграгъ Къемер, Стлал Саяд, Стлал Сулейман хьтин арифдарар акъатуни чун, гьелбетда, гьейранарзава, чи рикьер жуван улкъведал, халкъдал дамах авунин гьиссерив ацурзава. Гьа са вахтунда абурукай гзафбуру чпин яратмишунар араб, туьрк, фарс члаларал арадал гьанай. Вучиз лагъайтла анжах гьа икк хъайила абурувай чеб ва чпин гьевечли халкъ гьа вядеда дуьньядиз машгууриз жезвай.

Етим Эмина диде члалал яратмишай шиирин члалан ширинвили, гуьречгвили, деринвили кье чун гьейранарзава. Кье чна 1927-йисуз лезги члалал чи шаирин шиирин сифте ктаб Москвада, 1928-йисуз "Цийи дуьнья" газет Ахцегьа акъудай "Лезги газетдин" сад лагъай кылин редактор Гъажибег Гъажибеговас виш агъзур сеферда рагъметар гузва. Гьеле халкъ са акъван савадлу тушир гьа вядеда "Цийи дуьнья" газетдин тираж кьуд агъзур экзеплярдилай виниз алатнай. Куьне садра аннамша гьа девирда газетар клелзавайбурув ахгакъарун гьикъван четин кар тиртла. Дагъдин хуьрериз кье хьтин кьайдадик кьай рекьер, газетар ахгакъарунал желбдай такъатар, кьуватар авачир.

Жува мектебда клелай йисара Ахцегьрин райцентрал алай багъда газетарни журналар маса гудай киоск кардик кьай. Радиолай гьар юкъуз лезги члалал гьам Махачкъаладай, гьам Ахцегъдай пе-

редачар, концертар гузвай. Лозунгар вири диде члалал кхъизвай. Ахцегъ, Рутул районура за "Коммунист" газетдин хсуси корреспондентвиле кьвалахай 1969-1971-йисара Агъмедов Абдулгъафар КПССдин Ахцегъ райкомдин сад лагъай секретарь, Ашурбегов Ашурбег райисполкомдин председатель тир. Майдандиз экъечна диде члалал рахадайла, абурун дилаварвиле вири гьейранардай.

Кьени Дербент шегъердин кьиле авай чи баркаллу хва Имам Яралиеван, Сулейман-Стальский райондин кьил Нариман Абдулмуталибован дилаварвилел вирида дамахзава. Амай гьакимрини чаз неинки абурулай чпи чешне кьачуна, гьаки амайбуруни чешне кьачуз туна кланзава. Нариман Шамсудиновича лезги члал хуьн патал гьихьтин алахъунар ийизватла, виридаз аквазва. И йикъара Табасаран, Хив районрин администрацийри, РД-дин печатдин ва информациядин министерстводин, жегъилрин крарин рекъай министерстводин, РД-дин Общественный палатадин ва "Информациядин общество вилик тухудай институт" АНО-дин куьмекни галаз, чи республикадин меркезда клелзавай, кьвалахзавай чпин районрин интеллигенциядин векилрихъ галаз махсус гуьруьш-форум кьиле тухвана. Студентар, жегъилар гьар са жигъетдай ашкъиламишдай, абурухъ галаз авай алакъяар мадни мягъкемардай чараар аквазва. Мумкин я, и кар ийидайла абуруни Нариман Шамсудиновичалай чешне кьачуна жеде. И важиблу мярекатдай ганвай макъала и нумрадин 5-чина чапни авунва. Амайбуруни диде члал, литература, искуство, газетар, журналар, милли радио, телевидение хуьн патал ихьтин важиблудият кьил кутунайтла, пис жедачир.

Алатай йисан кьвед лагъай паюна Ахцегъ райондин кьил Осман Магъмудович Абдулкеримован буйругъдалди и райадминистрацияди чи редакциядихъ галаз икьрар кутлунна хейлин газетар ужуз кьиметдай (зур йисан вахтунда гьар садав ахгакъардай 26 газет 90 манатдай) чи редакциядивай маса кьачуна, типографиядай чпи хутахиз, клелдайбурув ахгакъарзава. И жигъетдай амай районрини адалай чешне кьачунайта, пис жедачир.

Райцентрада виликдай хъайи, за видихъ кьейд авур, газетар, журналар, ктабар маса гудай киоскарни, районрин кьилериз клан хъайитла, гьиле-гъилди кардик куктаз жедайдал шак алач. Ида анрай маса гудай хейлин газетар чавай ужуз кьиметдай маса кьачудай мумкинвал арадал гьидай. Алатай йисара "Лезги газет" гьина гьаки хъенатла чирун патал авур ахармишунри гьар са виш касдин кьилиз чи райцентрайрин агъалийри виридалайни тимил "Лезги газет" кхъейди тестикъарна. Эгер райцентрайрал видихъ кьейднавай жуьредин киоскар кардик куктуртла, и рехнени са бубат хъайитлани арадай акъуддай мумкинвал жеда.

Инал мад са кардал фикир желб ийиз кланзава. Советрин девирдиз вил вегъейтла, Лезгистанди ватандиз гзаф зурба шаирар, писателар, журналистар, лезги члалан алимар гайиди ашкара жеда. Без инлай кьулухъни ахьтин баркаллу ксар майдандиз акъуддай кьулай шартлар тешил тавуртла чи халкъдин жележ гьихьтинди жеда? Стлал Сулейманар, Мегъамед Гъажиевар, Гъажибег Гъажибеговар, Алибег Фатаховар, Агъед Агъаевар, Ражидин Идаятовар, Букар Талибовар, Унейзат Мейлановар чаз гьинай кьведа?

И вири веревирдери, гекъигунри мад ва мад сеферда зун жуван багъри халкъдиз 2015-йис патал "Лезги газет" энгел тавуна кхьиниз мад сеферда эвер гуниз мажбуруна. Ша чна и кардал амал ийин.

Дагъустандинни Москвадин арада санал кьвалахунин гьакъиндай Икьрардал кьулар члугуна Алакъяар мягъкем жезва

Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатиповани Москвадин мэр Сергей Собянина алишверидинни экономикадин, илимдинни техникадин ва культурадигъи жигъетдай санал кьвалахунин гьакъиндай Икьрардал кьулар члугуна. Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллуьгдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, официальный документдал кьулар члугунин мярекат улкъведин меркездин Гьукуматдин Яру залда кьиле фена.

Дагъустандай тир амадагар тебрик авуналди ва региондин кьилихъ элкъуьналди, Сергей Собянина лагъана: "Гьурметлу Рамазан Гъажимуродович! Куьне республикадиз регъбервал гур саки кьве йис хъанва. Чаз Дагъустанда экономикадин жигъетдай гьалар хъсан, кьанун-кьайда мягъкем жезвайди аквазва. Хци вири месэлайрай чна сих алакъяар хуьзва. Им лап важиблу кар я, гьаки лагъайтла Москвада хейлин дагъустанвийри яшамин жезва. Са тимил вахтар идалай вилик чна яшайишдин квалер эцигун патал чин пай пул кутур, амма алдатмишарай ксарихъ галаз алакъялу четин месэлайрикай сад умуми кьуватралди гьялна. Куь иштираквал авачиз и кьвалах кьилиз акъудиз жедачир. Кье санал кьвалахунин гьакъиндай Икьрардал кьулар члугуналди, за инанмишвалзавайвал, чна культурадигъи, туризмдин, экономикадин, яшайишдин жигъетдай санал кьвалахун еридин жигъетдай цийи дережадиз хжак жеда".

Вичин нубатдай яз Рамазан Абдулатипова хуш келимайрай ва жележегдин саналди тир кьвалахдин мумкинвилериз виниз тир кьимет гунай, Москвадин мэрдиз сагърай лугъналди кьейд авурвал, Россиядин халкъар ва регионар сад-садав агудзавай Москвада Сергей Собянинан регъбервилек кваз лап хъсан адетар, гьа гьисабдай регионрихъ галаз санал кьвалахуниз талукъ адетар, давамарзава.

"Дагъустандиз икк санал кьвалахунин патаяхъ игытияж ава. Экономика вилик финин ва промышленностдин производство хжак хуьнин еришрал гьалтайла, 2013-йисуз республика Россиядин Федерацияда сад лагъай чкадал, налогар кьватлунин еришрал гьалтайла кьуд лагъай чкадал акъатна. Чна Дагъустан кризисдин гьалдай акъудун патал зурба кьвалах тухузва ва вири месэлаяр гьалдай члавуз чна Москвадин мэрдин ва москвезгъилрин куьмекдин гьил гьиссзава. Чна здравоохраненидин, образованидин рекъай санал кьвалахун хъсан дережада ава, чна культурадигъи, суьрсетдин департаментрихъ галаз активнидаказ кьвалахзава. Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай вири терефар и ва я маса дережада Москвдихъ галаз алакъялу я. Амма чун ихтибардикай кьадардилай артух менфят кьачун тийиз, куьмек тимил тлалабиз, жезмай кьван гзаф дережада санал кьвалахиз чалишмиш жезва. За фикирзавайвал, кье чна вичел кьулар члугузавай Икьрарди чна санал кьвалахуниз ва чи алакъяар мягъкем хъуниз куьмек гуда", -

инанмишвал кьалурна Рамазан Абдулатипова.

Москвадин Гьукуматдин Дагъустан Республикади кьабулнавай Икьрардал асалу яз терефриз транспорт, информационный коммуникацияр, промышленность, АПК, алишвериз ва яшайишдин кьуллуьг, здравоохранение, образование, жегъилриз талукъ политика, илим, культура, туризм ва спорт, тибият хуьн, алакъя ва информатизация хьтин ва маса хилерай алакъяар мягъкемардай ниатар ава.

Чпин векилвилерин сергъятра аваз терефри Москва шегъерда ва Дагъустан Республикада чпин кьвалах тухузвай майишатдин субъектдин арада алишверидинни экономикадин алакъяар, кьилди кьачуртла, производводинни технический метлеб авай продукция, халкъди ишлемишдай товара, хуьруьн майишатдин продукция ва суьрсет агакъярун тешилунин рекъай алакъяар тайнарун ва геьеншарун патал шартлар яратмишда. Санал кьвалахунин талукъ тир терефрихъ галаз алакъялу выставкаяр, конференцияр, семинарар, совещанияр, элкъвей столар тешилун фикирдиз кьачунва.

Идалайни гьейри, Дагъустан Республикадихъни Москва шегъердихъ инвестиционный ва инновациядин кьвалах кьиле тухуниз талукъ месэлаяр, гьа гьисабдай кьечепатан улкъвейрин капитал, кьечепатан улкъвейрин кьвенквечи технологияр желб авунихъ галаз алакъялу месэлаяр гьалунин рекьер саналди жагъурдай фикир ава. Карчийрин активвал хжак хуьн, Москва шегъердин ва Дагъустан Республикадин гьевечи, юкьван дережадин бизнесдин субъектдин арада карчивилин алакъяар мадни геьенш хуьн патал шартлар яратмишда.

Санал кьвалахунин тайин тир рекьерай договорар кутлунунин бине тир Икьрар кьилиз акъудуниз куьмек гунир мурадралди, терефри делегациярин ва кьилдин векилрин иштираквал аваз кье терефриз гуьруьшар, рахунар, заседанияяр, совещанияр ва маса серенжемар кьиле тухуда. Икьрар вичел кьул члугур ийкьалай кьуватда гьатзава ва ам вад йисан муддатда кардик жеда.

И документдал кьулар члугунин мярекатда РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, Государстводин Думадин миллетрин крарин рекъай Комитетдин Председатель Гъажимет Сафаралиева, РД-дин Милли политикадин рекъай министр Татьяна Гамалея, РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раюдин Юсуфова, РФ-дин Президентдин патав гьай РД-дин Гьамишалуьг векилдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Изумруд Муьгъутдиновади иштиракна.

Москвадин Гьукуматдин патай мярекатдал региондин хатасузвили и информациядин политикадин месэлайрай мэрдин заместитель Александр Горбенкоди, регионри санал кьвалахунин, милли политикадин ва диндин организационрихъ галаз алакъяар хуьнин рекъай Департаментдин руководитель Юрий Артюха ва адан сад лагъай заместитель Юрий Нуждина векилвална.

Гележегдихъ жанлу камар

1

лагьайтIа, республикада ихътин жуьредин бес къадар активний къвалах кьиле физва.

■ За гьисабзавайвал, культура вилик тухун лап камаллу къвалах я. Амма элкъвена экономикада хъун хъайитIа, чаз виридаз чизвайвал, Дагъустан - им сифте нубатда хуьруьн майишат, промышленность я. Амма, идалай гьейри, аквар гьаларай, Дагъустандивай чун мад са квелди ятIани тажубариз жеда. Адавай чун тайндаказ квелди тажубариз жеда?

- Гьайиф хьб, Дагъустанди промышленностдин ва хуьруьн майишатдин производство агъуз аватуналди тажубарна, хейлин рекьерай ам кризисдин гьалдиз аватна. Са патахъай, Чечен Республикада дяве хъана, гьугъунлай международный террористри Дагъустандал гьожумна. Гьакьикъатда вилик финанн чешмеяр, вилик финанн кьурлу шар терг авур ахътин себебар лап гзаф ава.

Чна республика вилик тухунин кар алай 10 проект туькьурна. Чун и программаяр галай-галайвал кьилиз акъудунив эгечIнава. Алай вахтунда Минкавказдихъ галаз санал Дагъустан Республика йигин еришалди вилик тухуниз талукъ махсус кьарар къабулзава. За фикирзавайвал, а кьарар къабулда галай гьугъуьниз Кеферпатан Кавказдин чеб Дагъустандиз талукъ махсус программаярни къабулда. Федеральний руководстводи регион гадарзавач, адаз вири жуьрейрин куьмекар гузва. Ахътин куьмек гуьвайди за гьиссзава ва чун лап агалкьунралди вилик фин лазим я.

■ Регион вич, кьилди кьачуртIа, Дагъустан лап активвал кьалурзавайди яз хьун заз лап важиблу кар яз аквазва. Куьне датIана форумра иштиракзава, кьилди кьачуртIа, Куьне Санкт-Петербургдин форумда, Сочидин форумда иштиракна. Куьне гьамиша тайин тир фикирар ражзава, теклифар гузва. Квевай и форумра Куьне иштиракуниз талукъ тайин тир терефрикай рахаз, Сочидин форумдин са жуьредин нетижаяр къаз жедали? Куьн анай гьихътин фикирар гваз хтана?

- Сочидин форум им лап менфятлу инвестиционный форум я. Сочидин форумда чна гзаф къадар программаяр ражжа. Алай йисуз чна санлай кьачурла 160 миллиард манатдилар гзаф кьимет авай 40-далай виниз проект теклифна. Чна вич йисан эхирралди ишлемишиз вахкун лазим тир Гоцатлидин ГЭС, са жерге проектар кьалурна. Алатай йисуз чна кьелечI шуьшейрин Каспийский завод ишлемишиз вахкана. Адалай вилик Санкт-Петербурдин международный форумдал пайгардик квачир территорияр кризисдин гьалдай акъудуниз талукъ сессия кьиле фена. Чна международный экспертиз теклифна, са гафуналди, тежриба кьватIун патал ахътин бес къадар чехи къвалах тухвана.

■ Квехъ галаз санал чун Сочидикай ва эцигунрикай рахана. Инал Махачкъалада саки "олимпийский эцигунар" гегеншарнавайкай лугъуз жеда. Зун ягьалмиш туштIа, ина спортдин лап зурба комплексдикай сад эцигиз саки 12 йис хъанва ва, зун гьавурда акъазвайвал, ана стадионар, цин гьавизар, корт, гьакьикъатда, вири шартIар аваз жеда. Квевай а центрадин чехивиликай вуч лугъуз жеда, квез ам эхирни мус ишлемишиз вахкуз къанзава?

- Сад лагьайди лап гурчег стадион ишлемишиз вахканва. А стадион Сулейман Керимован куьмекдалди эцигайди я. За фикирзавайвал, Кеферпатан Кавказда икьван гурчег маса стадион авач. Квевд лагьайди, гьакьикъатда Али Алиеван спортцентр ишлемишиз вахканва. Чна и мукьвара ана волейболдай Россиядин Кубокдин сифтедин къугъунар кьиле тухвана. А акъажунрин нетижайрал асаслу яз. Дагъустандин майдан - им Россияда пуд лагьай майдан яз гьисабзавай Россиядин Федерациядин волейболдин Федерациядин кьарар къабулнава. Чина кардик квайди лап хъсан майданрикай сад я. Чна шегьердин юкьва цин гьавизни галай спортдин центр туькьурунин къвалах давармарзава, амма ана са жерге месэляяр арадал атанва, чун абур гьалунал машгьул я.

Виридалайни кар алайди вуч я лагьайтIа, зун республикадиз хтайла, "Труд" стадион цийиикIа туькьур хъуьуна. Гьакьикъатда ам чуькурнавай, 15-20 йисуз ам лап татугай гьалда авай, алатай йисуз чна ам тамамвилелди гьунгъуьниз хкана, 15-декабрдиз ишлемишиз вахкана, гила гьа стадиондал лап хъсан спортзал туькьурзава. Чна Дагъустандин спортдин баркалладин музейни тешкилда. Чахъ азаддиз кьуршахар кьунай, дзюдодай, боксдай 25 касдила вилиз олимпиададин чемпионар, дуньядин чемпионар ава. Исятда чина волейбол, регби агалкьунралди вилик физва. Чи рушар регбидай Россияда лап хъсанбур яз гьисабнава. За фикирзавайвал, им чун патал спортдин цийи тереф я, чун адал лап къелелай машгьул жеда.

■ Зи гьисабрай, им лап итижлу кар жеда. Квевай Куь асул инвесторар, амадагар вужар ятIа, Куьне сифте нубатда нихъ галаз санал къвалахзавай, гьадан патахъай лугъуз жедали?

- Гьелелиг чна Кавказдалди ва Дагъустандалди суткада кьилляй-кьилиз кьурхуяр гуьвай чIавуз, гьелбетда, кьерехдай чиниз инвесторар тIимил кьезва. Муькуь патахъай рахайте, кьез къанзавайбурун сан гьечIиди туш, амма асул гьисабдай абур дагъустанвияр, чи республикадай акъатай ксар я. Ихтилат Сулейман Керимовакай, Зияудин Мегьамедовакай, Мегьамед Мегьамедовакай, Омар Муртузалиевакай, яни Дагъустанда хейлин программаяр инвестицияр чара ийизвай дагъустанвийрикай физва. Санкт-Петербурдин форумдал чна корпорация тешкилна, РФ-дин Сбербанкдихъ, Внешэкономбанкдихъ, экономикадин министрстводихъ, чехи са жерге компаниярихъ галаз икьрар кутIуннава. Гележеда корпорация республикадиз инвестицияр желбдай кьурлушрикай садаз элкьуьни мумкин я. И мукьвара Дагъустандин промышленникринни карчийрин Сад лагьай форум кьиле фида. Чна аниз вирибуруз, гьа гьисабдай Россиядин Федерациядин жуьреба-жуьре регионра къвалахзавай дагъустанвийризни, теклифзава.

■ Яшайишиз талукъ хел здравоохрание гьихътин гьалда ава, а хилера алай вахтунда гьихътин къвалах тухузва?

Россиядин Федерацияда школяяр ва здравоохрание цийи хъуьунин программаяр къабулнава. Бес къадар менфятлу программа теклифнава. Хейлин агалкьунари къазанмишнава. Алатай йисуз чна Хасавюртда лап чехибурукай сад тир перинотальный центр ишлемишиз вахкана. Дагъустандиз Вероника Игоревна Скворцова (РФ-дин здравоохраниедин министр) атайдалай кьулухъ чна гьеле алай йисуз Махачкъалада чехи перинотальный центр эцигунин къвалахар гьиле кьунва. Хейлин больницаяр ишлемишиз вахкузва, Алатай йисуз чна медицинадин 37 объект ва образованидин хилел 38 объект кардик кутуна. Гьа са вахтунда Дагъустандай хейлин аггалияр чеб сагьар хъуьун патал маса регионриз ва гьатта къецепатан уьлквейризни физва, вучиз лагьайтIа, тайин тир девирда медицинадин са къадар работникар ихтибарди аватна.

Квевд лагьайди, ЕГЭ вахкунин жигьетдай чахъ виридалайни усал нетижаяр авай, яни, виридалайни чиркин ЕГЭ чина авай. Чна Сергей Сергеевич Кравцовахъ, Рособназдордин руководителдихъ, галаз санал тайин тир къвалах тухвана. Эгер 2013-йисуз чина ЕГЭ виридалайни чиркинди хьанатIа, 2014-йисуз Дагъустан ЕГЭ тухунин барадай виридалайни михиди хъайиди яз гьисабзава. Идалайни гьейри, Дагъустанди Россияда сифте яз муаллимар патал ЕГЭ кьиле тухвана. Куь фикир желбна лагьайтIа, гьам ученикар, гьам муаллимар патал кьиле тухвай экзаменрин нетижаяр тахминан гьа сад хъинбур, гьелелиг агъузбуру хъана. Идан себеб вуч я лагьайтIа, инсанри ийсаралди сада-сад алдатмишзавай. Амма алай вахтунда педагогвинин общественность кардив эгечIзава, образованидин цийи министр тайинарнава, ада и къвалах активниказ тухузва. Маса гафаралди лагьайтIа, лап гзаф крар федеральный органири Дагъустан Республикадин властдин органи, чкадин самоуправленидин органи санал къвалахунин дережадила аслу я.

■ Зи гьисабрай, Куьн гьакьикъатда надир мугьман - вичиз футфачивилин гьич са жуьредин суаларни гуниин лазимвал тежезвай мугьман я, вучиз лагьайтIа, Куьне вири месэлярикай ачуьдаказ лугъузва.

Квез вилик акъвазнавай месэляяр акваз ва ва Куьне абур еке кьуватдалди, алакьунралди, устадвилелди гьалли ийизва. За гьисабзавайвал, им гьурмет авуниз лайихлу кар я, сагьрай Куьн!

- Квез вуч аватIа чидани, гьамиша сад хъиз жезвайди туш. Чун вири инсанар я, гьавилляй чна жувахъ авай мумкинвилер, такьактар фикирда кьун лазим я. Дагъустандихъ зурба мумкинвилер ава, амма а мумкинвилер хейлин дережада кардик кутун тавуна амазма. Чи везифа и ресурсри чи республика, Россия патал къвалахдайвал авуникай ибарат я. Чахъ нафтадин зурба запасар ава. Гьа са вахтунда чна йиса анжах 160 агъзур тонн нефт хьудзава. Куьрелди лагьайтIа, 160 агъзур тонн нефт хьудуникай фийда авач, им менфятлу кар туш. Гьич тахъайтIа, 3 миллион тонн нефт хьудун герек я. Чахъ саки 800 миллион кубометрдин газ ава. ИкI ятIани чна а газдин анжах 15 процент ишлемишзава. Чун Каспий гьуьлуьн кьерехда яшамеш жезва, гьа са вахтунда чна чун балугьралди анжах 7 процентдин дережада аваз тагьминарзава, вучиз лагьайтIа, балугьчивилин хел тергнавай. Чна а хел гьунгуьна хъун патал талукъ тир программаяр туькьурзава. Куьрелди, хъуьуна къанзавай лап гзаф къвалахар ава. Мисал яз, са вахтунда чахъ 71 агъзур гектардин уьзюьмлухар авай, алай вахтунда уьзюьмлухри 20 агъзур гектардин майданар кьунва, идакайни анжах 15 агъзур гектардин уьзюьмлухар бегьердал атанвайбур я. Алатай йисуз чна 2 агъзур гектарда уьзюьмлухар кутуна. Гьакьван майданра уьзюьмлухар къведай йисузни кутада. Чна махсус кластер арадал гьанва, аник пул авай, а пул уьзюьмлухар кутун патал харж авуниз итижзавай карханаяр кутуна.

Алай вахтунда чна Россиядин 7-8 процент емишар, 20 процент лапагирн як гьасилзава, и барадай мумкинвилер лагьайтIа, бес къадар екебур я. И кардив РФ-дин Минпром, РФ-дин Минсельхоз экечIзава. Къецепатан уьлквейри чаз талукъ яз къадагъаяр эцигайдалай гьугъуьниз жуьреба-жуьре дережайрин властрин органи виликандалай гзаф туплаишвилелди, рейсавилелди къвалахиз гатIумнава. Гила чи везифа вири такьатар желб авуникай ва къвалах кьиле тухуникай ибарат я.

■ Дагъустан - им лап гурчег дагьлух республика я. Туризм вилик тухунин барадай Куьне гьикI къвалахзава?

- Зи ери-бине дагьлух Тлярата райондай я. Анжах са Тлярата районада чахъ 127 памятник ава. Республикадин вири районриз талукъ яз гьа икI лугъуз жеда. Алай вахтунда чна адетдин культурадин центраяр тешкилзава. Са йисни зуран вахтунда ахътин центраяр республикадин 40 шегьерда ва районада тешкилнава. Идахъ галаз сад хъиз, къанун-къайда хуьдай органири, гьелбетда, зурба къвалах тухузва, террориствилни кьурхулувилин дережа хейлин агъузарнава. Амма, гьайиф хьб, гьатта са терактдин туристар 5-6 йисан муддатда чи региондиз атуниин ашкъи - гевесдикай магьрумун мумкин я. Чахъ Аграханский заливда балугьар къадай лап хъсан шартIар ава. Гьурч ийидай, гьуьлуьн, вацIарин туризм тешкилдай мумкинвилерни ава. Амма тайин тир са девирда чна гьалар гьилляй ахъайна. Гила гьалар пайгардик кутун патал активниказ къвалахун герек я.

■ Рамазан Гьажимурадович, Квез 10-15 йисалай республика гьихътинди жедайди хъиз акваз ва?

За фикирзавайвал, Куьн цийи азропортуниз къведа, гьузел дараматдиз гьахьда, вижевай рекьер туькьурзава, Каспийскдиз агакьна ахътин рехъ тухвана, чна а рехъ тухун давармарда. Обществодин уьмуьрдин вири хилера хейлин маса крарни гьиле кьунва. Яни чна вичиз гележегдин проект лугъузвайди уьмуьрди тешкемешивиле. Чахъ лап активвал кьалурзавай, къвалахзавай халкъ ава ва, заз чизвайвал, чна фикирдиз къачунвай вири крар са шакни алачиз кьилиз акъатда!

Кьурагь райондиз - пуд лагьай чка

18-ноябрдиз Кьурагь райондиз РД-дин эменни идара авуниин рекькай министрдин заместитель Сурхаев Сурхай, гьа и министрстводин отделрин начальникар Пулатов Ферзи ва Гьарунов Арсен атанвай.

Идан макьсад 2013-йисуз Дагъустан Республикадин муниципальный районрин ва шегьерин округрин чкадин жува-жув идара ийизвай органир къвалахдин нетижаяр кьурла Кьурагь райондиз (дагьлух зона) пуд лагьай чка гана.

Администрациядин актовий залда райондин активдин, поселенный кьилерин, организационин, идарайрин, хуьруьн майишатдин карханайрин руководителрин иштираквал аваз шадвилдин собрание кьиле фена.

Собрание "Кьурагь район" муниципальный тешкилатдин администрациядин кьил С.Гьамидова ачуьна. Атанвай мугьманриз чухсагуьл лагьана.

РД-дин Кьилин векил яз атанвай Сурхай Сурхаева райондин аггалийриз, руководстводиз райондихъ хъанвай агалкьун Республикадин Кьилин, Гьукуматдин, Халкъдин Собранидин патай мубаракна. Экономикадин кьилин хел тир хуьруьн майишат вилик тухунин карда агалкьунар хъуник мадани умуд кутавайди лагьана. С.Сурхаева 3.Азизова диплом ва 741 агъзур манат пулдин пишкеш вахкана.

Гьугъунлай мугьманри хуьрерин администрацийрин кьилер тир Р.Улубегов, А.Жабраилов, СПК-рин руководителар рахана. Атанвай мугьманриз хейлин суалар гана.

2-чка кьуна

Ф.МЕГЬАМЕДОВА

Алай йисуз 15-сеферда Ахцега кьиле тухвай лезгийрин игтивилин "Шарвили" эпосдин суварик "Виридалайни хъсан майдан" конкурсда Кьурагь районди 2-чка кьуна.

18-ноябрдиз райадминистрациядин актовий залда "Шарвили" эпосдин сувар тешкилдай комитетдин председателдин заместитель, "Сулейман-Стальский район" муниципальный тешкилатдин кьил Н.Абдулмуталибова "Кьурагь район" муниципальный тешкилатдин кьил З.Азизова Гьурметдин грамота ва 50 агъзур манат пулдин пишкеш, гьакьни райондин край чирдай музейдиз Алкъвадар Гьасанан 180 йисан юбилейдиз талукъ яз чагдай акъуднавай "Асари Дагъустан" ва "Куьредин ярар" ктабар вахкана.

Уьмуьр Тахсиркарар?.. Садни авач!..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Алай девирда гьам мукьвал чкайра, гьамни яргьара кыле физвай бязи крар акурла, на фикирда, яраб и дуьньядал мад сеферда яд акьалтзава жал?

Тарихдин бязи куьгье ктабра (мифра) кхьенвайвал, са мус ятлани Чилел, инсанар тахсирлу яз, гуя абуру Халикьдиз акси крар ийиз. Ам ажугьлу авуна; виридаз жаза гун яз, ада чилел яд акьалтарна, вири цик акатна, гьуьлер, океанар алай чкайрал цийи дагьлар, кьураматар жхаж хьхана...
Чун XXI асирдиз гьахьнава. Инсаният акьван виликди фенва хь, гьич санани и Чилел садахъни я мичивал, мазлумвал, я муьфтехурвални муртадвал амуьк тавун лазим тир.

Амма... Инсанрин пехивилер, зиянкярвилер, пехилвилер, азгунвилер, идахъ галаз сад хьиз, руьгьдин акьалтай мичивални кьвердавай тлимил ваъ, гзаф жезвайди хьиз я заз. Иллаки чи кылин гзаф телеканалрай гьа теьгердин мусибатар кьалурзава. Ик! кхьизвай газетарни тлимил туш. "Мусибатринни кьетлен гьаларин министерство" ва я гьа ихьтин твар алай "медицина", "кьуллугьар" гафар ван жедайд тушир. Ихьтин такьатар, кьуватар арадал гьунин лазимвал вучиз арадал атанатла?

"Дуьнья ядерный яракьдин ца твада, вири кармашда!" лугьзвай ифей келлеярни авачиз туш.

Физва ампаирин гуьгьунаваз чпив гьеллиг куьк тикьяр агакьзавай бязи туремаярни. Физва, ягьиз-рекеьизва, куьва, зулумкарвилерин а кьил аквазмач. 70 йис идалай вилик вич акьатай Европада сура хтур фашизм мад кьвачел акьалдар хьийиз алахьнава.

Амма туремаяр саклани гьавурда акьазвач хь, ампади, вичиз каш акурвалди, галай кицьерал веьеда...

Чун яргьара кьекьезвава. Амма гьа жуван багьри районра, хуьрера арадал атанвай, кьезвай бязи крари, дугьриданни, акьван секин, сабуру дагьларни кьарсурдай хьиз я.

Гьихьтин кьуьлуьн никьерал цазни кьалгьан акьалтнава. Цанар цадай я улакьар, я инсанар аквазмач. Гьихьтин багьлар, уьзуьмлуьхар хьиритна... Гуя "алкоголизм тергна" кланзавай... Яйлахрин уьруьшра хиперилай гзаф кьифери агьавалзава. Гьа са члавуз, икьван лапагар артух хьанва, икьван мал-кьара хуьзвал лугьуз, гуьзвай "муштулуьхрин" ван хьайила, тажуб хьана амуькзав.

Чун датлана пата-кьерехдай, яргьарай гьизвай техилдивни, якьлуьни, чьемедивни, гьатта цалцям емишривни, майвайривни вердиш хьанва.

Амма кьецепатай "санкция" лугьурбур илитгьайвалди чахъ жувахъни чилер, эллер авайди рикел кхезва.

Чун и гьалдиз гьайи садакни тахсирар кутазвач эхир...

Ичи хуьрер, ичи дагьлар, ичи чуьллер... Амма шеьгерин базарин пипперив, каркеспи кланз, ийкьяр-варцар акьудзавай инсанриз (саки вири жегьилар я) чилел кьвалахиз вучиз хуш амачтла? Чи карханайрин чьехи пай куьз акьвазнава? Чавай жуван чилел кьвалах вучиз жезвач? Ихьтин месэляяр бес чи "виридалайни кар алай проектар" тушни?..

XXI асир аку, чи савадсузвал, чи мичивал, пичивал, гьвечивал, умудсузвал аку?! Чун алдатмиш тийизвай жуьре авач...

Чун гьукумдивай, гьукум чавай кьвердавай яргьа куьз жезватла? Сада-садаз ихтибар авун гьик! арадал хкида?

Гьикьван зан тахсиркарвилер арадал кьезва? Лап еке зиянар гайибурузни са гьахь-дуванни?..

А дегь девирра Халикь ажугьламишайди гьа ихьтин керематар туштла низ чида?!

Белки, гьа ихьтин керематар акваз, камалягли шаир Расул Гьамзатов кхьейди я:

*Лайихлувал чуьнуьх хьанва, угьри хьиз,
Халкьар-пара, тлимил хьанва инсанар,
Гьунар-сура, ашкьи-кьурук кьацлана, -
Дагьвийвал чи амуькдани гуьзгуь хьиз?..
("Вахтар ва рекеьер" поэмалдай).*

И цяларин таьсирдик кваз чи фикирарни ширира гьатзава:

*"Вири - кьакьуд! Вири - тараш!
Вири - кьурук! Вири - угьраш!
Вири - хенцлер! Вири - кьураш!
Сагь са затни! Вири - кармаш..."
Тахсирлугьур? Садни авач...*

*Вуч девир я? Акунни пул
Вич буш жезва кьулавай чул.
Кукра незва кьиле акьул,
Артух жезва чандавай фул...
Тахсирлугьур? Садни авач.*

*Рахазва сад, я лугьуз кьил:
- За вугуда виридаг гьил,
Ветрекайни ийида фил!
Заз це сифте и чил, и гьуьл!*

*Зи макьамдал ийида кьуьл!..
Тахсирлугьур? Садни авач.*

*- Кланзавани вазни кьуллугь?
Хизан кутаз, кьачуз дуллух?..
Ваз чидачни, кьизил балугь
Сифте вуна инихьди дугь!..
Белки, ахпа кьвахьда шулуьг...
Тахсирлугьур? Садни авач.*

*- Михьтир вун хуш тирла заз.
Зи тарифнач - кьекьеч! яргьаз!
Мих ядай хьиз мегьуьн тараз,
Ачухдаказ лугьуззава ваз:
"Бегенмиш туш ви гьяз, ви наз..."
Тахсирлугьур? Садни авач!*

*Законар мад хьана дегьш,
Вакла аслан ийиз бамши.
Гьихьтин белген хьурна батмиш,
Гьихьтин безек кьезвач кьимиш,
Кьвакьвадайни тефиз кьимиш, -
Кланивал кьез хуьх яшамши!..
Тахсирлугьур? Садни авач.*

*Агь, вахт... Девир... Гьерекатар...
Нин гьилева берекатар?
Ни кутазва мярекатар?
Кьиф кьацалла гьуьре гьатай!
Пехь шадзава шуьре гьатай!..
Бес инсанвал?.. Ийфе гьатай?..
Тахсирлугьур? Садни авач.*

*Мерд Али, вун и дердина
Куз-хуькьвада и жезбина.
Герек жезвач ваз жиблинар...
Вуч веьеда? Куз, биллинар?..
Ви руьгь тирла цун ифинар,
Кьалурзавай вун кефина...
Тахсирлугьур? Садни авач!..*

*Арифдар хул туширни гьахь:
"Лайихлувал, амачир чахъ,
Виже кьвенни атлуниз ракъ?
Чи кьенин югь ракъурна накь,
Намусдални хьивегьна накьве,
Ягьсузвилев вугана якъ..."
Тахсирлугьур? Садни авач.*

*Са вун жеда тахсирлуди,
Жагьидалди кьадирлуди..."*

XXI асирда яшамши жез, акьван четин уламарини имтиганрай экьечна, чун кье мад элкьвена гьакьван яргьа авай мавгьуматдихьни зулуматдихь кьаних хьхьанвани? Яраб идан сир вуч ятла?!

Терроризм завал я Везифаяр тайинарна

Хазран КЪАСУМОВ

Терроризмди ва экстремизмди обществодин, инсанрин хатасузвал патал кьурхулувал арадал гьизва. "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин кьил Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВ кыле аваз районда тешкилнавай терроризмди акси комиссияди (АТК-ди), кьайдаяр хуьдай ва чкадин самоуправленидин органри, общественный тешкилатри терроризм лугьудай завалдин вилик пад кьун патал тайин кьвалах тухузва. Эхиримжи вахтара АТК-ди вичин заседанияр чкайрал фена, хуьрера тухун хьсан адетдиз элкьвенва. И йикьара АТК-дин нубатдин заседание Кьулан Сталприн хуьре кыле фена. Адан кьвалахда терроризмди акси комиссиядин председател Нариман Абдулмуталибова, райондин администрациядин кьил Шти-

дилай башламыш жезва. Гьавиляй заседанидал терроризмдизни экстремизмдиз аксивал авунин, хатасузвал хуьнин, гьакьни аялар тербияламишунин рекьерай школайра тухузвай кьвалахрикай Цийи поселоқдин, Кьасумхуьруьн 1-нумрадин школайрин директорар тир Бег Ягьибегован, Зубаир Устаеван, Кьулан Сталприн юкьван школада 40 йисалай виниз муаллимвиле кьвалахзавай Зоя Гьабибулаевадин, РУО-дин начальник Жабраил Асланован малуматрихь яб акална.

Общественный хатасузвал хуьнин рекьяй райондин администрациядин кылин заместитель Гьажиагьмед Гьажиагьмедова кьанун-кьайда хуьнин рекьяй авай гьаларикай, терроризмдин ва экстремизмдин вилик пад кьун патал тухузвай кьвалахдикай, кьалабулух кутазвай месэлайрикай, тайин мисалар гьиз, авур ихтилатар метлебулур, гьар са касдиз таьсир ийидайбур хьана.

бег Мегьамедханова, комиссиядин членри, районда кардик квай общественный тешкилатрин, кьайдаяр хуьдай органрин руководителри, хуьрерин школайрин директорри, массовый информациядин такьатрин векилри, хуьруьн активди иштиракна.

Кьулан Сталприн хуьруьн поселенидин кьил Мислим Алдерова лагьайвал, терроризмдиз ва экстремизмдиз майилвал авунай, чеб федеральный законрихь галаз кьан тийизвай теьгерда тухунай шак фенвай 7 кас кьайдаяр хуьдай органри учетдиз кьачунва, кьве кас силесдик ква. Ихьтин гьалари хуьруьнвийрик секинсузвал кутазва. Гьелбетда, хуьре жегьилрихь, иллаки чеб учетда авайбурухь, гьакьни абурун диде-бубайрихь галаз гьавурда тунин кьвалах тухузва. Гьайиф хь, ида истемишзавай, разивал ийиз жедай нетижаяр гуьзвач.

РОВД-дин участковый уполномоченныйрин отделдин начальникдин везифаяр тамамарзавайди тир полициядин капитан Жафер Саидалиева гьайи деллар мадри рикл тлардайбур, кьалабулух кутайбур хьана. Ик! ада лагьайвал, алатай йисуз районда террориствилин 3 дуьшуьш хьана. Кьайдаяр хуьдай органрин учетда авай 93 касдикай 12 кас дишегьлияр я, 2 кас федеральный розыскада ава. Сирияда кыле физвай женгера иштирак авунай шак фенвай 8 кас учетда эцигнава.

Терроризмдиз ва экстремизмдиз акси акьвазун патал кьайдаяр хуьдай органри, общественностди кьуватар сад авун чарасуз я, - кьейдна Ж.Саидалиева. - Жегьилрихь, школьникрихь галаз и рекьяй тухузвай кьвалах гужлу авун лазим я.

Районда умуми образованидин 57 идара кардик ква, школайра 1600-дав агакьна муаллимри кьвалахзава, 7000-дав агакьна аялри кьелзава. Аялриз, жегьилриз тербия гунин кьвалах школа-

Заседанидал алай месэладай чпин фикирар ва теклифар гваз райондин прокурордин куьмекчи Ямуьдин Исмаилов, центральный больницадин кылин духтурдин заместитель Рая Гьаниева, райондин имамрин Советдин председател Рамазан гьажи Рустамов, кьулансталви Замир Ибрагьимов, кьайдаяр хуьдай органрин ветеран, Абдулнетиф Пирисмаилов, терроризмдиз акси комиссиядин член Баламет Ширинов ва маса куьдашар рахана.

Заседанидин нетижаяр Нариман Абдулмуталибова кьуна.

Кьенин заседани районда чьехи хуьрерикай сад тир Кьулан Сталдал, Россиядин Игит Радим Халикован тварунихь галай юкьван школада тухунихь вичин метлеб ава, - лагьана ада. - Кьегьал хьин твар алай школадай ватанперес виклеь рухваря, рушар акьатун лазим я. Гьайиф хь, чьуру рекьел элячгнавай жегьилри, абуру ийизвай, законрихь галаз кьан тийизвай крари чак секинсузвал кутазва. Чна-чаз суалар гун лазим я: вучиз жегьилри яракъ гьиле кьазва? Жегьилар Сириядиз ва женгин гьерекатар кыле физвай маса уьлквейриз вучиз физва? Чун диндиз акси туш, дин вич терроризмдиз ва экстремизмдиз акси я. Чи уьлкведа садвал, ислягьвал мягкем жезва, экономика вилик физва. И кар кьецепатан уьлквейриз, бязи политикриз хуш туш. Гьавиляй абуру чи уьлкведа гьулгуьла тун патал гьар жуьредин серенжемар кыле тухузва. Ихьтин чьуру кьвалахриз чна аксивал кьуларун лазим я.

Н.Абдулмуталибова терроризмдин ва экстремизмдин вилик пад кьунин, жегьилрин арада тербиядинни гьавурда тунин кьвалах гужлу авунин ва ихьтин маса рекьерай кьайдаяр хуьдай органрин, общественный тешкилатрин, маса кьуллугьрин вилик тайин везифаяр эцигна, и рекьерай кьвалахар хьсанардай меслятар кьуларна.

**Жегьилрин сиясат
Къемаз къайгъу
члугван**

Хийр ЭМИРОВ

Алай вахтунда жегьилар кеве твазвай, абуруз чпин бажарагъдин, алакьунрин, чирвилерин мумкинвилер ишлемишдай шарттар тахьунихъ галаз алакьалу месэляр гзаф ава. Эхиримжи йисара гьам уьлкведа ва гьам республикада кьиле тухвай реформайрихъ ва маса дегишвилерихъ галаз алакьалу яз жегьилрин яшайишдиз, клелунриз, кваллахиз ва абуруз дуьзгун тербия гуниз талуьк месэляр фикирдай акьудна. Нетихада са къадаж жегьил гадайри, гьатта бязи рушарини тахсиркарвилерин, экстремиствилерин, террориствилерин рехъ хьана. Абурун арада Хив ва Табасаран районрин жегьил векиларни ава. Абуру районрин хуьрера са шумуд терактни кьилиз акьудна, тамарикай чпиз утагьарни авуна. Ихътин гьалар мадни давам жезва.

Акьалтзавай несил обществодиз менфятлу кралар, кьени чешнейрал желб авунин сиясатдал элячлун кьенин ийкъан истемешун я. Хьсандиз клелзавай, зегьмет члугвазвай, илимда, спортда дамагдай агалкьунар къазанмишзавай жегьилри амайбуруз чешне кьалурунни лазим я. И месэляр фикирда кьуна, Табасаран, Хив районрин администрацийри, РД-дин печатдин ва информациядин, жегьилрин крарин рекъйяй министерствойрин, РД-дин Общественный палатадин ва "Информациядин общество вилик тухудай Институт" АНО-дин куьмекни галаз, жегьилрин форум кьиле тухвана. Ам Махачкъалада Кьумькрин госмуздратеатрдин дараматда кьиле фено.

Сад лагъай сеферда кьиле тухзвай и мярекатда Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин Председателдин заместитель Сейфуллагь Исакьова, РД-дин Общественный палатадин председател Гьамзат Гьамзатова, Табасаран ва Хив районрин муниципальный тешкилатрин кьилер Алаудин Мирзабалаева ва Бейдуллагь Мирзоева, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутат Нариман Асварова, РД-дин алакьадин ва телекоммуникацийрин министр Сефер Алиева, экономикадин ва территорияри вилик тухунин министр Раюдин Юсуфова, жегьилрин крарин рекъйяй министр Заур Къурба-

нова, РД-дин Общественный палатадин илимдин, культурадин, образованидин ва жегьилрин сиясатдин рекъйяй комиссиядин председател Мегьамед Къурбанова, "Успех" ГКУ-дин директор Заур Омарова, табасаран халкъдин агъсакьалрин Советдин член Къурбан Къурбанова ва гьакьни Дагъустандин госуниверситетдин, госпедуниверситетдин, техникуниверситетдин, медицинадин академиядин, халкъдин майишадтин институтдин векиларни, студентри иштиракна.

Алаудин Мирзабалаева форумдин вири иштиракчяр тебрикна ва театрдин залда Табасаран ва Хив районрин 450-далай виниз жегьилар (алимар, карчяр, аспирантар, студентар, спортсменар) къватл хьанвайдакь лагъана.

- Чун икь къватл хьунин макьсад сад я, - лагъана Сейфуллагь Исакьова, - жаванриз ва жегьилриз ватанпересвилерин тербия гунын, вузра клелзавай гадайрини рушари къачузвай чирвилерин дережа хкажунин, районрин администрацийрини вузра клелзавайбурун алакьаяр сихбур авунин, яратмишзавай ксарин ва студентрин мумкинвилерикай жезмай къван гзаф менфят къачунин, жегьилар клелунал, илимдал, спортдал, общественный крарал желб авунин кваллах хьсанарун, жегьилриз вири рекьерай куьмекда рекьер жагьурун. И кардиз районрин ва хуьрерин муниципальный тешкилатрин, идарайрин, майишадтин руководителрини, вузрин, спортдин идарайрин куьллуьгъчийрини, общественный организацийрини къуват ва алакьдай куьмек гун лазим я. Чи жегьилар районар, республика ва чи зурба уьлкве патал

вафалубур, кар алакьдайбур, хийирдин крарин иесияр жедайвал.

Жегьилрихъ элкьвена хуш келимаяр, меслятар гваз Гь.Гьамзатов, Б.Мирзоев, Н.Асваров, С.Алиев, З.Къурбанов, Кь.Къурбанов ва масабур рахана.

Мярекат кьиле тухвай Мегьамед Къурбанова эхирдай районрин администрацийри "Хьсандиз клелунай", "Илимдин чешнелу кваллахдай" ва "Спортда къазанмишнавай агалкьунрай" номинацийрай тайнарнавай пишкешар (планшетар, "Вайсар" ва маса шейэр) 70-дав агакьна студентрив, спортсменрив, аспирантрив, жегьил алимрив вахкана.

"Дидевилин капиталдикай"

Авур са хьсан карни...

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Михаил Горбачева кьил куьтур "перестройкадикай" гатлумна (ахпа чаз цийи уьлкве хьана), куьтыгъ тежедай реформайрив эгечина, зегьметчи инсанри, кесиби къатар чпиз регьят жеда, уьмуьр хьсанвилерихъ элкьведа лагъана умуднай, гьайиф хьи, абуруз рикл шадардай са затли акьунач, гена кесиби къатар гьар са уламда мадни кеве гьатна. Кье абурув уьлкведа виридалайни гъевчи мажибарни, пенсиярни агакьзава, хейлинбур бейкарриз элкьвенна.

Идахъ галаз алакьалу яз рекьизвайбурун къадарни къвердавай виниз акьатна. Эгер 1980-1990-йисара чи уьлкведа инсандин уьмуьрдин яргьивал юкъван гьисабдалди 68-72 йисаз барабар тирти, 2000-йисуз и рекьем 58 йисал ахлатна. Эгер 1970-1980-йисара уьлкведа йиса 2-2,5 миллион аял хазвайтла ва 1-1,5 миллион кас рекьизвайтла, 1992-йисалай и гьалар члугру патахъ дегиш хьана: хазвайбурулай рекьизвай инсанрин къадарни артук хьана. 2005-йисалди Россиядин Федерацияда гьар йисуз 2 миллиондилай артух инсанар агъа дуьньядиз физвай. Акьаз-акьаз уьлкведин агьалийрин къадаг агъуз аватна. Пешекаррини къалабулух кутадай делилар малумарна: "Эгер икь амукьайтла, 2050-йисалди агьалийрин пудан са пай куьтыгъ жеда".

Са рахунни алач, гьалар лап члугрубур, къалабулух кутадайбур тир. Рекьера аварияр жез, ерисуз эрекъ хьваз, наркотикар ишлемишиз зегьерламиш жез, азарикди гзаф инсанар рекьизвай, амма аладун тимил тир. Государство патал важиблу и карда хьсан патахъ дегишвал твадай серенжемар къабулна кланзавай.

2006-йисан 10-майди РФ-дин Федеральный собранидиз ракъурай вичин Чарче Президент В.Путина уьлкведа демографиядин гьалар хьсанарунин фикирдалди "Дидевилин капиталдикай" ихтилат кудна. Гена хьсан, Госдумадин депутатрив Президентдин сес агакьна ва 2006-йисан 29-декабрдиз демографиядин гьакьиндай Федеральный закон къабулна ва 2007-йисан 9-октябрдизи 2025-йисалди Россиядин Федерацияда демографиядин политикадин концепция тайнарна. "Дидевилин капиталдиз" талуьк яз Милли проектни къабулна ва ам 2007-йисуз кардикни кутуна. Эгер сифте йисуз кьве ва адалай виниз аялар авай жегьил дидеярин тиварчлэхъ 250 агъзур манат янайтла, кье и пулдин къадар 429408 манат я.

Садавайни инкарриз жедач, "Дидевилин капиталди" миллионралди жегьил хизанрик руьгь кутуна, абуру кьвед, пуд лагъай аялар хун патал ашкъыламишна, эвленмиш тежезвай агъзурралди жегьилри мехьерарна, цийи хизанар кутуна. "Дидеви-

лин капитал", дугьриданни, демографиядин гьалар ва жегьилрин яшайиш хьсанардай, мурадрик лувар кутадай, пакад йикъахъ авай инанмишвал артухардай пишкешдиз, гьатта "суьгъурдин твалуниз" элкьвена.

Россиядин саки вири регионрин агьалийрилай тимил мажибар агакьзавай, бейкарвили цуьк агъудзавай, яшайиш-дулана жагъ лап усал тир, коррупция, кланрин итижар сифте чкадал алай Дагъустанда "Дидевилин капитал" агъзурралди хизанриз, иллаки квалер авачир жегьилриз чпин лап кар алай дерди туькьурдай такьатдиз элкьвена. Заз, гьа и "Маткапитал" себеб яз квалерин иесияр хьанвай лап гзафбур чида. Эгер за "Дидевилин капиталдиз" лайихлу хьайи саки вирида ам яшайишдин квалер къачун, эцигун патал ишлемишзава лагъайтла, таб жедач, зи аялини, къуншийрин, муькьвабурун, кваллахдин юлдашрин велдерини адакай яшайишдин квалерин иесияр хьун патал менфят къачуна. Им лап хьсан, акьуллу карни я. Гьикь лагъайтла, "Дидевилин капиталди" уьлкведин агьалийрин яшайишдин кар алай месэла гьализ куьмек гузва. Мадни лагъайтла, им гьукуматди эцигунрин хилез ахъайзавай индустрицияр я. Яшайишдин квалер эцигзавай хиле, тамаш, гьикьванбур кваллахдалди таьминарзаватла, гьикьван ресурсар кардик кутазватла ва нетихада уьлкведин бюджетдиз гьикьван налогар гузватла! Им РФ-дин Президент Владимир Путина авур лап хьсан кар хьана.

Амма гьа и хьсан проект члугриз, тахъай мисал ийиз кланзавайбур майдандиз акьатнава. Са бязи газетри, телеканалри хабар гузвайвал, РФ-дин экономикадин ва вилик финин министрство РД-дин Гьукуматдиз "Дидевилин капиталдин" пулар гунин программа акьвазарунин гьакьиндай чарар кхьенна. Гьа са вахтунда мад пенсионеррин пуларни хкаж тавунин теклиф ганвалда. И серенжемри хейлин пулар кьенятдалда: 330 миллиард манатдив агакьна.

Кьейд авун лазим я хьи, "Дидевилин капиталдиз" акьибур дидеярин гьакьиндай къайгьуни члугун тийиз туш, чиновникри исятда гузвай 429 агъзур манатдин чкадал кесиби, пулар тимил агакьзавай хизанрин аялар куьлуь хьтин пособийралди таьминарун теклифзава. Карана ава хьи, гьукуматди гьа кесиби хизанрив и жуьредин куьмек агакьарун патал финансрин еке такьатар харжзава, амма а пулар талуьк ксарив агакьзава лагъайтла, таб акьатда.

Чиновикриз авайди са дерт я. "Дидевилин капитал" абуру арада авачиз жегьил диде-бубайрив агакьзава. Пешекарри теклифхарзавайвал, анжах гьа и са программа коррупциядикай азад я. Са чиновникдидеярини "Дидевилин капиталдин" пуларал гьил ярги ийиз жезвач. Гьа ида, мумкин я, абуру и программадиз акьвазарнава.

Гьукуматдин кьиле авай гьар садаз акьунва, и программидихъ хьсан нетихаяр жезва, акьаз-акьаз демографиядин гьалар хьсан патахъ элкьвена. Гьар йисуз хазвай аялрин къадар артук жезва. Вични гзафни гзаф Кеферпатан Кавказдин Федеральный округдик акьатзавай республикайрин, крайрин гьисабдай. Меркезда ацукьнавай чиновникриз гьа и тарифлу карни хуш туш къван. Абуру ачуьдиз лугъузва: "Кеферпатан Кавказда гьакьли гзаф аялар хазва, гьакь хьайила "Дидевилин капиталдин" пулар демографиядин гьалар писзавай регионра яшамиш жезвай дидеярриз гун". Икь лугъун, гьукуматдиз гьа ихътин теклифар гун акьалтлай инсансузвал, гьахьсузвал я.

Яраб уьмуьр кефер члугваз, эвленмиш тахъана пабни гьуьл хьиз яшамиш жез акьудунин, аялар тахаз, абуру члугрун мурад ар кьиле авай жегьилар гзаф тир регионра дидеярриз артухан пулар гуналди, анра демографиядин гьалар хьсан жеда жал? Москвадин областда гьар пуд лагъай аял хьайи хизандиз алава яз 100 агъзур манат гузва, гьайиф хьи, хазвай аялрин къадаг гзаф жезвач. Эгер и къадар пул чи республикадин дидеярриз гузвайди тирти, хазвай аялрин къадаг мадни виниз акьатдай. Гилани Дагъустанда аялриз гузвайди особидин къадаг (110 манат) Россиядин вири регионра гузвайдалай тимилди я. Зи фикирдалди, "Дидевилин капиталдин" пуларни гьа регионда хазвай аялрин къадаг гзаф ятла, гьабуруз гун лазим я, гьатта артухни алаз. Гьикь лагъайтла, гьа регионрин хизанар себеб яз уьлкведин агьалийрин къадаг артух жезва.

Кьелзавайбуруз чир хьун лазим я, эгер Скандинавиядин уьлквейри чпин чкада демографиядин гьалар хьсанарун патал ВВП-дин 4, Евросоюздин регионри 2 процент харжзаватла, Россияди харжзавайди анжах 1 процент я. Чиновичикриз жуьреба-жуьре багнайралди гьа идакьни ахтлуз ва я "Дидевилин капитал" проект михъиз агализ кланзава.

"Лезги газет" клелзавайбуруз ва вири чи жегьил хизанриз лугъуз кланзава, алай вахтунда къуватда авай Федеральный закондин бинедаллаз кьвай 2016-йисан 31-декабрдалди "Дидевилин капиталдин" пулар ишлемишиз жеда. Ахпа вуч жедатла лугъун четин я, уьлкведин экономикада кьил акьат тийидай аламатыр арадал кьезва. Россиядин манатдин дережа агъуз аватзава. Кье 1 доллар 50 манатдив барабар хьанва. Пака низ чида, манатдин ва уьлкведин экономикадин (нафтидин кьиметарни уьжук жезва къван) кьисмет гьихьтинди жедатла. Гьакь хьайила, "Дидевилин капиталдиз" лайихлу хьанвай хизанри гьикьван фад адакай менфят къачуртла, гьакьван хьсан жеда. Тади къачу, гьуьрметлугьур.

Инсанар. Къисметар

Имтигъанар гъикъван

четинбур хъанатлани...

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Усави (Къурагъ район) Гъамзата яргъи уьмуьр кечирмишнава. И девирда адаз гъам хъсан ва гъам пис гъафрар акун, къилел жуьреба-жуьре дуьшуьшар атана. Уьмуьрди, багърийри вилик гъикъван манийвилер, цацар эцигнатлани, ада гъахъ, намус, инсанвал вине къуна, бегъерлу, чешнелу уьмуьр тухуз чалишмишвална. Аллагъдин патай ширвиллин пай ганвай ва ширвиллин жигъир шегъердиз элкьуьрдай мумкинвилер тахъай касди вири уьмуьрда вичин эрзиман мурадрихъ ялна.

Аялвал Ватандин Чехи дявдин йисарал ачалтай Гъамзатаз каш-мекъни, дердистервилерни, зегъметдин "дадни" акун, артухлама ам тахай дидедин капашдикни акатна. Са кар адан уьмуьрда разивалдайди хъана. Адан дах Мегъамедгъади, 1932-йисуз рабфак куьтягъай, Куьре пата гъафбуруз чидай кас тир. Ада Дулдугъа муаллимвиле, Тпигъа райОНО-дин заводуюшуйвиле, Уса муаллимвиле, Гелхена, Хвережа школайрин директорвиле кваллахнай, хуьруьн колхоздин парткомдин секретардин везифаяр тамамарнай, цферид йисуз адакай КПСС-дин Къурагъ райкомдин бюродин член хъанай. Гъукуматди халис муаллимдин зегъмет Яру Пайдахдин, "Знак Почета" орденралди, "Гъакъисагъ зегъметдай" медалдалди къейдина. Кваллин датана мугъман галайди тир. Гъамзат кваллиз атай тварван авай гъаф инсанрихъ галаз таниш хъанай. Гъак "Коммунист" газетдин журналистрихъ галаз.

Гъамзата сугъбетзавайвал, адаз бегъемвилелди я аялвал, я жаванвал, я хайи квал акун. Сифтегъан школа хуьре, ирид лагъай класс Гелхена куьтягъна, 8-9-классар Тпигъа келна. Ахпа гада пис начагъ хъана, келлуни амуькъна. 18 йис хъайила, дахди адаз мехъерна. Са йисалайни (1955-йис) жегъил Советрин армиядиз тухвана. Гъа ина адан къилел гъич гуьзлемеш тавур дуьшуьшарни, агъвалатарни атана.

- Зун Москвадин къваллав гвай Кунцево райондиз, зенитный частуниз акъатна, - и хитлатзава Гъамзат Юсупова. - Са акъван вахт алатнач, цийиз атанвайбурукай квачерал мягъкем, зирек гадаяр хкъна ва спортдин ротадиз тухвана, абурук кваз зунни. Азаддиз къуршар къунал машгуьл хъайи за частунин, дивизиядин аскерин арада тешкилай акъажунра 2-3-чкаяр къунай.

1956-йисан зулуз чун Варшавадин Договордик акатзавай уьлквейрин армиядин акъажунра иштиракун патал Венгриядиз тухвана. Чапель шегъерда чун муькуь уьлквейрин спортсменар - аскерар гуьзлемешиз пуд югъ хъана. Гила за фикризавайвал, чун аниз Венгрияда аралал къвезвай вакъайрикай хабар аваз тухванвайди тир. Къуд лагъай юкьуз чаз шегъердин куьчейриз лацу пайда-

хар, плакатар, лозунгар гъаз экъечинавай агъалияр акун. Абуру са квелай ятлани нарезивал квалурзавай. Командири чун тагъкимарнавай: "Абуру вуч лагъайтани кваз къамир, сабурувал хуьх". Авайвал лагъайтла, чун сифтедай и галарин гъавурдани акъуначир. Къуд лагъай юкьуз чун авай дараматдиз генерал-лейтенант Абалкин атана ва ада чав автоматар вугуни буйругъ гана. Ки-лигайтла, Венгриядин шегъерра властриз, чи уьлкведиз акси бунтар ава, къецепатай гъевесламишнавай дестеяр яракъламышиз хъанва ва власть къун патал алахънава. Чна гъикъван сабурувал хвенатлани, тимилягъ-ягъунрик акатна. Зи къилихъ гуьлле яни, снарядин кълс яни галуькъна ва зун, зал алачиз, Ватандиз хкъна. Жув-жувал хтайла, заз акун, зун Химки шегъердин госпиталда ава. Патав атай военныйри тагъкимарна: "Вун хъайи чкадикай, къилел атай дуьшуьшдикай садазни ахъаймир". Духтурри лагъайвал, зи къил операция авунвай. Беден сагъ хъжедалди зун Подольскдин, Солнечногорскдин, Владимирдин ва Раменкадин госпиталра хъана.

Раменкада гъич гуьзлемеш тавур ва алапат жедай кар хъана. Са юкьуз зи свих тла хъана. Лап писдиз. Тал эки гъевезвай зун палатадай экъечина, дегълиздин и къилляй маса къилиз физ-хкъвез авай. И береда са медсестради "Ваз им парк яни, вуна кваллахзавайбуруз манийвалзава, хъвач жуван палатадиз" лугъуда.

- Заз са дарман це, зи свих тлазава, - лугъуда за.

Куьрелди чун сад-садан гъавурда акъунач, къал алаз рахана за агъул члалал экъуьгъна. Госпиталрай госпиталриз физвай, жуванбур авачир, гележегни гъикъ жедатла чин тийизвай зун михъиз гъарикъ, дарих хъанвай. Ибура бес тахъана свихни тлазава медсестрани вичин истемишунар гъаз ава. Алапат, на лугъуди, медсестрадин члал къуна, ам заз вилер экъисна тамашна ва ахпа садлагъана элкъвена, вичин кабинетдиз хъфена. Зунни палатадиз хъфена.

Нянихъ гъа медсестра палатадиз гъахъна ва дуьз зи патав атана. Кроватдин патав метлрал ацукъна, зун къужахламишна ва шехъиз-шехъиз агъул члалал рахана: "Я чан стха, я миресдин

хва, вун гъинай, инагар гъинай? За фикризавайди тир, мад жуванбура галт хъийидач, я Аллагъ ваз агъзур сеферда шукур хуьй, вав зи дуьяяр агакъна къван?.."

Зун я рахаз тежез, я дишегълидин къужахдай экъечл тежез шел ва рахун акъвазар тийизвай дишегълидиз тажувилелди тамашзава. Палатада авай аскерарни и шикил-тамашади мягътеларнава. Эхир медсестра кис хъана. Ада са арадилаз заз вичикай сугъбетна.

Зи экъуьгъун себеб яз ада фена зи начагъвиллин документар келна ва, зун вуж ятла тайин хъайила, шад хъана.

Гъасанова Гъавадин (госпиталда адаз Галина лугъузвай) къисмет ихътинди тир.

Дугъриданни, Гъава дахдин миресдин руш тир. Ам Хпуькьрин хуьруьз гуьлуьз тухванвай. Гъуьл колхоздин складчи тир. Ревизия авурла, адан квачихъ хейлин члем атана. Гъавади тахисир вичин хивез къачуна, гуьлуьз хабар авачиз члем маса гана лагъана. Гъа инлай адаз муьжуьд йисан кар атана ва ам яргъал чкайриз акъатна. Дуьстгагъгъли яз ада жуьреба-жуьре эцигунрал кваллахна, вахт куьтягъ хъайила ватандизни хтанач, медсестравиллин курсара келна, цийи хизанни кутуна.

Гъавади хуьруьз миресдиз чар хкъена, Гъамзатан патав дах Мегъамедгъади атана (аскерриз вич авай чкадикай чар хкъидай ихтиярни авайди тушир). Дах къвез гъафтеда къван Раменкада Гъавадин квалле амуькънай. Гъавади вич цийи къилелай дуьньядал акъалтайда хъиз гъисснай. Гъамзатазни миресдин рушкай хейлин куьмек хъанай.

Варцар госпиталра акъудзавай аскер язвадикни начагъ хъана. Къилин къалпагъ сагъ хъхъайла, Юсупов Гъамзат ахъай хъувуна. Духтур майор, Зарипова ам гъавурда тунай: "Килиг, хъфенмазди талукъ чкадиз вач, вун инвалид я, герек чарар-царар за гъа къайдада туькьурнава, анжах чкадал абуру тестикъар хъийиз тун, жув инвалид тирвиллин гъакъиндай документ къачу. Адакай ваз гъаиша куьмек жеда".

Амма дагъвидилай духтурдин теклиф, меслят къилиз акъудиз алакъна. "Набут" лугъудай твар алаз къекъуьн гъикъ хъийида? Гъамзата вич хъайи чкайрикай, къилел атай дуьшуьшрикай садазни я лагъанач, я вич залам хер себеб яз, комиссоватнавай-дакай малумарнач. Ам вилегъдиз уьмуьр давамарунив, хизан хуьнив эгечл хъувуна. Хуьруьн библиотекадани кваллахиз, Дагъустандин госуниверситетдин тарихдин факультетни акъалтарна. Ахпа, геж хъиз, юридический факультетни куьтягъна.

Вири хъсан тир, гъайиф хъи, тахай дидеде Гъамзат хизанни галаз хайи квалляй, хуьрийни экъечл-да чкадал гъана. Дахдиз ада куьрелди лагъанай: "Пака зи ажугъ винел акъатна, зай са ахмакъ кар акъатдалди, къилди хъун хъсан

я". Дуьнья акунвай кас хчин гъавурда гъатнай, риклиз гъикъван залам тиртлани, ада Гъамзатаз "хъсан рехъ хуьй" лагъанай.

Гъамзат Юсупова къве йисуз Квардалрин ахпа Укълурин хуьруьн, къве йисуз Аладашдин школайра кваллахна. Ахпа Малламент (Арабляр) хуьре квалюгъ кутуна.

Исятдани тежрибалу педагогди кваллах давамарзава. Дербендин социальн-педагогвиллин университетда студентриз тарихдай, праводай лекцияр келзава.

- Уьмуьр гъам ширин, гъам туькьуьл затл я, - лугъузава 60 йисав агакъна стаж авай муаллимди. - Уьмуьрдин юлдаш Къизбикедихъ галаз за бахтлу уьмуьр кечирмишна. Четинвилер гъикъван акъалтнатлани, адан мецелай заз нарезивилин гаф, шикаят авун ван хъайиди туш. Цуд аялдихъ, майишатдихъни гелкъвез зи къуллугъдани акъвазна, кваллиз къвезвай мугъманарни хушвилелди къабулна, къунширихъ галазни хуш рафтарвал хвена. Ам лап хъсан инсан, чешнелу кайвани, вафалу юлдаш, регъимлу, камаллу диде тир. Гъайиф хъи, азарди ам завай къакъудна, агакънавайбуру ятлани, зи аялар диде авачиз туна.

Риклиз багъа инсанрикай магърум хъайила дерт заланди, туькьуьлди жезвайди я. Гъамзат муаллимдиз гъаф йикъар, варцар мичли хъана. Идалди дердистервилер куьтягъ хъанач. Къад йисавай руш Къизилгуьлнин азардикди рагъметдиз фена. Абурухъ чуьгъузвай гъам къени рикляй акъатнавач, амма им уьмуьр куьтягъ хъанва лагъай члални туш. Гъамзат Юсупова дерт къати хъайи гъар легъеда гъиле чарни къелем къазва ва рикляй къвезвай царар ширриз элкьуьрзава. Ци абуруз уьмуьрни акун: "Балайриз пишкеш" ктабдин гуьгуьна масадбуруни жедайдал шак алач.

Рагъметлу Къизбикедихъ галаз Гъамзата веледриз кутугай тербия, хъсандиз келдай, къилин образование къачудай, обшестводиз менфятлу ксар жедай мумкинвилер гана, шартлар яратмишна. Ик, члехи хва Сабира, полковникди хейлин йисара РД-дин МВД-дин къурулушра (Махачкъала шегъердин Советский райотделдин начальнидин заместитель, Кировский РОВД-дин начальник, ГОВД-дин штабдин начальник яз) къуллугъна, исятда ам Советский райондин администрациядин къилин заместитель я.

Назир Москвада прораб, Гъади са фирмадин генеральный директор я. Ниязани Энвера МВД-дин къурулушра офицерар яз къуллугъзава. Абдурагъим Арабляр хуьре муаллим, Саядни гъа школадин директор я. Назагуьлани Усарин хуьруьн аялриз тарсар гуьзава. Къизилгуьл Махачкъалада яшамеш жезва. Виридахъ туькьуьл хизанар ава. Гъамзат муаллимдини балайрал, 25 хтулдал, 8 птулдал дамахвазава.

Баркаллу
ахцегъви

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

1930-йисара дуьстгагъда гъатай-бур сагъ-саламатдаказ ахкъатдай дуьшуьшар саки авачир. Агъабаг Рамазанов лагъайтла, Дагъустанда Советрин власть тесикъарунин жегъчи, Ахцегъ райисполкомдин председател, Муьктадир Айдин-бегован тварунихъ галай колхоздин председател хъайи кас тир. Ам Нажмудин Самарскийдин дуьст тирвилляй къунай.

Масадан хийир такланбурун буьгътенрикти 1937-йисуз А.Рамазанов, эменни-мални къакъудна, "халкъдин душмандиз" элкьуьрнай. Силис тухудай члавуз ам, яшайишдин гъатта хсуси квалли авачиз, кирида къунвай чкада ацукънавайди малум хъайила, Махачкъаладин НКВД-дин къуллугъчийриз ажайиб хъана. "Яргъал йисара райондин регъбервиле авай бинелу ахцегъвидиз къени вичин квал тахъун мумкин кар туш!", - тажуб хъана абуру. Ахпа Рамазанов Агъабаг етим яз, гъвечи члавай Бакудиз акъатайди ва ана флейрихъ галаз нафтладин мяденрин кваллахрални инкъилабдин жегъра хъайиди ашкара хъайила, абуру гъавурда акъуна. НКВД-дин члехи офицерди, вичин инсафсуз къилихдизни тамаш тавуна, "Эхъ, гъа и кас халисан пролетарий, михъ коммунист я. Энгел тавуна азад хъия ва са хъсан кваллахни це адаз!", - буйругъна. Дугъри я, багъишламишун тлалабуналди, Агъабаг азад хъувуна.

» Гъуьрметлу районгълияр! Чна риклел хкай халис ахцегъви Агъабаг Рамазановакай алава, гъакъикъи малуматар чидай ва я адан шикл авай кас хъайитла, чи газетдин редакциядиз агакъарун тлалабзава

Тарихдин гъа девирда ВКП(б)-дин Дагобкомдин 1-секретар Нажмудин Самарскийдин теклифдалди, Дагъустанда сифте яз Ахцегъа туьквенчияр алачир, яни муьштерийрал ихтибарзавай алишверишдин кьетлен къайда ахтармишна. Ик, Агъабаг Рамазанова вичин клеви дуьст, Самур округкомдин председател Гъажимет Сафаралиевахъ галаз санал Ахцегъ райцентрада гъахътин туьквенар-ярмаркаяр ачухзава. Муьштерийри чпис клани шей-шуй къачуз, патав гвай махсус кассада пул эцигиз, жува-жуваз къуллугъзавай ажайиб туьквенар. Коммунизмдин алишверишдин и къайда, гелбетда, Россиядин бязи маса регионранни пайда хъана, амма абуру садни девирдин имтигъандай акъатнач. Ахцегъа лагъайтла, ихътин туьквенар 1937-йисалди кардик кумай.

Кар алай проектрин сергытра аваз

Куьмек виле акьадайди хьун лазим я

"ДАГПРОДЭКСПО - 2014"

Жасмина САИДОВА

13-16-ноябрдиз республикадин меркезда Дагъустандин агропромышленный "Дагпродэкспо" форум-выставка 12-сеферда кыле фена.

Республикадин мулкунал тухуз башламишай сифте выставкайри ад алаагалирин гзаф рик алай мярекат хьайи "Дагпродэксподин" важибувал алай йисуз иллаки екеди тир-кьецепатан са жерге улквейрин патай къадагъа авунын серенжерин таъсирдик акатнавай Россиядин агропромышленный комплекс виликди тухунин карда улкведин хуьрун майишатдин регионри, гъа жергедай яз Дагъустандини кутуна кланзавай пай виле акьадайди хьун лазим я.

Выставка

"Дагпродэкспо-2014" ачухунин шад мярекат 13-ноябрдиз кыле фена. Сифтени-сифте РД-дин вице-премьер Шарип ШАРИПОВА мярекатдин иштиракчийрив ва мугъманрив РД-дин Кылин, Халкъдин Собранидин ва Гьукуматдин патай саламдин келимаяр агакъярна.

"И выставка кыле тухун чир республика патал хьсан адетдиз элкьенва. Къенин юкьюз "Дагпродэкспо" - им карчивилин алакъяр тайинарун, жуван агалкъянар къалурун, халкъдин вилик акъудун, гьакни кватл хьанвай хьсан тежриба карчийри сада-масадав агакъярун патал лап хьсан майдан я лагъайтла жеда. Дагъустандин экономикадин важибул паярикой ад агропромышленный комплекс я. Эхириджи йисара, республика вилик тухунин рекъе кар алай проекторкой ад тир "Нетижалу АПК" уьмуьрдиз куьчирмишунин сергытра аваз алай вахтунда агропромышленный комплексдин вири хилер ва рекьер цийикла туькљуьр хъийиз башламишнава", - лагъана вице-премьерди.

Ада гьакни кьейд авурвал, са жерге хилерай республикадин хуьрун майишатдин сектор йигиндаказ ва дурумлудаказ виликди физвайди аквазва, идалайни гъейри, бязи продукциядиз муьштерийрин патай игътияж къвердавай артухни жезва.

"Эхириджи йисара улкведин руководство кьецепатан улквейрай гьизвай суьрсет ватанда гьасилзавайдилди звезунин месэла вилик эцигнава. Идахъ галаз алакъялу яз, виридан фикир улкведин кьибледихъ, яни Кеферпатан Кавказдихъ элкьенва. Къе форумдин-выставкадин иштиракчийриз улкведин недай суьрсетдин базарра кунвай чкаяр гегеншардай лап хьсан муькинвал арадал атанва", - алава хъувун Ш.Шарипова.

Гуьгуьнлай рахай Махачкъала шегьердин кылин сад лагъай заместитель Рафик БУТАЕВАНИ кватл хьанвайбуруз хвашкалди лагъана.

"Алай вахтунда чаз хуьрун майишат вири патарихъай виликди физвайди аквазва. Ва ихътин

форумри, выставкайри республикадин агросектор мадни виниз хкажиз куьмек гузва", - лагъана ада.

Дагъустандин государстводин аграрный университетдин ректор Зайдин ЖАМБУЛОВА вузди тухузвай кваллахдай хабар гана. "Чна выставкадал гьеччи ва юкьян карчивал патал са шумуд проект гъанва. И проект хуьрун майишатдин суьрсет гьасилзавайдилди куьмек патал гьазурнава", - малумарна З.Жамбулатова.

Ада гьакни кьейд авурвал, выставкадал университетди ниси хьуддай тадаракар гъанвай. "Къевай куь вилик гьазурнавай тазя нисидин, къаймахин, йогуртдин дад акуртла жеда", - теклифна ректорди выставкадин иштиракчийриз.

Университетдин профессор Мадина ИБРАГЪИМОВАДИ гъавурда турвал, аграрный университетдихъ жуьреба-жуьре сортарин нисияр хьуддай лаборатория ава.

"Им Италияда ийизвай жуьредин нисияр хьуддай цех я, амма и тадаракрин куьмекдалди гьихътин хъайитгани жуьрейрин нисияр хьудиз, йогуртар гьазуриз жезва. Чна чи хуьрун майишатда зегьмет чуьгъазвай агъалийризи чи тадаракар маса къачун теклифзава, гьикл лагъайтла, ада суьрсет лап хьсандиз миьхи ийизва ва микробар рекъизва", - гъавурда туна дишегълиди.

Къетлен чка выставкада "Даг-агрооснаб" ОАО-ди кунвай.

"Къенин юкьюз чна муьштерийриз жуван производства туькљуьрнай тракторар, ял ягун ва сиягъат авун патал лазим техника, аялар ва чехибур патал квадравицлаяр ва маса мототехника теклифзава", - кьейдна кархандин генеральный директор Шамсудин МУТУЕВА.

Форум-выставкадин активный иштиракчийрикой ад сад Къизилюрт район тир. Алай йисуз "Даг-продэкспода" и райондин 10 карханади иштиракна. Ярмаркада лагъайтла, Къизилюрт райондин векилар мадни гзаф авай.

Къизилюрт райондин администрациядин хуьрун майишатдин отделдин начальник Ибрагим ИБРАГЪИМОВА кьейд авурвал, районда алай вахтунда некледин кьве заводди кваллахзава, санлай къачурла абуру суткада 30 тонн некледикай суьрсет гьазурзава. "Чахъ ири карч алай гъайванар хуьнал машгъл кьве майишатава. Маларин къадар яваш-яваш артухарзава. Майишатрин иесияр чеб, масадан куьмек галачиз,

маса регионрин базарриз экъечизава", - лагъана ада.

Форум

Выставкадин сергытра аваз, 13-ноябрдиз, Махачкъаладин Р.Гъамзатован тварунихъ галай Милли библиотекадин чехи залда регионрин уртах "Суьрсетдин хатасузвал таъминарунин карда авай муькинвилер ва багъманчивал вилик тухунин карда сифте чкадал алай месэляр" форум кыле фена.

Форумдин кваллах РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Шарип Шарипова ачунна ва кыле тухвана.

Вице-премьерди кьейд авурвал, Дагъустандин Кыл Рамазан Абдулатипован тапшуругъдалди, алуькьзавай 2015-йис Багъманчивилин йис яз малумарнава. И карди лагъайтла ида-ра ийизвай къурулушар, илим, майишатар - вири алуькьзавай йисан эхирдиз чаз гьихътин негъияр хьун лазим ятла кье амаз тайинарунзи мажбурзава.

Шарипова малумарайвал, муькинвилер чахъ бес къадар авазва, гьикл лагъайтла, мисал яз, алаатай асирдин 70-йисара республикада тахминан 70 агъзур гектар чилер багълари кунвай, гъе лагъайтла и рекъем анжах 25 агъзур гектардиз барабар я.

Улкведиз кьецепатан государствойрай гъизвай емишар тади гьалда чкадинбурулди звезунин игътияж арадал атайдалай къулухъ Россиядин Федерациядин субъектар активнидаказ и

программадик экечинава. Улкведи вичин игътияжар анжах 30 процентдин таъминарзава. Дагъустанди - 50 процентдин. Кьецепатай чи улкведиз тахминан 6 миллион тонн емишар гъизва. Гъаниз килигна, и шартлара, асул фикир агадихъ галай хилериз гузва: агалай жуьредин (яни теплицайра гьасилдай) майвачивал, фад бегъердал гъидай жуьредин багъманчивал, нек-як гьасилун.

"Кар алай "Нетижалу АПК" проектдин сергытра аваз гзаф крар авунва ва, кылинди, производство алай аямдин истемисунурив къадайди авун патал, яни алай аямдин технологияр ишлемишиз жедай малдарвилдин фермаяр, теплицаяр ва АПК-дин маса объектар эцигун патал зегьмет чуьгъазва. Къенин юкьюз ихътин цудралди объектар жуьреба-жуьре хилера кардик кутунва. Вишералди гектарра багълар кутазва. Цийи уьзуьмлухар кутазвай къайдадикай чна вири улкведиз хабар ганва. Вири и крари шагьидвалзавайвал, чавай месэ-

ляяр неинки вилик эцигиз жезва, гьакни абуру кылизи акъудизни алакъява. Чна 1840 гектар багълар кутунва ва и рекъем РФ-дин субъектра виридалайни винизди я. Кылинди, им чна фикирда кунвай крарин анжах эвел я, асул месэляр гьелелиг вилик кума", - кьейдна Ш.Шарипова.

Вице-премьерди республикада алай вахтунда цан цаз жезвай чилерин чехи майданар ишлемиш тийизвайдакани, гъаниз килигна абурун ери ва бегъерлувал агъуз жезвайдакани, и чилер ишлемишун патал лазим рекъерни къайдадикай хкатзавайдакани лагъана.

Гуьгуьнлай рахай РД-дин Халкъдин Собранидин Комитетдин председатель Жапарбек ШАМХАЛОВА республикада АПК виликди физвайдаклай, амма гъализ тахъанвай месэляр гьелелиг гзаф амайдаклай ва абуруз дикъет гун чарасуз тирдаклай лагъана. Ада малумарайвал, государство хуьрун майишатдин продукция гьасилзавайдилди гуьвай куьмек дугъриданни, хуьрун майишатда зегьмет чуьгъазвайбурув агакъярун лазим я. Адан гафаралди, и куьмек къачунин схемада къайда туна кланзава, гьикл лагъайтла, чехи пай кредитар лазим рекъериз харжзавак, ахла абуру субсидияр кланзавайбурун вилик жергейра жезва.

Багъманчивиликой рахадайла Ж.Шамхалова кьейд авурвал, чехи пай багълар хуси майишатарик (ЛПХ) акатзава.

"Багълар кутазвай ЛПХ-риз субсидияр гана кланда. Багъ кутай ният авай касдихъ субсидия агакъярун заминвилерни хьун чарасуз я. Анжах икл хъийила чаз негъиярни аквада. Базардин алай вахтунин шартлара чи патав инвесторар атун ва чпин куьмек теклифун муькин кар туш", - лагъана ада.

РД-дин хуьрун майишатдин ва недай суьрсетдин министрдин заместитель Камалудин Камалудинова АПК вилик тухунин карда виле акьадай негъияр хъана кланзаватла сифтени-сифте чилерин месэляра къайда тун лазим тирдаклай лагъана.

Илим жегъил алимралди таъминаруникой лугъудайла Шарип Шарипова илимдинни ахтармишунардай иститутризи студентрин арада агалкъярун авай-бур хъягун, абуру чпин къаюмвлик кутун, илимдин дережа къачуз куьмек гун ва гележегда абурулди чпин жергеяр гегеншарун теклифна.

Форумдал гьакни са жерге министерстводинни идарайрин векилар, алимар рахана, чпин кваллахда гьалтзавай месэляр веревирдна.

Форум-выставкадин тешилатчи тир республикадин выставкайринни маркетингдин "Дагъустан - ЭКСПО" центрадин директор Мегамед Саругъланова малумарайвал, "Дагпродэкспо-2014" форум-выставкада улкведин жуьреба-жуьре регионрай тир 50-далай артух, ярмаркада - 100-далай гзаф карханайри ва компаниярин векилар иштиракна. Мярекат кыле феийи къайдаклай абуру, гъаамиша хьиз, рази яз амуькна.

Виридалайни хьсанди жеда

ЧИ КОРР.

И йикъара "Дагъустан" РИА-дин конференц-залда кыле феийи пресс-конференцияда "Махачкъала-Аэропорт" ООО-дин генеральный директор Тамерлан БУГАНОВА хабар гайивал, республикадин аэропортуни вичин кваллах 1-декабрдиз башламиш хъийида.

Шикл ягъайди - Гь. ИСАЕВА

Рикъл хкин, алай йисан августдин вацралай аэропортунай самолетри лув гунин кар сергытламышнай (йифен рейсар аквазарна), 29-сентябрдилай лагъайтла, ам са вацран вахтуналди тамамвилелди агалнай. И вахтунда аэропортунин самолетар цавуз хкаж жедай зул цийикла туькљуьр хъувун лазим тир. Варз алаатайла малум хъайивал, ремонтдин кваллахтар тамамвилелди куьтыгъиз агакъянавичир, цийи вахт тайинарна. Амма гила аэропорт 1-декабрдиз кваллахдив эгеч хъийидайдаклай хабар гузва.

Т.Буганован гафаралди, аэропорт ачух хъийидай вахт мад дегишар хъувун самолетри цавуз лув гудай ва ацукъдай зул цийикла туькљуьр хъувунин кваллахтар тайинарнавай вахтунилай геж башламышунихъ галаз алакъялу я. «Чна аэропорт гъаждиз физивай муьмин ксар вири рекъе гъатайдалай къулухъ агална. Са къадар вахтунда кваллахтар датлана къвайи марфар себеб яз аквазарунизи мажбур хъана - еридиз ийизвай истемисунурал асаслу яз, ихътин шартлара самолетар хкаж жедай зулунал асфальтobetон цун къадагъа я», - лагъана генеральный директорди.

РД-дин транспортдин ва рекъерин майишатарин Агентстводин руководитель Мегамедгъажи Ражабова кьейд авурвал, "Мостотряд-99" карханади тухузвай ремонтдин кваллахтар 20-ноябрдиз куьтыгъда. "Пудратдин карханайра кваллах куьтыгъайла, аэропортуни лицензияр ва сертификатар къачун лазим я, гьакни ахтармишдай лув гунар тешиклна, аэропортуни куьллугъчийризни цийикла кваллахиз чирна кланзава, вири и крариз са къадар вахт мад лазим жеда", - лагъана ада.

М.Ражабова хабар гайивал, аэропорт цийикла туькљуьр хъувунин кваллахтар пуд сменада кыле физва. "Цийииз туькљуьр хъувунвай зул "В" дережадик акатда. Адан гъяркуьвал 45 метрдиз, яргъивал 2 км-дизни 640 метрдиз барабар жеда. Идалайни гъейри ина аэровокзалдин драматдани ремонтар авунва. Амма капиталнидаказ ремонт авунын кваллахтар 2015-йисуз анжах башламышда. Фикирда кунвай вири крар кылизи акъудайдалай къулухъ Махачкъаладин аэропорт Кеферпатан Кавказда виридалайни хьсанди хьун лазим я", - лагъана ада.

Аэропорт ремонт ийизвай вахтунда пассажирриз регъят хьун патал, Грозный шегьердин аэропортуни Махачкъаладин Кеферпатан автостанциядилай автобусрин махсус рейсар тешиклнава.

Суьруьяр - кьишлахрин рекье

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Куьчери хипехъанвал вири вах-тара дагълух чи экономикадин мен-фяту хел ва халкьдин яшайишдин асул чешме тир. Месела, 1915-йи-суз Дагъустанда авай 2088 агъзур лапагикай Самур округдал 559,8 агъзур лапаг (26,8%) гьалтзавай. И рекъемди чи бубаяр зегъметкеш, халис терекмаяр - куьчери хипехъанар хъайидан гъакьиндай шагидвалза-ва. Гъатта 1940-йисарин эхиррал къедалди чи хипехъанри Азербай-джандин Агъдаш, Шеки, Евлах, Куьрдамир районрин ва Мугъандин чуьлдин кьишлахрикай менфят къа-чузвай.

Алай девирда гъар жуьре себеб-рикди, гъайиф хьи, Самур дерадин лапагирин къадар лап тиймил хъанва. Адетдин хипехъанвиллинни малдар-виллин, набататчивилинни багъман-чивилин звезда экономикадин маса жуьре хилер хъайитлани арадал къевзвайтла къайгъу авачир.

Гъилевай йисан 1-ноябрдин деллралди, Ахцегъ райондин вири жуьрейрин майишатра санлай 96 агъзур лапаг (72469-диде хипер) ва 20 агъзурдалай виниз къарамалар (11441-калер) ава. Абурукай 72000 лапаг (56963-диде хипер) ва 8137 къарамал (3390-калер) СПК-рани КФХ-ра (хъсан-пис, районда абур 82 ава) хуьзва, амайбур хуси майи-шатринбур (ЛПХ) я. Хипехъанарни малдарар патал вридалайни четин-ди гъайванар кьишлахриз куьчарун ва абур сагъ-саламатдакъ хуьвтияй акъудун я къван, алай вахтунда 45 агъзур лапагни 2 агъзурдалай виниз къарамалар Кочубейдин ва Дербентдин зонайрин кьишлахрал куьчар-на беъмарзава.

И мукъва чун Фиярин хуьруьн суьруьяр машинриз ягъиз куьчарза-вай чкадал - Левр къамун майдан-дал фена. Хуьруьн девлет куьчар-рунал прицепа галай 8 "КамАЗ" желбнавай. Ноябрьдин куьруь йикъан мунддатда гъайванрив ацанвай машина рекъе хтун патал райондин УСХ-дин начальник Ханлар Рамазанован гуьзчилик кваз къвалах развай.

- Дагълух хуьре куьчери хипехъанвиледай гъейри маса кар-кеспи авач къван, гъакл хъайила я бубай-рин ирс даварна къанда, я хуьр тергна - шеьгердиз хъфена. Дагъдин яйлахрал рикл алайвилей, зун бубай-рин пешедиз вафалу я. Къе чна машинра аваз 870 лапагни 35 къарамал куьчарзава ва гуьбуьналлаз хизанарни галаз чунни хъфида. Аллагъди гайитла, анжах гатфарихъ хкъеда хайи яйлахриз, - ихтилатза-

ва Фиярин "Шалбуз" СПК-дин председател Суьн Меъамедова.

- Чи майишатдиз куьчарзавай 640 лапагни 32 къарамал ава, - ихтилат-дик Фиярин "Максум" СПК-дин председател Разиф Аллагъяров экечизава. - Уьмуьрлук чубанвал авур машгъур хипехъан тир зи рагъметлу члехи бубадин гуьрметдай за майишатдал аваз твар эцигнава. Гъелелиг за 12 йисуз къвалахзава, чи-дач гъикъван чвалди дурум гуз жедатла. Чубанвиллин зегъмет четин-ди ятлани, за жуван уьмуьрдилаз на-разивалзавач. Дугъри я, гъукуматди чи зегъметдиз кутугай къимет гуз-вач: хуьре гъал-агъвал югъ-къанда-вай зайиф жезва. Анжах са 2014-йисуз 35 жегил хизан къил хуьн

патал патарихъ фенва. Дуьзгуьн рехъ, рикл аладардай са чка авачир, экверни мукъвал-мукъвал хкахъза-вай чи хуьре хуьвтияй амуькдаиди яшлук, аялар ва абурун муалли-мар я. Икк давам хъайитла, агъзур йисарин тарих авай чи хуьруьн къис-метни туькуьлди жеда.

Хипехъанрин суьгъбетрай мал-лум хъайивал, Кочубейдин кьиш-лахра абур къулай шартрикай магъ-рум я: нацарин къазмайра наф-тлалдин куьгъне лампалални къа-цунар куьвай къулал разивал аву-низ мажбур жезва, электричество-ни авач. Гъа са вахтунда налогар, арендадин гъакъи, рекъин харжияр къвердавай артух жезва, малдарви-лин суьрсетдиз игътияж авач. Гат-фарихъ, гъар са "КамАЗ" 30-35 агъ-зур манатдай къуна, хипер яйлахриз жкана, амма гъукуматди къени а хар-жияр абуруз звезд хуьвунвач. Ерли муьштери авачир хъицикарни ха-мар гадарзава, сар (къимет таху-низ килигна, хипер йиса садра-гат-фариз твазва) 13 манатдай вахкуз-ва, яклун рабатвал алверчийрини арачийри ийизва. Гъар са хипен къил-диз гуьвай дотацийрин 100 манат пулни хипехъанрив тамамвилелди агакъзава.

- Кьишлаха, ятахар гихътинди гъалда ава? Бес къадар алафар къван къватиз хъанвани? - хабар къу-на чна райондин УСХ-дин началь-ник Ханлар Рамазановавай.

- Цинин йис къурагъ хъуниқди Кочубейдин кьишлахрин гъал зайиф я, вилик йисара хъиз векъ авач. Гъа-вилей чи 7 майишат (тахминан 15 агъзур лапаг) исятда Дербентдин зонадиз физва. Лугъузвайвал, гила къуьдни меъкиди хъайитла, алафрин паталдай дарда гъатунин къурхул-вал ава. Гена хъсан я, ятахрал ша-зан алафрикай, тахминан, 500 тон-ндив агакъна векъер алама. Алай вахтунда кьишлахрал хтанвай майи-шатрин руководителар, чи гуьзчи-

вилик кваз, санлай 600 тонн векъи ва, нелай гъикъван алакъдатла, гъакъван концентрированвай ала-фар маса къачунин къайгъудик ква. Чаз алафар гъазурдай векъин уьруь-шар авач, гъакл хъайила алафар гъа-силзавайбурухъ галаз векъерин са туьк 90-100 ва са кило комбикорма 8-10 манатдай маса къачунин гъакъ-индай икьрар хъанва. Ятахрикай рахайтла, чи 26 ятахдикай 15 керпич-рикайни шлакоблочкикай эцигнавай дурумлубур я. Анжах са Хинерин хуьруьн "Намус" СПК-дин предсе-дател Эльдар Сурхаева (адан майишатда 2500 лапагни 650 къа-рамал ава) вичин хуси къуватрал-ди 6 километрдин мензилдиз ЛЭП-ар цлугуна, ятахрани чубанрин

къвалера эквер тунва, хипехъанриз-ни абурун хизанриз беъерлуздакъ зегъмет цлугвадай ва ял ядай къу-лай шартлар яратмишнава, сагърай! Адалай чешне къачуна, Чеперин хуьруьн "Хизан" СПК-дин председа-тель Аким Ризаева, "Бережат" СПК-дин (2000 лапагни 160 мал ава) председател Гъейбет Ризаева, "Убулелей" СПК-дин председател Давуд Давудова, "Фалфан" СПК-дин (4 агъзурдав агакъна лапагар ава) председател Къиличан Ат-луева (ибур чи къвенкъевичи майиша-рин регъберар я) чпин хипехъанриз зегъметдин хъсан шартлар тешкил-зава.

Гъайванар куьчарунин жавабдар меслалдиз талукъ яз, гъелбетда, чун райондин ветуправленидин на-чальник Вагъидин Абдулгъалимо-вахъ галазни гуьруьш хъана. "Мах-сус план-графикдал бинеламиш яз, чна зулун профилактикадин серен-жемрин къвалахар къиле тухванва: куьчарзавай вири гъайванриз да-бакъдин (яцурдин), цлеьгерин, си-бирдин язвадин вилик пад къадай рапар янава, маларилай иви къачу-на, ахтармишнава. Дамадивди лу-гъуз жеда, район бруцеллездикай михьи я" - къейдна ада.

Эхирдай лугъун, дагълух чи шартлар куьчери хипехъанвал ге-лежег авай гъикъван менфятлу хел ятлани, гъукуматдин патай гъакъки куьмек авачиз ам артмишиз жедач. Хипехъан руьгъламишун, зегъмет-дин ашкъи-гъевес жажун гъич тахъайтла ада гъасилзавай хаммал-ни суьрсет - хамар, сар, як, нек, ниси базардин къиметрай маса къачунин кар дуьзмишунин чарасузвал ава. Эгер абур чкадал гъалдай махсус цехарни устларханаар кардик кутаз хъанайтла, якъин, гъалар мадни хъсан жеда. "Фад-геж, чи куьне-дани сувар жеда", - пакадин йикъахъ инанимишвал хвена лугъузва хипе-хъанри.

Инсанар ва къисметар Чешне къалурзава

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Сулейман-Стальский районда Агъа Хъартасрин хуьр виликрай тарифдин нехуьн члахар, хъсан мал-къара авай хуьр тир. Ида-лайни гъейри, хъартасвияр гъина аваз хъайитлани, са-да-садахъ галаз алакъа хуьдай, хийир-шиийрдик иштиракдай жемят я,

Заз ихтилат и йикъара райондин ЦРБ-да зун та-ниш хъайи, вичи яргал тир Норильскада къвалахзавай СУЛЕЙМАНОВ Раймудин

Зейнудиновичкай ийиз къанзава.

Раймудин Зейнудинович 1958-йисуз Агъа Хъартасрин хуьре лежбер Зейнудинан хизанда дидедиз хъана. Хайи хуь-ре 8-класс, Улугъетягъа 10-класс куьтягъай жегил армия-дин жергейриз тухвана. Ада Челябинский областдин къене-патан крарин къушунра къуллугъна, сержантдин чинда аваз хтана.

1980-йисуз жегил къвалахиз Дагъустандин къенепатан крарин органриз фена. 1985-йисуз, дуланажагъдин шартлар себеб яз, Раймудин Норильск шеьгердиз къвалахиз фена. Ана ада сифте ракъунни бетондин конструкция гъа-зурдай заводда рабочийвиле, аха мастер-бригадирвиле къвалахна.

Раймудина лугъузвайвал, яргал Кефер пата къвалахиз акъван регъят туш, анин меъкивилерини вердиш хъана къанда. Райондай ва Агъа Хъартасрилай аниз феи гзаф бейкарриз Раймудина вири куьмекар гана, къвалахралди таъ-минарна.

Раймудин Зейнудинович гъар йисуз вичин отпускдин вах-тунда хайи хуьруьз хтайла, куьмекдин гъил яргъи ийида. Ла-гъана къанда хуьре трансформатор эцигдайла, турбайра аваз хуьруьз хъадай яд гъидайла, хуьруьн югъ сувар яз къейд-дайла ада куьмекар гана.

Сулейманов Раймудиназ вичин къвалахдани еке гуьр-мет ава. Адан зегъмет РФ-дин Гъукуматди Гъуьрметдин гра-мотадалди, идарадин руководствомди цлудралди гъар жуьре-дин грамотайралди къейдна. Ам "Зегъметдин ветеран" твар-циз лайихлу хъана.

Раймудин Зейнудиновичаз туьквей хизан ава.

Уьлкведин вири пилера гуьрметлувилелди къвалахзавай ихътин чи рухвайрални рушарал чна дамахвава.

Тешкиллудаказ къиле физва

Хазран КЪАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин управленидин руководител Меъамедзагид Ба-баева чаз лагъайвал, эхиримжи йисара районда магъсулдар-вал вилик тухуниз къилин фикир гуьзва. Икк, алай йисуз 2112 гектардин никлерай 4224 тонн (гектардай 20 центнер) техил ва 3000 тонн самар къватл хъуьнуна.

Къеда йисан беъер патал райондин хуьруьн майиша-тин карханайри ва КФХ-ри 600, арендаторри 1100 гектарда техилар цун планламишнава.

И кар патал "Ашагастальский" ЗАО-да 155, "Паласа" ООО-да 90, "Зардиян" ООО-да 60, "Дагъви" ООО-да 295, Курхуьруьн зонадин арендаторри 155 гектарда, санлай рай-онда 1350 гектарда канар канва, "Простор" СПК-да, "Новый путь" СПК-да ва гъевечи маса карханайра и къвалах давам жезва.

15-октябрдалди "Зардиян" ООО-да 60, "Паласа" ООО-да 90, "Ашагастальский" ЗАО-да 90, Курхуьруьн арендаторри 140 гектарда тумар чилик кутунва. И карда "Кюре-Агро" ООО-дин МТС-дин механизаторри, хуси тракторар авай стхяр Гъалиб ва Илифхан Къаибхановри, Сефербег Шайдаева та-фаватлувал къалурзава.

Лагъана къанда, цадай бес къадар тумни чкадал ала. Къил-ди къачуртла, 57 тонн тум "Кюре" ПО-ди, 15 тонн "Зардиян" ООО-ди гъазурна, 160 тонн Ставропольский крайдай жкана.

Районда 20-ноябрдалди зулун магъсулрин тумар цана акъалтларунин везифа вилик эцигнава. Никлера къвалахар хъсан ериш ва тешкиллувал аваз къиле физва.

Дербент - 2000 Вири Къуватар желб ийин

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Дербент шегъердин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, 13-ноябрдиз Кеферпатан Кавказдин Федеральний округда Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай векилдин заместитель Сергей Милейкоди Дербентдин 2000 йисан юбилей сувар хъиз къейд авуниз гъазурвал акунин месэладай совещание тухвана.

Адан къвалахда Дагъустан Республикадин Гъукматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий КЪАРИБОВА, республикадин министерствойринни ведомствойрин руководительри, "Дербент - 2000" ГКУ-дин руководитель Али НУРМЕГЪАМЕДОВА, Дербент шегъердин администрациядин кылин везифаяр вахтуналай тамарзавай Татжатдин СУЛТАНОВА ва масабур уштиракна.

С.МИЛЕЙКОДИН гафаралди, ам атунин асул макъсад сувариз гъазурвал акунин къвалахар тешкилнавай ва кыле физвай гъал ахтармишун я. Ада къейд авурвал, юбилейдиз талукъ яз гъаф ванер чкъизва, гъа барадай сувар 2018-йисал хутахунинни. Юбилей къулукъ вегъинин патахъай са ихтилатни авайди туш ва ам, Россиядин Федерациядин Президентдин Указда къалурнавайвал, 2015-йисан сентябрдиз кыле тухуда.

Совещанидал С.Милейко тешкирнавай дорожный картадин гъар са пунктунал кылди акъвазна, вуч ийиз хъанватла, алай вахтунда вуч ийизватла ва алукузвавай йисуз вуч авун пландик кутунватла, таниш хъана.

Веревирид авунин нетижата виликдай дорожный картадик кутунвай са бязи мярекатар акъвазарунын къарар къабулна. С.Милейкоди Дербентдин суварин мугъманриз Дагъустандин халкъарин адетар ва культура тамамдиз, гурчегвилелди къалурдайдахъ инанмишвална.

Совещанидин нетижаяр къуналди, ада Дербент шегъердин 2000 йисан юбилейдин сувариз гъазур хъун Дагъустан Республикадин Гъукматдин эвелимжи нубатдин везифа хъана кванзавайди къейдна ва республикада авай вири такъатар Дербентдихъ элкьуьруниз эвер гана.

Ахпа ам цийи кыллелай тукъур хъийизвай паркариз, куьчейриз, идарайрин дараматриз, тарихдин памятникриз килигна.

Цийи регъбердик умуд кутазава

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Алай йисан 1-ноябрдила "Дербент район" муниципальный тешкилатдин кылин везифаяр тамарзавайди яз ГЪАЖИЕВ Ягъия Мегъамедзерефеевич тайинарнава. Са гъафтедин къене ам Дербент райондин хуьрерин администрациядин кылерихъ ва хуьруьн майишатдин карханайрин руководителрихъ, кеферпатан зонадин (Татлярда, Великентда) агъалирихъ галаз гурьуьшмиш хъана.

11-ноябрдиз Белиж поселокдин майдандал ам райондин кыблепатан зонадин агъалирихъ галаз гурьуьшмиш хъана. Гурьуьшда Белиждин, Нуьгидин, Рубасдин, Лукларин, Агълабрин, Араблинкадин, Музаимдин агъалири, хуьрерин администрациядин кылерини абурун заместителри, карханайрин ва школайрин директорри, райондин ва поселокдин собранийрин депутатри, общественный тешкилатрин ва управленийрини отделрин руководителри иштиракна.

Райондин кылин сад лагъай заместитель Али Хасбулатова ихътин гурьуьш тешкилунихъ инсанрихъ галаз рахунин, абурун фикирар чирунин, авай месэляяр винел акъудунин ва гелегъдин планар тайинарунин метлеб авайди къейдна. Ихътин ачух рахунар гъам райондин цийи регъбер патал гъамни социально-экономикадин, культурадин хилера ва яшайишда дегишвилерихъ къанух хъанвай агъалияр патал хийирлу я.

РД-дин Къил Рамазан Абдулатипов гъалар хъсанвилехъ дегишарун, яшайишдин шартлар къулайбуру авун патал гъаф алахъзава, - къейдна А.Хасбулатова. - Дагъустанда кадрияр дегишарун ва маса къвалахар регъятдиз кыле физвач. И кар чи райондизни талукъ я. Республикадинни райондин властрин арадар гъалди кыле феий рахунрини меслятрин нетижата къве падни са фикирдал атана: "Дербент район" МО-дин кылин везифаяр тамарунын къуллугъдал Ягъия Мегъамедзерефеевич эцигна.

Гила чна санал къвалахзава. Куь виридан тварунихъай Ягъия Мегъамедзерефеевичаз цийи къуллугъ мубаракзава ва адахъ и жавабдар къвалахда хъсан нетижаяр хъун кванзава.

Трибунадихъ Ягъия Гъажиев атана.

Зун гъамиша халкъдихъ галаз хъайиди я, зи къвалах гъахтинди тир, - башламышна вичин рахунар Я.Гъажиева. - Зун 30 йисуз пуд хуьр сад хъанвай "Татляр" МУП-дин руководитель яз хъана. Ам чилел къвалахзавай зегъметчийрини пешекаррин чехи коллектив я. Зун патал виридалайни важиблуди агъалири ихтибарун я.

Къе Дагъустан Республикадин Къили зал чехи райондин руководителдин къуллугъ ихтибарнава. Им еке жавабдарвал я. За Рамазан Гъажимуратовичаз зун политик ваъ, майишатдин работник тирди ачуьдиз лагъана. "Эгер вуна дуьздаказ къвалахна, районда уьзумчивилин хел къачел ахкъалдар хъувуртла, школяяр, аялрин бахчаяр, больницаяр,

спортзалар эцигиз хъайитла, - им политикани жеда. Политика - им гъакъикъи крар я", - лагъана республикадин руководительди. Заз куь патайни куьмек ва ихтибарвал кванзава. Анжах саналди, сад-садан гъавурда гъатиз, чавай тукъвена ва менфятлудаказ къвалахиз жеда.

Са тймил за квез жувакай ва жуван къвалахдикайни лугъун. Гъеле жаван гада яз, за чи сала афнияр цана, абур маса гана. Хъайи пулунихъ зун гатун эхирра "Орленокдиз" фена. Им заз вири уьмуьрдин тарс хъана. Чун хуьзвайди чил тирдан ва зегъметди инсандиз вири няметар гудайдан гъавурда гъатна. Школа акъалтларайла, за Советрин Армиядин жергеяр къуллугъна. Ахпа Ставрополдин хуьруьн майишатдин институт акъалтларна. Са тймил вахтунда карчивилел машгъл хъана. Гурьуьшлай райондин чкъизвай майишатдиз регъбервал гуз башламышна. А вахтара банкар крар крар лап чехи процент алаз гузвай. Майишатдин зегъметчийриз мажиб гун патал зун жуван багъа джип маса гуниз ва эцигъзавай къвалерал къвалах акъвазаруниз мажбуру хъана.

Гъа ик, яваш-яваш чна "Татляр" агрофирма хкажиз башламышна. А вахтара саки вири майишатри чпин чилер маса гана. Зи патавани са шумудра чилер маса це лугъуз "халуяр" атайди я. Абурувай зун чпиз муьтукъгариз хъанач. Чна чи чилер хвена. 2001-йисуз чна 300 тонн ракъинни къагърабаяр къватна. 2013-йисуз чна 7250 тонн ципицлар къватна. Чи майишатда уьзумлухри 630 гектар чил къунва. Абурукай 545 гектардай чна беъгер вахчуьза. Муькуьбуру жегил багълар я. Къведай йисуз абурини беъгер гуз башламышда. 10 йисан къене чи кархана менфятлуда элкъвена. Чи карханадин са гектар чили 150-200 агъзур манат къазанжи гузва. Вири районда авай хуьруьн майишатдин карханайри са гектардай анжах пуд агъзур манат къазанмишзава. Им лап тймил я. Ингъе квез геъкигунни.

Зун куь чилериз килигна. Гъаифдалди лугъуз кванзава хъи, заз инай са шейни акунач. Чил ишлемешун лазим я. Ахпа ада беъгер гуда, вичихъ гелкъвезвайди хуьда. Ик тир ва гъамиша ик яз амуькни ийида. Чи къазанжияр ва налогар чилел гъик къвалахдатла, гъадалай аслу я.

Куьн гъавурда гъатун лазим я, райондин кыл я шагъ, я Аллагъ туш. Зун социально-экономикадин, финансрин ва маса важиблу месэляяр гъалун патал халкъдин-

ни властрин арада авай арачи я. Гъукматди райондиз ахъайзавай гъар са манат бюджетдин къанунди тайинарнавай рекъиз харж авун патал за вири крар ийида.

Чна чи веледрикай, хтулрикай, абурун гележегдикай фикир авун лазим я.

Халкъди дуьз наразивалзава. Ина, гъелбетда, аялрин бахчаярни хъун герек я.

Райондин образованидин управленийдин начальникдивай Я.Гъажиева поселокда аялрин бахчаяр шумуд чка авай лагъана хабар къурла, ада 150 чка авайди къейдна.

Гъелбетда, 15 агъзур агъали яшамаш жезвай Белижда им рази жедай гъал туш.

Инсанрикай тапарарна квандач, - давамарна Я.Гъажиева. - Жезвачтла, алакъзавачтла, хиве къамир, гаф гумир. Гаф ганатла, ам килиз акъуд. Гъелелиг за квез са куьнин патахъайни гаф гузвач. Зун районда авай гъаларихъ галаз таниш жен. Амма, винидихъ лагъайвал, намуслувилелди ва дуьзвилелди къвалахда лагъана за квез гаф гузва. Чун, районрин кылер, халкъдиз къуллугъзавай ксар я.

Алакъайтла, Белижда логистикадин центр ачуьда. Ик хъайитла, поселокдихъ чарасуз тир социальный объекттар эцигдай пулни жеда.

Зун хъсан крарик кыл кутадайбурун, яратмишдайбурун ва зегъметчийрин терефдар я. Агваллу инсанрикай кичле, абурал пехил хъун хъсан туш. Гъикъван хийирлу ва хъсан къвалахар ийизва чи ватангъилияр патал миллиардер Сулейман Керимова. Ингъе квез хъсан чешне. Ихътин инсанриз баркалла лагъана кванда.

Я.Гъажиева наркоманияди несил тергъзавайдакай, гъакини "тамун стхайрихъ" галаз рахунар авуна, абур дуьз рекъел хкана кванзавайдакай лагъана.

Майдандал къватл хъанвай жемьтдикайни чпин фикирар лагъайбуру хъана.

Лукларин хуьруьн агъали, Мурсал Диярханова чпин хуьре авай месэляяр раижна: аялрин бахча тахъун, поселокдай Лукларик физвай рекъе къир цун, мискиндин патав зирзибилрин гъамбар къватл хъун ва ик мад.

Жамалхан Зейналова поселокда, перепись дуьз тухун тавуна, агъалийрин къадар тимиларнавайвилин месэла къарагъарна.

Роман Шафиева адан фикир давамарна ва ихътин рекъемар гъана: Белиж поселокда экверин пулар гузвай къуд агъзурдалай

гъаф абонентар ава. Юкъван гъисабдалди гъар са хизанда вад кас къуртлани, къад агъзур кас жезва.

Белиж поселокдин агъсакъалрин Советдин председатель Айдемир Гъажиева къенин югъ тарихдинди тирди къейдна ва райондин экономика къвачел ахкъалдарун патал цийи регъбердиз куьмек гуниз эвер гана. Ик хъун патал вири ягъ-намусдин къанунралди яшамаш хъана кванда.

Ада гъакини 1995-йисуз 18 агъзур кас авай поселокда (ам са къайда чехи жезватлани), къе агъалийрин къадар вучиз ятлани тймил жезвайдакай лагъана.

Ягъия Гъажиев и рахунрик экечна: "Инсанрин къадар вучиз тимиларнавайди ятла, зун гъавурда гъатзавач. Агъалияр гъаф хъайила, генани хъсан я эхир..."

Белижвийрин месэлярикай, рикле тлал аваз, общественный "Намус" тешкилатдин председатель Шекспир Семедов рахана. Ада Белиж поселокда тади гъалда гъална кванзавай 27 месэладикай хъенвай чар райондин кылив вугана. Аник ихътин пунктарни квай: райондин общественный тешкилатрик Белиждин патай векилар тахъун, райондин Собранида чехи поселокдин патай са векил хъун, РД-дин Халкъдин Собранида белижвийрин интересар хуьдай депутат тахъун, чехи поселокда Культурадин дворец, аялрин цийи бахча эцигун, поселокдин кылин куьчейра къир цун, Белижда эцигиз башламышнавай больницадин дарамат акъалтларун.

РД-дин коррупциядиз акси комиссиядин кыблепатан территориальный округдин отделдин векил Даниял Дадашева райондин цийи регъбердихъ галаз санал къвалахдай мурад авайди малумарна.

Анал гъакини поселокдин кыл Рамиз Гъабибулаев, Белиждин гимназиядин директордин директордин Имар Залова, "Штул" агрофирмадин директор, райондин Собранидин депутат Ягъибег Ибрагимов ва масабурни рахана. Вирида чпи Ягъия Мегъамедзерефеевичан тереф хуьдайди, къвалахда куьмек гудайди къейдна.

Ягъия Гъажиева агъалийрин суалризни тамам жавабар гана.

Гурьуьшдила гурьуьшниз райондин кыл ва адахъ галай ксар поселокдин объектриз килигна.

Пассажир, рехъ, автомобиль

Исамегъамед СУЛТАНОВ:

“Серенжемар къабулзава, аварияр тӀимил жезвач. Вучиз?”

Алаудин ГЪАМИДОВ

Дугъриданни, рекъера транспортдин, гъаки инсанрин гъерекат къвердавай артух жезва. Идахъ галаз алакьалу яз ва транспортдин рулдихъ галайбуру рекъера гъерекат авунин къайдайрал амал тавун себеб яз аварияр, бедбахтвилер дуьшуьшар, нетижада хасаратвилер арадал къевзва. Вучиз?

И суалдиз жаваб жагъурун патал зун Россиядин Федерациядин МВД-дин Махачкъалада авай УГИБДД-дин жавабдар къуллугъчи, полицовник Исамегъамед СУЛТАНОВАХЪ галаз гуьруьшмиш хъана ва адавай и месэладиз талукъ баянар гун тӀалабна.

- За сифтедамаз лугъун, дугъриданни, гьикъван серенжемар къабулзаватлани, тагъкимарзаватлани республикадин рекъера аварияр тӀимил жезвач. Вучиз, лугъузвани вуна? Вучиз лагъайтӀа рекъера гъерекат авунин къайдайрал вирида амалзавач. Рулдихъ ацукъзавай бязибур беъем тежриба авачирбур, шофервилер пеше къачун патал са артух кӀелни тавунвай жегъилар, ички хъванвайбуру... жезва. Нетижада - аварияр, телефвилер ва икӀ мад.

Кылди къачуртӀа, алай йисан цӀуд вацра республикада 1044 авария арадал атанва, нетижада 410 кас телефон хъана. Идалайни гъейри 1365 кас жуьреба-жуьре хер-къацӀ хьункиди больницайриз аватна. Телефон хъайбурукай 30 яшар тахъанвай аялар тир. Лугъун лазим я хьӀи, алаатай йисарив гекъигагъла, авариярин къадар тӀимил хъанватлани, авариярик телефон хъайи агъалийрин къадар гзаф я. Республикадин гъар 100 агъзур агъалидикай юкъван гъисабдалди 60 касдиз хасаратвилер, 14 касни телефон хъана.

Рекъера транспортдихъ галаз алакьалу дуьшуьшар гзафни-гзаф Махачкъала шегъерда ва федеральный шегъерда арадал къевзва. ИкӀ, аварияр себеб яз телефон хъайибурун 52 процент меркездал ва федеральный шегъердал гьалтзава. Тек са октябрдин вацра федеральный рекъера арадал атай 116 авариядин дуьшуьшрик 31 кас телефон, 161 касдални хирер хъана.

▪ **Гзаф аварияр, телефвилер жезвай район ар гьибурятӀа лагъанайтӀа пис жедачир.**

- Октябрдин вацра гзаф телефвилер Къайтагъ, Акуша, Ногъай, Буйнакский районра хъанва. Авариярин къадар гзаф хъанвайбурук Дербент, Ахцегъ, Рутул, Къурагъ район ар акатзава. И районра алаатай йисав гекъигагъла, аварияр 3 сеферда гзаф хъанва. Лугъун лазим я, Чарода, Тарумовский, Агъул, Къумторкъала, Гуниб, Ботлих ва Ахвах районра иллаки цӀуру гьалар ава. И районрин Госавтоинспекциядин под-

разделенийри чпин территорийра къайда тун патал кӀвалах йигинарун лазим я.

▪ **Ви фикирдалди, аварияр гзаф хьунин себебар гьихътинбур я?**

- Себебар гзаф я. За винидихъни къейд авурвал, рекъера гъерекат авунин къайдаяр беъем чир тахъун, вилик квай транспортдин такъатрилай элячӀунин къайдайрал амал тавун, тайнарнавай къадардилай йигинвал артухарун, рекъера эцигнавай махсус лишанрал амал тавун, кӀвачи-кӀвачи физвайбурун ахлакъсузвал ва икӀ мад.

Октябрдин вацра тухвай ахтармишунри къалурайвал, гележегда шофервивай, гъам пассажирвивайни яхдиз физвайбурувай, гъаки велосипедар гвайбурувай ийизвай истемешунар артухарна кланзава. Къанунрални къайдайрал амал авуниз гъар са кас мажбур я эхир!

Рекъера гъерекатдик квай ксарин (шоферрин, пассажиррин) хатасузвал хуьн патал, машинар сад-сада акъурла, къваларилай аватайла маса жуьредин зиянар тахъун патал махсус цӀулар ва аялрин коляскаяр ишлемешунихъ еке метлеб ава. Рекъера гъерекат авунин къайдайра и кардин гъакъиндай кхъенва, рекъехуьле гьалтайла ГИБДД-дин къуллугъчийри шоферар кӀеветлай тагъкимарни ийизва. Гъайиф хьӀи, и кардал иллаки Дагъустандин шоферри ерли амал ийизвач. Жуьреба-жуьре багъайралди и жавабдар, виличъи чӀехи метлеб авай кардикай кыл къакъудзава.

Къалабулукъ кутазвай са кармадни ам я хьӀи, жегъил шоферар себеб яз гзаф инсанар телефон жезва. Месела, гъахъ-гъисабдин девирда анжах абур себеб яз 49 кас телефон хъанва, 224 касни больницайриз аватнава. Вирида са кар хъайидалай къулукъ гъайифар цӀугвада, багъанаяр жагъурда: “Хатадай хъайиди я”, “Жегъилар я, тежриба авачир...” Бес 10-20 йисуз рулдихъ галайбуру вучиз рекъера гъерекат авунин къайдайрал амал ийизвач. Рекъерин хаталу чкайрал махсус лишанар (йигинвал артухарун, вилик квай транспортдилай эля-

чӀун ва икӀ мад) эцигнава. Бес вучиз амал ийизвач, тийижирвилей яни, тежриба авачирвилей яни? Ва-аь! Ахлакъсузвилей я. Нетижарни - туькьулбур. ИкӀ, анжах йигинвал артухарун себеб яз 173 кас телефон, 419-дазни хасаратвилер хъанва!

Инал тахсир са шоферрик кутун дуьз жезвач. Пияда физвайбуруни чеб патал тайнарнавай рекъера гъерекат авунин къайдайрал амал ийизвач. Абуруни гзаф вахтар, рекъин хаталувилизни килиг тавуна, тади къачуьва, какатай чкайрилай элячӀзава, светофорра яру экв кузвайлани рекъелай элячӀиз чалишмишвалзава. Мадни аварияр, телефон, херкъацӀ хьунар. Мисал патал лугъун, алаатай цӀуд вацра 285 сеферда кӀвачи физвайбур автомашинрик акатна. Нетижада 82 кас телефон, 233-дални хирер хъана. Абурукай 191 дуьшуьш анжах кӀвачи-кӀвачи физвайбур себеб яз (67 процент) арадал атайди я. И жигъетдайни Махачкъала шегъерди ва федеральный шегъерди сад лагъай чкаяр къазва.

И рекъемдиз килиг куьн: алай йисан 10 вацра 12267 кас кӀвачи-кӀвачи физвайбур административный рекъай жавабдарвиллиз цӀугунва.

Ички хъанва рулдихъ ацукъай шоферар себеб яз 29 дуьшуьш арадал атанва, нетижада 11 кас телефон, 42-дални хирер хъана. За винидихъни къейд авурвал, аялринни жаванрин иштираквал аваз жезвай аварияри чак къалабулукъ кутазва. Йисан сифтедилай инихъ абурун иштираквал аваз 135 дуьшуьш арадал атанва. Абур себеб яз 30 аял телефон, 134-дални хирер хъана. Себебни садрун машинар физвай рекъел экъечӀун, муькуьбурни - рулдихъ диде-бубаяр галай пассажирар яз. Тек са октябрдин вацра аялрин иштираквал аваз 14 дуьшуьш арадал атанва.

▪ **Бес талукъ министрствовайри ва ведомствовайри, чкайрал алай идарайри и кӀвалахдиз фикир гузвачни?**

- Хъсан суал я. Дугъриданни, абур профилатикадин кӀвалах беъем тухузвач. Са кар хъайилани, адет патал ахтармишунар киле тухузва, рекъера

туькьул нетижаяр арадал атуьнин себебар чирзавач. Анжах чкайрин СМИ-рин такъатрай малуматар гуналди сергъятламиш жезва. Ида муниципальный тешкилатри кьетӀен фикир гун истемешзава. Аплагъдиз шукур, гъаваяр гъеле хъсанзава. Амма къевезвайди куьд я. Мишекъат гьалара, цӀуру рекъера гьатзавай шоферрини пияда физвайбуру вуч авурай?! Инал коммунальный рекъерин къуллугърин рикӀел и жавабдар ва хийирлу кӀвалах хкиз кланзава. Абуру, живер къванна садлагъана кӀеветра гьатдалди, гъазурвилер акун, цӀуру чкаяр ремонт хъувун чарасуз я.

Амма кӀилинди рекъера гъерекатдик квай гъар сада игътият квадар тавун, къайдайрал кӀеветлай амал авун, гъамиша уях хьун важиблу я.

Инал заз алай вацра арадал атай са шумуд авариядикай лугъуз кланзава.

2-НОВАБРДИЗ “УАЗ-469” маркадин автомашиндин рулдихъ галай Чарода райондин агъали М.Муртазалиевавай игътият хуьз хъанач, нетижада ада гьалзавай транспортдин такъат 50 метрдин къакъанвал авай къвалалай аватна. Нетижада шофер гъа чкадал телефон хъана, хизан патал мусибат!

5-НОВАБРДИЗ Махачкъаладай Вини Гунибдиз физвай рекъе “ВАЗ-217030” автомашиндин шофер вичин рекъай экъечӀун себеб яз къаршидиз къевезвай “ВАЗ 21140” машинда акъуна. Нетижада “ВАЗ-217030” автомашиндин шофер гъа чкадал телефон хъана. Муькуь машиндин шофер, залан хирер хъуниз килигна, Махачкъала авай РОТЦ-диз агакъарна, адан пассажир Буйнакск шегъердин центральный больницадиз тухвана.

9-НОВАБРДИЗ йифен сятдин цӀудаз Усемикентдай Алходжакент рекъе “Вольво-С-40” автомашиндин шофердивай руль хуьз тахъун себеб яз рекъин кланник патаз аватна, жуьреба-жуьре хирер хъайи адан шофер Къаякентдин ЦРБ-диз аватна.

11-НОВАБРДИЗ йифен сятдин къеведаз “Цуриб-Арчиб” рекъе “ВАЗ-2107” автомашиндин шофердивай руль хуьз хъанач. Нетижада адан машин 40 метрдин къакъанвал авай къвалалай аватна. Шоферни са пассажир гъа чкадал телефон хъана, амай пуд пассажир залан хирер алаз Чарода райондин ЦРБ-диз агакъарна.

Гъурметлу шоферар, акъазвани рекъера гъерекат авунин къайдайрал амал тавун (ички хъанва рулдихъ ацукъуни, транспортдин такъатар къаршидиз къевезвай рекъиз экъечӀуну) гъихътин туькьул нетижайрал гъизватӀа. Гъаниз килигна гъамиша уях, муькьяят хъухъ, садрани игътият квадармир. Жуван, гъакини рекъе-хуьле авай инсанрин язукъ шал!

**Нумрадиз хабар
Р.Абдулатипова**

Вичи тестикулярна

“Махачкъала-Каспийск” шегъерда и йикъара хъайи ДТП-дик (дорожно-транспортное происшествие) Республикадин Президентдин кортежни (махсус автомашинар) квайдай агъалийрин сивера, Интернетдин сайтра жуьреба-жуьре ихтилатар (гагъ амни квай, гагъ адан кортеж дуьшуьш хъайи вахтунда шегъерда ерли авайди тушир... ва икӀ мад) авай. Эхирни Р.Абдулатипова и дуьшуьш хъайиди вичи тестикулярна.

Россиядин МВД-дин ГИБДД-дин Дагъустанда авай Управленидай хабар гайивал, алаатай гафтедин ислен йикъан няхнихъ “Махачкъала-Каспийск” шегъерда республикадин Кылин кортеждин иштираквални аваз арадал атай дуьшуьшдик ругуд касдиз хасаратвилер хъана.

Пиян гьалда авай шоферди вичи гьалзавай Opel Astra маркадин автомашин къаршидиз транспорт къевезвай рекъиз акъудна ва Toyota Land Cruiser 200 машиндихъ галуькарна, амни рекъин хатасуз кьережда акъазарнавай “ВАЗ-217030 машинда акъуна”, - хабар гузва Дагъустандин УГИБДД-ди.

“Тойотадин” шоферни пуд пассажир, “ВАЗ-217030” машиндин шоферни пассажир жуьреба-жуьре хирер алаз Махачкъаладин РОТЦ-диз (республиканский ортопедо-травматологический центр) агакъарна. Зиянар хъайи “Приорада” республикадин УФСИН-дин (Управление федеральной службы исполнения наказания) кӀвалахал физвай къуллугъчийяр авай, лугъузва ведомствонин пресс-къуллугъди. Абурукай залан гьалда авай кьве кас реанимацияда къаткурна.

Авария хъайи йикъан няхнихъ Дагъустандин Кылин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва малуматдин Управлениди Рамазан Абдулатипован кортеж “Махачкъала-Каспийск” шегъерда ДТП-дик акатайдан гъакъиндай хабар гана. Сифтегъан малуматра раиж авурвал, телефон хъайи кас авачир, Дагъустандин Кылин а дуьшуьшдик хасаратвал хъанач.

Гъа йикъан няхнихъ республикадин УГИБДД-ди авария республикадин Кылин кортеждин иштираквал аваз хъайиди тестикулярнай, амма гуьгуьнай и кар инкарна. “ДТП гъукуматдин машинрин цӀиргъ хъейи зур сятинилай хъайиди я”, - лугъузвай УГИБДД-дин малуматда.

Са суткадилай а ДТП адан машинрикай садан иштираквал аваз хъайиди республикадин Кылин вичи, хсуи сайтра (ВКонтакте, Facebook ва Instagram) кхъиналди тестикулярна.

“Эквер авачир шегъерда пиян гьалда авай шоферди вичин машин транспорт къаршидиз къевезвай рекъиз акъудна, нетижада зи кортеждин машин адан автомашинда акъуна”, - кхъизва Рамазан Абдулатипова. “Кар алайди са касни телефон хъанач. Чи машиндай эвичӀнамаз за сифте нубатда хасаратвилер хъанвайбуруз куьмек гун патал “Тади куьмекдиз” эверунин тапшуругъ гана, - гъукуматдин кортеж фидайла маса шофервивай са декъикъадила тӀимил вахтунда эхиз, сабурувал хуьз жедачни?” - алава хъувуна ада.

Рамазан Абдулатипова шоферри рекъера муькьяят хъуниз, пиян гьалда аваз рулдихъ ацукъ тавуниз эвер гана, охранада авай ксарни жезмай къван муькьяят хъун герек тирди лагъана.

понедельник, 24 ноября

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 Светофор
18:50 «Акценты». Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильм
08.10 Х/ф «Кортик»
09.35 Праздник музыкантов-пандуристов, посвященный памяти Махмуда из Кахабросо «Играй, мой пандур!»
10.40 Х/ф «Жди меня»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Плотина»
13.10 «Служа Родине»
13.30 «Все грани»
14.00 «В мастерской Анатолия Ягудавца»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Д/ф «Аза Тахо-Годи»
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.35 Д/ф «Мир природы»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана

20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 Х/ф «Ожерелье для моей любимой»
21.55 «Кунацкая»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 Х/ф «Отверженные»
04.50 Д/ф «Мир природы»
05.40 Х/ф «Похождения Насреддина»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером»
14.25 «Время покажет»
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет»
16.00 «Мужское/Женское»
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят» (16+)
21.00 «Время»
21.30 Т/с «Соблазн» (16+)

21.30 Т/с «Соблазн». (16+).

23.30 «Вечерний Ургант».
0.00 «Познер». (16+).
1.00 Новости.
1.15 Т/с «Измена». (16+).
2.05 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Мужское/Женское» (16+).
4.00 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Найти и обезвредить. Кроты». (12+).
9.55 «О самом главном» (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Каменская». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»

21.00 Т/с «Екатерина». (12+).
23.30 «Заговор против женщин». (12+).
0.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.30 «Найти и обезвредить. Кроты». (12+).
4.30 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утроем».
8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.25 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Литейный». (16+).
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Литейный». (16+).
1.55 «ДНК». (16+).
2.55 «Дикий мир».
3.05 Т/с «Тончие». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Смерть под парусом».
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События».
11.50 «Постскриптум».
12.50 «В центре событий» (16+).
13.50 «Истории спасения» (16+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Городское собрание». (12+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).

18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.50 Т/с «Беспокойный участок 2». (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Рецепт майдана». Спецрепортаж. (16+).
23.05 «Без обмана». «Санкции и рыба». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.35 «Футбольный центр».
1.05 «Мозговой штурм. 3D-принтеры». (12+).
1.45 «Петровка, 38». (16+).
2.00 Х/ф «Викинг». (16+).
5.15 Т/с «Энциклопедия. Лошади». (США). (12+).

СТС

6.00 М/ф «Чуффык», «Утенок, который не умеет играть в футбол», «Василек»
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвинок Порооро»
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
9.00 6 кадров. (16+).
9.30 Т/с «Воронины». (16+).
10.30 Т/с «Молодежка».
11.30 Х/ф «Повелитель стихий»
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
18.30 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка». (12+).
22.00 Боевик «13-й район». (Франция). (16+).
23.35 6 кадров. (16+).
0.00 Новости - 41. Сверхплана. (16+).
0.30 Кино в деталях с Ф. Бондарчуком. (16+).
1.30 6 кадров. (16+).
1.35 Животный смех.
3.15 6 кадров. (16+).
4.55 М/ф: «Метеор на ринге», «В гостях у лета».

5.45 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званный ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Пища богов». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Дети шпионов». (США). (6+).
21.40 «Организация Определенных Наций». (16+).
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск. (16+).
23.30 «Смотреть всем!» (16+).
0.00 Х/ф «Дети шпионов». (США). (6+).
1.40 Х/ф «Жизнь как она есть». (США). (16+).
4.00 «Адская кухня 2». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Белый тигр». (16+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Х/ф «Белый тигр». (16+).
13.35 Т/с «Без права на выбор» (16+).
14.35 Т/с «Без права на выбор» (16+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Т/с «Без права на выбор» (16+).
16.10 Т/с «Без права на выбор» (16+).
17.20 Т/с «Без права на выбор» (16+).

18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «ОСА. Амнезия». (16+).
19.45 Т/с «ОСА. Тысяча и одна ночь». (16+).
20.30 Т/с «ОСА. Наследник». (16+).
21.15 Т/с «ОСА. Новенькая». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Охота». (16+).
23.20 «Момент истины». (16+).
0.15 «Место происшествия. О главном». (16+).
1.15 «Большой папа».
1.45 «День ангела».
2.10 Т/с «Детективы. Невеста-мыра». (16+).
2.45 Т/с «Детективы. Чужая родня». (16+).
3.20 Т/с «Детективы. Принципиальная дилемма». (16+).
3.50 Т/с «Детективы. Ячейка общества». (16+).
4.20 Т/с «Детективы. Похищенная Вера». (16+).
4.55 Т/с «Детективы. Мелкие сны». (16+).
5.30 Т/с «Детективы. Туфелька Золушки». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 «Джейми: обед за 15 минут».
7.00 «Джейми: обед за 15 минут».
7.30 «Джейми: обед за 15 минут».
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.15 «Давай разведемся!» (16+).
11.15 Д/ф «Окно». (16+).
12.15 «Домашняя кухня». (16+).
13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).
15.15 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Условия контракта». (16+).
21.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).

23.00 Т/с «Колыбель над бездной». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Мелодрама «Россия». (16+).
2.25 Д/с «Звездные истории». (16+).
4.55 «Домашняя кухня». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Д/ф «Загадки истории. Инoplanетяне и эпидемии». (12+).
10.30 Д/ф «Загадки истории. Инoplanетяне и древние цивилизации». (12+).
11.30 Д/ф «Загадки истории. Инoplanетяне и смертоносное оружие». (12+).
12.30 Д/ф «Загадки истории. Инoplanетяне и аномалии». (12+).
13.30 Д/ф «Городские легенды. Древнее зло Архангельского леса». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража». (16+).
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
20.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
21.30 Т/с «Элементарно». (16+).
22.20 Т/с «Элементарно». (16+).
23.15 Х/ф «Возмещение ущерба». (США). (16+).
1.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
2.00 Х/ф «Цыган».
5.45 М/ф.

вторник, 25 ноября

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 «Форум соотечественников из Турции»
19:30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Греция глазами гурмана с Нардой»
09.30 Х/ф «Незнайка с нашего двора» 2 с
10.55 Х/ф «Ожерелье для моей любимой»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Вдохновение»
13.30 «Малочисленные народности Северного Кавказа. Ногойцы»
13.55 «Кунацкая»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Спорт на канале
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Доктор Лазер» в прямом эфире
17.35 Д/ф «Мир природы»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрци ва агьлу»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.10 «Линия судьбы». Канал Нухов
22.00 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Т/с «Оранжевые ерши»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 «Бизнес Дагестана»
02.20 «Линия судьбы». Канал Нухов
02.50 Х/ф «Гранд Отель»
04.40 Д/ф «Мир природы»
05.30 Х/ф «Три плюс два»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Соблазн». (16+).
14.25 «Время покажет»
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет»
16.00 «Мужское/Женское»
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!» (16+).
19.50 «Пусть говорят» (16+).
21.00 «Время»
21.35 Т/с «Соблазн». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.
0.25 «Структура момента»
1.25 Т/с «Измена». (16+).
2.15 «Наедине со всеми» (16+).
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми» (16+).
3.15 «Мужское/Женское» (16+).
4.10 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Березка». Капитализм из-под полы». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Каменская». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»

21.00 Т/с «Екатерина». (12+).
23.35 «Современная вербовка. Осторожно зомби!» (12+).
0.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
4.00 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утроем».
8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.25 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».

19.45 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. ЦСКА (Россия) - «Рома». Прямая трансляция.
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Литейный». (16+).
1.55 «Главная дорога». (16+).
2.30 «Дикий мир».
3.05 Т/с «Тончие». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Большая семья».
10.20 «Тайны нашего кино». «Тегеран-43». (12+).
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Викинг 2» (12+).
13.35 «Простые сложности». (12+).
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Без обмана». «Санкции и рыба». (16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.50 Т/с «Беспокойный участок 2». (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» (16+).
23.05 «Криминальная Россия. Развязка». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.35 «Стихия». (12+).
1.05 «Петровка, 38». (16+).
1.25 Х/ф «Без особых примет». (16+).
3.15 Т/с «Исцеление любовью». (12+).
4.15 Д/ф «Наколоть судьбу».
5.00 «Петровка, 38». (16+).
5.20 Т/с «Энциклопедия. Осминог». (США).

7.10 М/с «Пингвинок Порооро»
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Любит - не любит» (16+).
10.00 Т/с «Восьмидесятые». (12+).
10.30 Т/с «Молодежка». (12+).
11.30 Боевик «13-й район». (Франция). (16+).
13.05 6 кадров. (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.30 Т/с «Любит - не любит» (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые». (12+).
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
18.30 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка». (12+).
22.00 Триллер «Схватка». (США). (16+).
0.00 Новости - 41. Сверхплана. (16+).
0.30 6 кадров. (16+).
1.30 Животный смех.
3.00 6 кадров. (16+).
4.40 М/ф «В лесной чаще», «Веселая карусель».
5.40 Музыка на СТС. (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Белый тигр». (16+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Д/с «Атака». (16+).
13.10 Боевик «Американский бой». (16+).
13.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.55 Детектив «Дело u306». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Приворотный кулон». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Дворянское гнездо». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Работник мэрии». (16+).
20.30 Т/с «След. Рука руку моет». (16+).
21.20 Т/с «След. Раз, два, три - умри». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Кувалда». (16+).
23.15 Т/с «След. Кровавый аукцион». (16+).
0.00 Х/ф «Золотая мина».
2.40 Комедия «Частный детектив, или Операция «Кооперация». (12+).
4.35 «Право на защиту. Зверюга». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00-7.30 «Джейми: обед за 15 минут».
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.15 «Давай разведемся!» (16+).
11.15 Д/ф «Окно». (16+).
12.15 «Домашняя кухня». (16+).
13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).
15.15 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Условия контракта». (16+).
21.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
23.00 Т/с «Колыбель над бездной». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Х/ф «Дом, в котором я живу». (16+).
2.30 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.00 «Домашняя кухня».
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
10.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
20.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Вертикальный предел». (США). (12+).
1.45 Х-Версии. Другие новости. (12+).
2.15 Х/ф «Цыган».
5.45 М/ф.

TUSHKAN.NET

среда, 26 ноября

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:35 «Абрикосовая долина» К 70 летию Гергебильского района
19:00 Парламентский вестник
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Гречия глазами гурмана с Нардой»
09.25 Х/ф «По секрету всему свету»
11.50 «Линия судьбы». Канал Нухов
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/ф «В горах мое сердце»
13.20 «Бизнес Дагестана»
14.00 «Правое поле»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Д/ф «Горы не молчат. Белые молнии гор»
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Гостья из будущего» 3 с.
18.20 «Тарарам»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана

20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Парламентский вестник»
21.05 «Час размышлений»
21.35 «Природа и общество»
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Т/с «Оранжевые ерши»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 «Час размышлений»
02.15 Х/ф «Кинооператор»
03.30 Т/с «Защитник»
04.20 Х/ф «Гостья из будущего» 3 с.
05.25 Х/ф «Нет неизвестных солдат»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Соблазн». (16+).
14.25 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет». (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Наедине со всеми». (16+).
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Соблазн». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.
0.25 «Политика». (16+).
1.25 Т/с «Измена». (16+).
2.15 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
3.15 «Мужское/Женское». (16+).
4.10 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Национальная кухня. Помнят ли гены, что мы должны есть?» (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Каменская». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Екатерина». (12+).
23.35 «Карибский кризис. Операция «Анадыр».

0.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.45 «Комната смеха». (12+).
4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).
6.00 «НТВ утром».
8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.25 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».

НТВ

19.45 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. «Зенит» (Россия) - «Бенфика».
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Литейный». (16+).
1.55 Лига чемпионов УЕФА. Обзор. (16+).
2.30 «Квартирный вопрос».
3.35 «Дикий мир».
4.05 Т/с «Гончие». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Голубая стрела».
10.05 Д/ф «Василий Лановой. Есть такая профессия...» (12+).
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Викинг 2» (12+).
13.35 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Без обмана». «Соки: добрые и злые». (16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.55 Т/с «Беспокойный участок 2». (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты».
23.05 «Советские мафии. Продать звезду». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.25 «Русский вопрос». (12+).
1.10 «Петровка, 38». (16+).
1.30 Х/ф «Счастливого пути!»
3.30 Т/с «Исцеление любовью». (12+).
4.25 Д/ф «Вера Глаголева. Женщины обижать не рекомендуется». (12+).
5.20 Т/с «Энциклопедия. Крокодилы». (США).

СТС

6.00 М/ф: «Варежка», «Волшебное кольцо».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».

7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
10.00 Т/с «Восьмидесятые».
10.30 Т/с «Молодежка». (12+).
11.30 Триллер «Схватка». (США). (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
18.30 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка». (12+).
22.00 Боевик «Заложница 2». (Франция). (16+).
23.45 6 кадров. (16+).
0.00 Новости - 41. Сверхплана. (16+).
0.30 6 кадров. (16+).
1.30 Животный смех.

3.00 6 кадров. (16+).
4.40 М/ф: «Василиса Прекрасная», «Веселая карусель».
5.50 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 «Адская кухня 2». (16+).
5.30 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Звонкий ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Женские секреты»: «Все мужики сво...». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 «Не ври мней!» (16+).
17.00 «Не ври мней!» (16+).
18.00 «Верное средство». (16+).
4.20 Драма «Атака». (16+).

19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Дети шпионов 3: В трех измерениях». (6+).
21.30 «Организация Определенных Наций». (16+).
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск. (16+).
23.30 «Смотреть всем!» (16+).
0.00 Х/ф «Дети шпионов 3: В трех измерениях». (6+).
1.30 Х/ф «Наемники». (США). (16+).
3.30 «Смотреть всем!» (16+).
4.00 «Адская кухня 2». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «В двух шагах от Рая». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Х/ф «В двух шагах от Рая». (12+).
12.45 Х/ф «Золотая мина». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.55 Детектив «Убийство свидетеля». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Тетя знает лучше». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Мерзавец». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Привычка лгать». (16+).
20.30 Т/с «След. Блудный сын». (16+).
21.20 Т/с «След. Девушка из супермаркета». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Тихая деревенская жизнь». (16+).
23.15 Т/с «След. Ответка». (16+).
0.00 Драма «Трое на шоссе». (12+).
1.50 Драма «Выбор цели». (12+).
4.20 Драма «Атака». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00-7.30 «Джейми: обед за 15 минут».
8.00 «Полное утро». (16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.15 «Давай разведемся!»
11.15 Д/ф «Окна». (16+).
12.15 «Домашняя кухня».
13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
15.15 Т/с «Женский доктор 2»
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Условия контракта». (16+).
21.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
23.00 Т/с «Колыбель над бездной». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Комедия «Россия». (16+).
2.15 Д/с «Звездные истории».
5.00 «Домашняя кухня». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
10.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
16.30 Д/ф «Годалка». (12+).
17.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
21.30 Т/с «Элементарно».
22.20 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Перелом». (США). (16+).
1.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
2.00 Х/ф «Короли и капуста».
5.15 Д/ф «Затерянные миры. Город мечты Иосифа Сталина». (12+).

четверг, 27 ноября

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Даргала анкьи»
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 Репортаж с Сессии Народного Собрания РД
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
07.55 Мультфильм
08.10 «Тарарам»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Гречия глазами гурмана с Нардой»
09.25 Х/ф «Конец света»
12.10 Д/ф «Рутульское подворье»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Час размышлений»
13.30 «Все грани»
14.05 «Природа и общество»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Д/ф «Мы с тобой одной крови»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Гостья из будущего» 4 с.
18.30 Обзор газеты «Хакыкьат»

18.45 Передача на аварском языке «Гаданги гаданги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт в прямом эфире»
21.05 «Ах, вернисаж!»
21.50 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Т/с «Оранжевые ерши»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 Д/с «Операция «Антитеррор»»
02.15 Х/ф «Грязный Гарри»
03.55 Т/с «Защитник»
04: 40 Х/ф «Гостья из будущего» 4 с.
05.45 Х/ф «Белый пудель»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Соблазн». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Соблазн». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.
0.25 «На ночь глядя». (16+).
1.20 Т/с «Измена». (16+).
2.10 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
3.15 «Мужское/Женское».
4.05 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «На качелях власти. Пропащие жены».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Каменская». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Екатерина». (12+).
22.45 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
0.25 «Под грохот канонад: «Синий платочек» против «Лили Марлен». (12+).
1.25 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.25 «Комната смеха». (12+).
4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).

6.00 «НТВ утром».
8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.25 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».

НТВ

16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Футбол. Лига Европы УЕФА. «Краснодар» (Россия) - «Лилль». Прямая трансляция.
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Литейный». (16+).
1.55 Лига Европы УЕФА. Обзор. (16+).
2.30 «Дачный ответ».
3.35 «Дикий мир».
4.05 Т/с «Гончие». (16+).
5.00 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Разорванный круг».
10.05 Д/ф «Галина Польских. Под маской счастья».
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Кризис Веры». (12+).
13.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Советские мафии. Продать звезду». (16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.50 Т/с «Беспокойный участок 2». (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Истории спасения». (16+).
23.05 Д/ф «Вся клюква о России». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.35 «Петровка, 38». (16+).
0.55 Х/ф «Ресторан господин Септима».
2.35 «Без обмана». «Соки: добрые и злые». (16+).
3.20 Т/с «Исцеление любовью». (12+).
4.25 Д/ф «Василий Лановой. Есть такая профессия...» (12+).
5.15 Т/с «Энциклопедия. Тиранозавр Рекс». (США).

СТС

6.00 М/ф: «Впервые на арене», «Девочка и медведь», «Горе не беда».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
10.00 Т/с «Восьмидесятые».
10.30 Т/с «Молодежка». (12+).
11.30 Боевик «Заложница 2». (Франция). (16+).
13.15 6 кадров. (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.30 Т/с «Любит - не любит». (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
18.30 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка». (12+).
22.00 МастерШеф. (16+).
23.30 Т/с «Восьмидесятые».
0.00 Новости - 41. Сверхплана. (16+).
0.30 6 кадров. (16+).
1.30 Животный смех.
3.00 6 кадров. (16+).
4.40 М/ф: «Годкий утенок», «Веселая карусель».
5.40 Музыка на СТС. (16+).

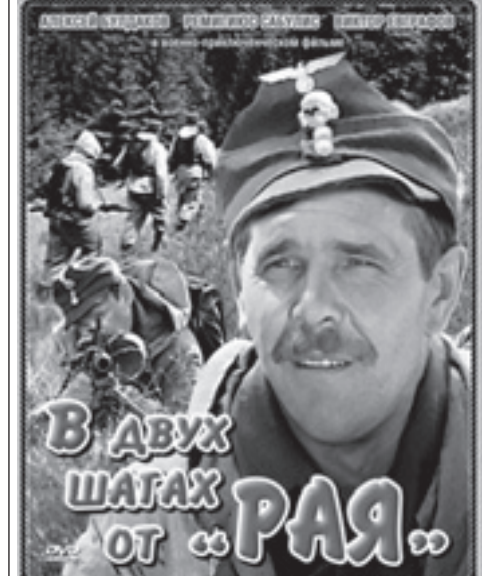
REN TV

5.00 «Адская кухня 2». (16+).
5.30 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Звонкий ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Великие тайны Армагеддона». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».

16.00 «Не ври мней!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Чарли и шоколадная фабрика». (США - Великобритания). (12+).
22.10 «Организация Определенных Наций». (16+).
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск. (16+).
23.30 «Смотреть всем!» (16+).
0.00 Х/ф «Чарли и шоколадная фабрика». (США - Великобритания). (12+).
2.10 «Чистая работа». (12+).
3.00 «Адская кухня 2». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Комедия «Частный детектив, или Операция «Кооперация»». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Комедия «Частный детектив, или Операция «Кооперация»». (12+).
12.50 Драма «Выбор цели». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Драма «Трое на шоссе». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Тот, кто тебя бережет». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Заложница». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Сбежавшая улика». (16+).
20.30 Т/с «След. По справедливости». (16+).
21.20 Т/с «След. Ошибка киллера». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. ФЭС по вызову». (16+).
23.15 Т/с «След. Семейные узы». (16+).
0.00 Детектив «Дело 306».
1.35 Х/ф «В двух шагах от Рая». (12+).
3.15 Детектив «Убийство свидетеля». (12+).
4.45 «Право на защиту. Тайное становится явным». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00-7.30 «Джейми: обед за 15 минут».
8.00 «Полное утро». (16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.15 «Давай разведемся!»
11.15 Д/ф «Окна». (16+).
12.15 «Домашняя кухня».
13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
15.15 Т/с «Женский доктор 2»
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Условия контракта». (16+).
21.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
22.00 «Тайны века. Ванга».
23.05 Т/с «Колыбель над бездной». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Мелодрама «Небеса обетованные». (16+).
2.55 Д/с «Звездные истории».
4.55 «Домашняя кухня». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
10.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
16.30 Д/ф «Годалка». (12+).
17.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Клетка». (США).
1.15 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.45 Х/ф «Перелом». (США).
4.00 Х/ф «Короли и капуста».
5.45 М/ф.

пятница, 28 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 11:35 Местное время Вести Дагестан
- 14:30 Местное время Вести Дагестан
- 17:10 Местное время Вести Дагестан
- 18:30 Реклама
- 18:35 Мир вашему дому
- 18:50 Один день из жизни Мунажат (Модельер М. Гасанова)
- 19:10 Год культуры в РФ. Мастер-класс пианистки Чисато Куруноки в школе Мурада Кажлаева
- 19:30 Реклама
- 19:35 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
- 07:00 Время новостей Дагестана
- 07:15 Передача на аварском языке «Подагги заманги»
- 08:00 Обзор газеты «Жахикъат»
- 08:10 Мультфильм
- 08:30 Время новостей Дагестана
- 08:50 Д/с «Греция глазами гурмана с Нардой»
- 09:25 Х/ф «Князь мира сего»
- 12:30 Время новостей Дагестана
- 12:55 Ф/к «Мелодии Дагестана»
- 13:20 «Агросектор»
- 13:55 «Ах, вернисаж!»
- 14:30 Время новостей Дагестана
- 14:50 Т/с «Защитник»
- 15:50 Д/ф «Фронтальная журналистика»
- 16:30 Время новостей Дагестана
- 16:50 Год культуры на РГВК
- 17:45 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Анди»

- 18:20 «Наши дети»
- 18:45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
- 19:30 Время новостей Дагестана
- 20:00 Время новостей. Махачкала
- 20:20 Специальный репортаж
- 20:30 «Здоровье» в прямом эфире
- 21:25 Сессия НС РД
- 22:00 «Все грани»
- 22:30 Время новостей Дагестана
- 23:00 Время новостей. Махачкала
- 23:20 Т/с «Оранжевые ерши»
- 00:30 Время новостей Дагестана
- 01:00 Т/с «Воскрешая мертвых»
- 01:50 Д/ф «Операция «Анти-террор»
- 02:15 Х/ф «Джо Кидд»
- 03:45 Т/с «Защитник»
- 04:35 Д/с «Мир природы»
- 05:25 Х/ф «Донская повесть»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
- 9.00 Новости.
- 9.15 «Контрольная закупка».
- 9.45 «Жить здорово!» (12+).
- 10.55 «Модный приговор».
- 12.00 Новости.
- 12.20 Т/с «Соблазн». (16+).
- 14.25 «Время покажет».
- 15.00 Новости.
- 15.15 «Время покажет».
- 16.00 «Мужское/Женское». (16+).
- 17.00 «Жди меня».
- 18.00 Новости.
- 18.45 «Человек и закон». (16+).
- 19.50 Телеигра «Поле чудес». (16+).
- 21.00 «Время».
- 21.35 «Голос». (12+).
- 23.50 «Вечерний Ургант». (16+).
- 04.45 Д/ф «Genesis». (16+).
- 2.35 Х/ф «Вне поля зрения».
- 4.50 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
- 8.55 «Мусульмане». (12+).
- 9.10 «Большая перемена. Последняя любовь Генки Ляпишева». (12+).
- 10.05 «О самом главном». (12+).
- 11.00 «Вести». (12+).
- 11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
- 12.55 «Особый случай». (12+).
- 14.00 «Вести». (12+).
- 14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
- 15.00 Т/с «Сердце звезды». (12+).
- 16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
- 17.00 «Вести». (12+).
- 17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 17.30 Т/с «Каменская». (12+).
- 18.30 «Прямой эфир». (12+).
- 19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 20.00 «Вести». (12+).
- 21.00 Х/ф «Ищу попугая». (12+).
- 22.50 «Специальный корреспондент». (16+).
- 03.30 Х/ф «Течет река Волга». (12+).
- 2.35 «Горячая десятка». (12+).
- 3.40 «Комната смеха». (12+).
- 4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).

НТВ

- 6.00 «НТВ утром».
- 8.20 «Прокурорская проверка». (16+).
- 9.35 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
- 10.00 «Сегодня».
- 10.20 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
- 11.55 «Суд присяжных». (16+).
- 13.00 «Сегодня».
- 13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
- 14.45 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

- 15.25 Т/с «Лесник». (16+).
- 16.00 «Сегодня».
- 16.30 Т/с «Лесник». (16+).
- 18.00 «Говорим и показываем». (16+).
- 19.00 «Сегодня».
- 19.45 Т/с «Литейный». (16+).
- 23.40 Список Норкина. (16+).
- 0.35 Д/ф «Герои с «Литейного»». (16+).
- 1.05 Х/ф «Конец света». (16+).
- 2.50 Т/с «Гончие». (16+).
- 4.45 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
- 8.10 Х/ф «Лето волков». (16+).
- 11.30 «События».
- 11.50 Х/ф «Лето волков». (16+).
- 14.30 «События».
- 14.50 «Город новостей».
- 15.10 Д/ф «Вся клоува о России». (16+).
- 16.00 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
- 17.30 «События».

- 17.50 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
- 18.25 «Право голоса». (16+).
- 19.30 «Город новостей».
- 19.50 Х/ф «Женская логика 2». (12+).
- 22.00 «События».
- 22.30 Е. Ханга «Жена. История любви». (16+).
- 0.00 Х/ф «Красный лотос». (16+).
- 1.50 «Петровка, 38». (16+).
- 2.05 Х/ф «Кризис Веры». (16+).
- 3.55 Т/с «Исцеление любовью». (12+).
- 5.00 «Линия защиты». (16+).
- 5.30 «Петровка, 38». (16+).

СТС

- 6.00 М/ф: «А что ты умеешь?», «Бабушкин зонтик», «Все наоборот».
- 6.35 М/с «Смешарики».
- 6.40 М/с «Миа и я». (6+).
- 7.10 М/с «Пингвинок Пороро».
- 7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).

- 8.00 6 кадров. (16+).
- 9.00 Т/с «Воронины». (16+).
- 9.30 Т/с «Любит - не любит».
- 10.00 Т/с «Восьмидесятые».
- 10.30 Т/с «Молодежка».
- 11.30 МастерШеф. (16+).
- 13.00 Т/с «Воронины». (16+).
- 13.30 Т/с «Воронины». (16+).
- 14.00 Т/с «Воронины». (16+).
- 15.00 Шоу «Уральских пельменей». Урал Стипенсия. (16+).
- 16.30 Шоу «Уральских пельменей». За бзд 2. Невосшедшее. (16+).
- 18.30 Т/с «Кухня». (16+).
- 19.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
- 21.00 Шоу «Уральских пельменей». Смешняги. (16+).
- 22.20 Шоу «Уральских пельменей». Назад в булшуну! (16+).
- 02.00 Большой вопрос. (16+).
- 1.20 Боевик «Неуловимые». (США). (16+).
- 3.05 6 кадров. (16+).
- 4.20 Животный смех.
- 5.20 М/ф «Веселая карусель».
- 5.45 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

- 5.00 «Адакская кухня 2». (16+).
- 6.00 «Верное средство».
- 7.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 7.30 «Званный ужин». (16+).
- 8.30 «Новости 24». (16+).
- 9.00 «Великие тайны древних сокровищ». (16+).
- 12.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 12.30 «Новости 24». (16+).
- 13.00 «Званный ужин». (16+).
- 14.00 «Засуди меня». (16+).
- 15.00 «Семейные драмы».
- 16.00 «Не ври мне!» (16+).
- 17.00 «Не ври мне!» (16+).
- 18.00 «Верное средство».
- 19.00 «Информационная программа 112». (16+).
- 19.30 «Новости 24». (16+).
- 20.00 «Территория заблуждений с Игорем Проккопенко». (16+).
- 22.00 «Мужские истории»: «Убережье эту кикимору». (16+).
- 23.00 Х/ф «Сумасшедшая езда». (США). (18+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
- 6.10 «Момент истины». (16+).
- 7.00 «Утро на 5». (6+).
- 9.30 Места происшествия.
- 10.00 «Сейчас».
- 10.30 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 12.00 «Сейчас».
- 12.30 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 14.00 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 15.30 «Сейчас».
- 16.00 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 17.20 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 18.30 «Сейчас».
- 19.00 Т/с «След. Берегись автомобиля». (16+).
- 19.45 Т/с «След. Наташино золото». (16+).
- 20.35 Т/с «След. Сорокоградское убийство». (16+).
- 21.20 Т/с «След. Сантехник». (16+).
- 22.10 Т/с «След. Осколки». (16+).
- 22.55 Т/с «След. Осиное гнездо». (16+).
- 23.40 Т/с «След. Близнецы». (16+).
- 02.25 Т/с «След. Любительница абсента». (16+).
- 1.15 Т/с «Детективы. Дворянское гнездо». (16+).
- 1.50 Т/с «Детективы. Работник мэрии». (16+).
- 2.20 Т/с «Детективы. Мерзавец». (16+).
- 2.50 Т/с «Детективы. Привычка лгать». (16+).
- 3.25 Т/с «Детективы. Заочница». (16+).
- 3.55 Т/с «Детективы. Сбежавшая улика». (16+).
- 4.30 Т/с «Детективы. Случайный папа». (16+).
- 4.55 Т/с «Детективы. Случай в гостинице». (16+).
- 5.30 Т/с «Детективы. Братья и сестры». (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.00-7.00 «Джейми: обед за 15 минут».
- 7.30 «Не болейте, здравствуйте!» (16+).
- 7.45 «Личная жизнь вещей».
- 8.00 «Полезное утро». (16+).
- 8.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
- 10.15 «Давай разведемся!»
- 11.15 Д/ф «Окно». (16+).
- 9.30 Места происшествия.
- 10.00 «Сейчас».
- 10.30 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 12.00 «Сейчас».
- 12.30 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 14.00 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 15.30 «Сейчас».
- 16.00 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 17.20 Т/с «Профессия - следователь» (12+).
- 18.30 «Сейчас».
- 19.00 Т/с «След. Берегись автомобиля». (16+).
- 19.45 Т/с «След. Наташино золото». (16+).
- 20.35 Т/с «След. Сорокоградское убийство». (16+).
- 21.20 Т/с «След. Сантехник». (16+).
- 22.10 Т/с «След. Осколки». (16+).
- 22.55 Т/с «След. Осиное гнездо». (16+).
- 23.40 Т/с «След. Близнецы». (16+).
- 02.25 Т/с «След. Любительница абсента». (16+).
- 1.15 Т/с «Детективы. Дворянское гнездо». (16+).
- 1.50 Т/с «Детективы. Работник мэрии». (16+).
- 2.20 Т/с «Детективы. Мерзавец». (16+).
- 2.50 Т/с «Детективы. Привычка лгать». (16+).
- 3.25 Т/с «Детективы. Заочница». (16+).
- 3.55 Т/с «Детективы. Сбежавшая улика». (16+).
- 4.30 Т/с «Детективы. Случайный папа». (16+).
- 4.55 Т/с «Детективы. Случай в гостинице». (16+).
- 5.30 Т/с «Детективы. Братья и сестры». (16+).

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
- 9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
- 11.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
- 12.30 Т/с «Секретные материалы». (16+).
- 13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
- 14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
- 15.00 Мистические истории. (16+).
- 16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
- 17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
- 17.30 Т/с «Слепяя». (12+).
- 18.00 Х-Версии. Колдуны мира. (12+).
- 19.00 Человек-невидимка. (20.00) Х/ф «Мумия». (США).
- 22.30 Х/ф «Взрыв из прошлого». (США). (12+).
- 03.30 Х-Версии. Колдуны мира. (12+).
- 1.15 Европейский покерный тур. (18+).
- 2.15 Х/ф «Клетка». (США).
- 4.15 Х/ф «Короли и капуста».
- 5.45 М/ф.

суббота, 29 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 10:05 Реклама
- 10:10 Год Культуры в РФ. Вечер памяти нар.арт. СССР Баярият Мурадовой (Телеверсия)
- 10:55 Реклама
- 11:25 Местное время Вести Дагестан
- 14:25 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
- 07:00 Время новостей Дагестана
- 07:15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
- 07:40 Мультфильмы
- 08:30 Время новостей Дагестана
- 08:50 «Здоровье»
- 09.45 Х/ф «Морозко»
- 11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
- 12.00 «Галерея вкусов»
- 12.50 Мультфильм
- 13.00 XVII Республиканский конкурс - фестиваль чтецов «Русская классическая поэзия». Часть II (6+)
- 15.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Джалалутдин Коркмасов»
- 16.30 Время новостей Дагестана
- 16.50 «Круглый стол»
- 17.35 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Кубачи»
- 18.10 «Вдохновение»
- 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
- 19.30 Время новостей Дагестана
- 20.00 «Чистое сердце»
- 20.20 Концерт «Музыкальный майдан»
- 21.50 «Разумный взгляд»

- 22.30 Время новостей Дагестана
- 23.00 Х/ф «Моя любовь»
- 00:30 Время новостей Дагестана
- 01:00 Х/ф «Красный круг»
- 03.15 «Разумный взгляд»
- 03.45 Х/ф «Американец в Париже»
- 05.35 Х/ф «Первый троллейбус»
- ПЕРВЫЙ**
- 6.00 Новости.
- 6.10 Х/ф «Я шагаю по Москве»
- 8.00 «Играй, гармонь любимая!»
- 8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
- 9.00 «Умницы и умники».
- 9.45 «Слово пастыря».
- 10.00 Новости.
- 10.15 «Смак». (12+).
- 10.55 Д/ф «Галина Польских. По семейным обстоятельствам». (12+).

- 12.00 Новости.
- 12.15 «Идеальный ремонт».
- 13.10 «В наше время».
- 14.20 «Голос». (12+).
- 15.00 Новости.
- 15.15 «Голос». (12+).
- 16.50 «Кто хочет стать миллионером?»
- 18.00 Новости.
- 18.15 «Ледниковый период».
- 21.00 «Время».
- 21.30 «Сегодня вечером».
- 23.10 «Что? Где? Когда?»
- 0.20 Х/ф «Идентификация Борна». (12+).
- 2.30 Х/ф «Охотник». (16+).
- 4.25 «В наше время». (12+).
- 5.15 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

- 5.00 Детектив «Расследование». (12+).
- 6.35 «Сельское утро». (12+).
- 7.05 «Диалоги о животных».
- 8.00 «Вести». (12+).
- 8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 8.20 «Военная программа».
- 8.50 «Планета собор». (12+).
- 9.25 «Субботник». (12+).

НТВ

- 5.35 Т/с «Дорожный патруль». (16+).
- 7.25 «Смотр».
- 8.00 «Сегодня».
- 8.15 «Золотой ключ».
- 8.45 «Медицинские тайны». (16+).
- 9.25 «Готовим с Алексеем Зиминным».
- 10.00 «Сегодня».
- 10.20 «Главная дорога». (16+).
- 10.55 «Кулинарный поединок».
- 12.00 «Квартирный вопрос».
- 13.00 «Сегодня».
- 13.25 «Я художник».
- 14.30 «Поедем, поедим!»
- 15.05 «Своя игра».
- 16.00 «Сегодня».
- 16.15 «Профессия - репортер». (16+).
- 17.00 «Контрольный звонок». (16+).
- 18.00 «Следствие вели...» (16+).
- 19.00 «Центральное телевидение с В. Такменевым».
- 20.00 «Новые русские сенсации». (16+).
- 21.00 «Ты не поверишь!»
- 22.00 Д/ф «Вакцина от жира». (12+).

- 10.05 «Моя планета» представляет. «Одна на планете. Вьетнам. Остров Фукуок». (12+).
- 11.00 «Вести». (12+).
- 11.25 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 11.35 «Честный детектив».
- 12.05 Х/ф «Пяньки из картошки». (12+).
- 14.00 «Вести». (12+).
- 14.25 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
- 14.35 Х/ф «Пяньки из картошки». (12+).
- 15.00 «Это смешно». (12+).
- 17.55 Х/ф «Звезды светят всем». (12+).
- 20.00 «Вести в субботу». (12+).
- 20.45 Х/ф «Тили-тили тесто». (12+).
- 0.40 Х/ф «Жена Штирлица».
- 2.40 Х/ф «Чертов колесо».
- 4.15 «Комната смеха». (12+).

ТВЦ

- 5.50 «Марш-бросок». (12+).
- 6.25 «АБВГДейка».
- 6.55 Х/ф «Караси». (16+).
- 9.00 «Православная энциклопедия».
- 9.30 Х/ф «Марья-искусница».
- 10.50 Х/ф «Следы на снегу».
- 11.30 «События».
- 11.45 Х/ф «Следы на снегу».
- 12.45 Х/ф «Беллешы». (Франция). (12+).
- 14.30 «События».
- 14.45 «Петровка, 38». (16+).
- 14.55 Х/ф «Психопатка». (16+).
- 17.05 Х/ф «Наркомовский обзор». (16+).
- 21.00 «Постскриптум».
- 22.00 «Право знатный» (16+).
- 23.05 «События».
- 23.20 «Право голоса». (16+).
- 1.25 «Рецепт майдана». Спецрепортаж. (16+).
- 2.00 Х/ф «Риск без контракта».
- 3.35 Д/ф «Братья Нетто: история одной разлуки». (12+).
- 4.25 Д/ф «Игры с призраками». (12+).
- 5.10 «Наши любимые животные».

СТС

- 6.00 М/ф: «Волчище - серый хвостик», «Горный мастер», «Василиса Микулишна», «Прекрасная лягушка».
- 7.10 М/с «Пингвинок Пороро».
- 7.30 М/с «Робокар Поли и его друзья». (6+).
- 8.05 М/с «Макс Стил».
- 8.30 М/с «Флиппер и Лапака».
- 9.00 М/с «Смешарики».
- 9.05 М/ф «Винни-Пух», «Винни-Пух идет в гости».
- 9.30 Открытие! К вам гости.

- 10.00 Т/с «Молодежка». (12+).
- 14.00 Шоу «Уральских пельменей». Назад в булшуну! (16+).
- 16.00 6 кадров. (16+).
- 16.30 Шоу «Уральских пельменей». За бзд 2. Невосшедшее. (16+).
- 17.30 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
- 19.30 Анимационный фильм «Кунгфу Панда».
- 21.10 Х/ф «Тор». (США). (16+).
- 23.15 Боевик «Неуловимые». (США). (16+).
- 1.00 6 кадров. (16+).
- 2.00 Животный смех.
- 3.00 6 кадров. (16+).
- 4.40 М/ф: «Детский альбом», «Времена года», «Винтик и Шпунтик - веселые мастера».
- 5.40 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

- 5.00 Т/с «Туристы». (16+).
- 9.40 «Чистая работа». (12+).
- 10.30 «Это - мой дом!» (16+).
- 11.00 «Обед по расписанию». (16+).
- 11.30 «Смотреть всем!» (16+).
- 12.30 «Новости 24». (16+).
- 13.00 «Военная тайна с Игорем Проккопенко».
- 17.00 «Территория заблуждений с Игорем Проккопенко». (16+).
- 19.00 Х/ф «Иван Царевич и Серый Волк 2». (6+).
- 20.30 Х/ф «Три богатыря на дальних берегах». (6+).
- 21.50 Х/ф «Как поймать перо Жар-птицы». (16+).
- 23.10 Х/ф «Бабло». (16+).
- 1.00 Х/ф «Тот самый человек». (США - Германия).
- 2.30 Х/ф «Вприкрыт». (США).
- 4.20 Т/с «Последняя минута».

- 9.35 «День ангела».
- 10.00 «Сейчас».
- 10.10 Т/с «След. Небеса смеются». (16+).
- 10.55 Т/с «След. Ошибка киллера». (16+).
- 11.35 Т/с «След. Девушка из супермаркета». (16+).
- 12.20 Т/с «След. Роз, два, три - умри». (16+).
- 13.00 Т/с «След. ФЭС по вызову». (16+).
- 13.50 Т/с «След. По справедливости». (16+).
- 14.35 Т/с «След. Тихая деревенская жизнь». (16+).
- 15.20 Т/с «След. Блудный сын». (16+).
- 16.05 Т/с «След. Кувалда». (16+).
- 16.55 Т/с «След. Рука руку моет». (16+).
- 17.40 Т/с «След. Охота». (16+).
- 16.05 Т/с «След. Кувалда». (16+).
- 16.55 Т/с «След. Рука руку моет». (16+).
- 17.40 Т/с «След. Охота». (16+).
- 18.30 «Сейчас».
- 19.00-1.50 Т/с «Черные волки» (16+).
- 2.45-7.00 Т/с «Профессия - следователь» (12+).

воскресенье, 30 ноября

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
10.40 Концерт «Музыкальный майдан»
12.10 «Разумный взгляд»
12.50 «Дело вкуса» Дагестан
13.10 «Наши дети»
13.35 «Красота 05. гиз»
14.15 Х/ф «Начало»
16.00 «Студия 05»
17.30 «Прогулки по музею»
18.20 «Тарарам»
18.40 «Рустам Сахаватов - Много маленьких пространств»
19.00 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 Д/с «Севастопольские рассказы» Крымская война

- 21.10 Торжественный вечер, посвященный 100-летию народной артистки СССР Бариаты Мурадовой 1 часть
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 Торжественный вечер, посвященный 100-летию народной артистки СССР Бариаты Мурадовой 2 часть
01.30 Х/ф «Набережная туманов»
03.00 Д/с «Севастопольские рассказы» Крымская война
03.45 Х/ф «Шпик»
05.25 Х/ф «Иван Бровкин на Целине»

ПЕРВЫЙ

- 6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Принц Персии: Пески времени». (12+)
8.10 «Армейский магазин».
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод»
8.55 «Здоровье». (16+)
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Фазенда».
12.00 Новости.
12.15 «Теория заговора».
13.10 «ДОстояние РЕСПУБЛИКИ: Александр Зацепин».
15.00 Новости.
15.20 «Черно-белое». (16+)
16.25 «Большие гонки».
18.00 Новости.
18.10 Х/ф «Курьер из «Рая».
20.00 «Толстой. Воскресенье». (16+)

- 21.00 Воскресное «Время».
22.30 Д/с «Нерасказанная история США». (16+)
23.45 Х/ф «Психоз». (18+)
1.35 Д/ф «Африканские кошки: Королевство смельчак». (12+)
3.10 «В наше время». (12+)

РОССИЯ 1

- 5.30 Х/ф «Тревожное воскресенье». (12+)
7.20 «Вся Россия». (12+)
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама».
8.50 «Утренняя почта». (12+)
9.30 «Сто к одному». (12+)
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе. (12+)
11.00 «Вести». (12+)
11.10 «Кулинарная звезда».
12.10 Х/ф «Эгоист». (12+)
14.00 «Вести». (12+)

- 14.20 «Местное время. Вести - Москва». (12+)
14.30 «Смеяться разрешается». (12+)
16.25 Х/ф «Серьезные отношения». (12+)
20.00 «Вести недели». (12+)
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым». (12+)
23.50 Х/ф «Невеста моего жениха». (12+)

НТВ

- 1.50 Х/ф «Ехали в трамвае Ильф и Петров». (12+)
3.15 «Моя планета» представляет. «Одна на планете. Вьетнам. Остров Фукуок». (12+)
4.15 «Комната смеха». (12+)
6.00 Т/с «Дорожный патруль». (16+)
8.00 «Сегодня».

- 8.15 «Русское лото плюс».
8.50 «Хорошо там, где мы есть!»
9.25 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники». (12+)
11.50 «Дачный ответ».
13.00 «Сегодня».
13.20 СОГАЗ. Чемпионат России по футболу 2014/2015 «Локомотив» - «Спартак».
15.30 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+)
16.00 «Сегодня».
16.15 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+)
18.00 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю».
19.00 «Сегодня».
20.10 Х/ф «На дне». (16+)
22.55 Х/ф «Поцелуй в голову». (16+)
1.05 Т/с «Дознаватель». (16+)
3.00 Т/с «Гончие». (16+)
5.00 Т/с «Супруги». (16+)

ТВЦ

- 5.40 Х/ф «Марья-искусница».
6.55 Т/с «Энциклопедия. Тирнозов Рекс». (США)
7.40 «Фактор жизни». (12+)
8.15 Х/ф «Человек родился».
10.05 Д/ф «Нина Дорошина. Пожертвовать любовью». (12+)
10.55 «Барышня и кулинар».
11.30 «События».
11.45 «Смех с доставкой на дом». (12+)
12.25 Комедия «Полный вперед!» (6+)
14.20 «Приглашает Б. Ноткин». Н. Фоменко. (12+)
14.50 «Московская неделя».
15.20 Х/ф «Последний герой». (16+)

- 17.15 Х/ф «Только не отпускай меня». (16+)
21.00 «В центре событий».
22.10 Т/с «Гуаро Агаты Кристи». (Великобритания).
0.10 «События».
0.30 Х/ф «Женская логика 2»
2.40 Т/с «Исцеление любовью». (12+)
3.35 Д/ф «Лидия Шукшина. Непредсказуемая роль». (12+)
4.20 Д/ф «Предатели. Те, от кого не ждешь». (12+)

СТС

- 6.00 М/ф: «Золотое перышко». «Вот так тир!» «Возвращение блудного попугая».
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Робокор Поли и его друзья». (6+)
8.05 М/с «Макс Стил».
8.30 М/с «Флиппер и Лоппока».
9.00 Анимаци. фильм «Лесная братва». (США)
10.30 Шоу «Уральских пельменей». Ура! Стипенсия. (16+)
12.00 Успеть за 24 часа.
13.00 Шоу «Уральских пельменей». Смешняги.
14.20 Анимаци. фильм «Кунг-фу Панда».
16.00 Новости - 41. Сверхплана. (16+)
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Эз бэд 2. Невошедшее (16+)
17.30 Х/ф «Тор». (США)
19.35 Шоу «Уральских пельменей». Весь апрель никому. (16+)
21.05 Х/ф «Тор 2. Царство тьмы». (США) (16+)
23.10 Большой вопрос.

- 0.10 Анимаци. фильм «Лесная братва». (США)
1.40 Животный смех.
3.10 6 кадров. (16+)
4.25 М/ф
5.50 Музыка на СТС. (16+)

REN TV

- 5.00 Т/с «Последняя минута»
5.30 Х/ф «Тот самый человек». (США - Германия)
7.00 Х/ф «Впритык». (США)
8.50 Х/ф «Бабло». (16+)
10.40 Х/ф «Зеленый фанарь». (США) (12+)
12.45 Х/ф «Женщина-кошка». (США) (16+)
14.45 Х/ф «Как поймать перо Жар-птицы».
16.10 Х/ф «Иван Царевич и Серый Волк 2». (6+)
17.30 Х/ф «Три богатыря на дальних берегах». (6+)
19.00 Х/ф «Зеленый фанарь». (США) (12+)
21.00 Х/ф «Женщина-кошка». (США) (16+)
23.00 «Добров в эфире».
0.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
4.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+)

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 8.00 М/ф
9.30 «Большой папа».
10.00 «Сейчас».
10.10 «Истории из будущего»
11.00-16.25 Т/с «След. Жертвоприношение».
17.10 Т/с «След. Слабость правосудия». (16+)
18.00 «Плановое».
19.30-1.05 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+)

- 2.40 Боевик «Американский бой». (16+)
4.50 Д/с «Агентство специальных расследований».

ДОМАШНИЙ

- 6.00 «Джейми: обед за 15 минут».
8.00 «Позелное утро». (16+)
8.30 Х/ф «Волшебная лампа Аладдина». (6+)
9.55 Мелодрама «Россия».
11.50 Мелодрама «Если наступит завтра». (16+)
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+)
18.55 «Одна за всех». (16+)
19.00 Мелодрама «Женская интуиция». (Украина)
23.15 Д/с «Звездная жизнь».
0.00 «Одна за всех». (16+)
0.30 Мелодрама «Зимний сон». (16+)
2.35 Д/с «Звездные истории». (16+)

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
7.15 Школа доктора Комаровского. (12+)
7.45 М/ф.
8.15 Х/ф «Русалочка».
10.00 Х/ф «Стюарт Литтл».
11.45 Х/ф «Взрыв из прошлого». (США) (12+)
13.45 Х/ф «Мумия». (США)
16.15 Х/ф «Мумия возвращается». (США) (12+)
19.00 Х/ф «Почталон».
22.30 Х/ф «Ослепленный желанием». (США)
0.15 Х/ф «Никки, дьявол младший». (США) (12+)
2.00 Х/ф «Полтергейст». (США) (16+)
4.15 Д/ф «Затерянные миры. Жесткий Мир Ивана Грозного». (12+)

СПОРТ с 24 по 30 НОЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 57.00 «Панорама дня. Live».
8.30 Х/ф «Отдел С.С.С.Р». (16+)
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Агент». (16+)
15.30 «24 кадра». (16+)
16.00 «Трон».
16.30 «Освободители». Штурмовики.
17.25 Х/ф «Две легенды. Двойные стандарты». (16+)
19.15 «Большой спорт».
19.25 Хоккей. КХЛ. ЦСКА - СКА (Санкт-Петербург). Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Освободители». Истребители.
23.00 «Эволюция». (16+)
0.05 Х/ф «Отдел С.С.С.Р». (16+)
1.55 «24 кадра». (16+)
2.25 «Трон».
2.50 Хоккей. КХЛ. «Металлург» (Магнитогорск) - «Авангард» (Омская область). Прямая трансляция.
5.00 Х/ф «Застывшие депешы». (16+)

ВТОРНИК

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.30 Х/ф «Отдел С.С.С.Р». (16+)
10.15 «Эволюция». (16+)
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Агент». (16+)
15.30 Смешанные единоборства. М-1 Challenge. Сергей Харитонов (Россия) против Кенни Гарнера (США). Прямая трансляция из Китая.
18.00 «Большой спорт».
18.20 Х/ф «Две легенды. Полная перезагрузка». (16+)
20.15 Х/ф «Две легенды. По следу призрака». (16+)
22.05 «Освободители». Штурмовики.
23.00 «Эволюция».
0.05 Х/ф «Отдел С.С.С.Р». (16+)
1.55 Смешанные единоборства. М-1 Challenge. Сергей Харитонов (Россия) против Кенни Гарнера (США). (16+)
3.30 «Моя рыбка».
3.55 «Диалоги о рыбалке».
4.25 «Язь против еды».
4.55 Х/ф «Застывшие депешы». (16+)

СРЕДА

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.20 Х/ф «Отдел С.С.С.Р».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Агент». (16+)
15.30 «Освободители». Истребители.
16.20 «Освободители». Саперы.
17.15 Х/ф «Две легенды. Выстрел из прошлого».
19.00 «Большой спорт».
19.25 Хоккей. КХЛ. «Ак Барс» (Казань) - «Салават Юлаев» (Уфа). Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Освободители». Морская пехота.
23.00 «Эволюция».
0.05 Х/ф «Отдел С.С.С.Р».
1.55 Профессиональный бокс.
3.00 «Дуэль».
3.55 «Рейтинг Баженова». Могло быть хуже. (16+)
4.25 «Рейтинг Баженова». Человек для опытов.
4.55 Х/ф «Застывшие депешы». (16+)

ЧЕТВЕРГ

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.30 Х/ф «Отдел С.С.С.Р». (16+)
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Агент». (16+)
15.30 Х/ф «Ярослав». (16+)

- 17.35 «Полигон». Отгеметы.
18.05 Х/ф «Операция «Горгона». (16+)
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Освободители». Саперы.
23.00 «Эволюция». (16+)
0.05 Х/ф «Отдел С.С.С.Р». (16+)
1.50 «Полигон». Отгеметы.
2.20 «Полигон». Самоходное орудие «Нона».
2.50 Хоккей. КХЛ. «Северсталь» (Череповец) - «Торпедо» (Н. Новгород)
4.50 Х/ф «Застывшие депешы». (16+)

ПЯТНИЦА

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.20 Х/ф «Ярослав». (16+)
10.15 «Эволюция». (16+)
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Операция «Горгона». (16+)
15.30 «Большой спорт».
15.55 Хоккей. КХЛ. «Авангард» (Омская область) - «Салават Юлаев» (Уфа).
18.15 «Большой спорт».
18.30 Профессиональный бокс. Руслан Проводников (Россия) против Хосе Луиса Кастильо (Мексика).
23.00 «Большой спорт».
23.20 Х/ф «Ярослав». (16+)
1.20 «Эволюция».
2.50 «Основной элемент». Происхождение речи.
3.15 «Как оно есть». Соль.
4.10 «Наука на колесах».
4.40 «Человек мира». Венгрия.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.30 «Панорама дня. Live».
8.35 «Моя рыбка».
9.20 «Язь против еды».
9.50 Х/ф «Позывной «Стая». Возвращение в прошлое». (16+)
11.45 «Большой спорт».
12.05 «Полигон». Зенитно-ракетный комплекс «Тор». Рождение.
12.35 «Полигон». Дикая кошка.
13.05 Х/ф «Охота на пиранию». (16+)
16.30 «Большой спорт».
16.45 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
17.20 Биатлон. Кубок мира. Смешанная эстафета.
18.50 Х/ф «След пираний».
22.25 Биатлон. Кубок мира. Смешанная эстафета. Трансляция из Швеции.
0.00 «Большой футбол».
0.50 Профессиональный бокс.
2.30 Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Зенит» (Санкт-Петербург) - ЦСКА.
4.15 Фигурное катание. Гран-при Японии.
5.20 Х/ф «Тайная стража. Смертельные игры».

ТНТ с 24 по 30 НОЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли». (12+)
7.30 М/с «Рыцари Тенкай». «Дромус-предатель»
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Переполох на льду. Сыграем в гольф» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Х/ф «Университетский вампир». (США) (16+)
13.30-19/30 Т/с «Универ». «Убойная сила» (16+)
20.00 Т/с «Физрук» (16+)
20.30 Т/с «Физрук» (16+)
21.00 Х/ф «Пале снова 17». (США) (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Драма «Совершенный мир». (США) (16+)
3.45 «СуперИнтуиция». (16+)
4.45 Т/с «Без следа». «Пропавшая невеста» (16+)
5.35 Т/с «Без следа». «Лунный свет», 16 с. (16+)
6.30 Т/с «Саша+Маша». «Измена» (16+)

ВТОРНИК

- 7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли». (12+)
7.30 М/с «Рыцари Тенкай». «Плохи ключа дракона»
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мое величество. Рядовой и пряничная фабрика» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Х/ф «Пале снова 17». (США) (16+)
13.30 Т/с «Универ». «Мальчишки в Вегасе» (16+)
14.00 Т/с «Универ». «Портал» (16+)
14.30-19/30 Т/с «Интерны»
20.00 Т/с «Физрук» (16+)
20.30 Т/с «Физрук» (16+)
21.00 Х/ф «Супергеройское кино». (США) (16+)
22.20 «Однажды в России». Лучшее.
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Мелодрама «Даю год» (Великобритания - Германия - Франция). (16+)
2.55 «СуперИнтуиция». (16+)
3.55 Т/с «Без следа». «Кэм-ли» (16+)

- 4.55 Т/с «Без следа» (16+)
5.40 Т/с «Без следа». «Победа человечности»
6.35 «Саша+Маша. Лучшее». (16+)

СРЕДА

- 7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли». (12+)
7.30 М/с «Рыцари Тенкай». «Битва начинается»
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Лучшие враги. Ночь Везувия» (16+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+)
11.30 Х/ф «Супергеройское кино». (США) (16+)
12.55 «Комеди клуб. Лучшее» (16+)
13.30 Т/с «Универ». «Портал» (16+)
14.00 Т/с «Универ». «Муха» (16+)
14.30-19/30 Т/с «Реальные пацаны». «Последний звонок» (16+)
20.00 Т/с «Физрук» (16+)
20.30 Т/с «Физрук» (16+)
21.00 Х/ф «Машина времени в джакузи». (США) (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». Спецвключение. (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Мелодрама «Вам письмо». (США) (16+)
3.20 «СуперИнтуиция».
4.20 Т/с «Без следа». «Мать»
5.15 Т/с «Без следа». «Сейчас или ранее» (16+)
6.05 Т/с «Без следа». «Падение» (16+)

ЧЕТВЕРГ

- 7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли». (12+)
7.30 М/с «Рыцари Тенкай». «Зомок снят» (12+)
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Операция: «Лунно-роговой апокалипсис» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Х/ф «Машина времени в джакузи». (США) (16+)
13.30 Т/с «Универ». «Репортаж» (16+)
14.30-19/30 Т/с «Деффчонки». «Водитель и олигарх» (16+)
20.00 Т/с «Физрук» (16+)
20.30 Т/с «Физрук» (16+)

- 21.00 Комедия «Удачи, Чак!» (Канада - США) (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Драма «Крайние меры». (США) (16+)
3.20 Комедия «Свет вокруг». (США) (16+)
5.25 «СуперИнтуиция». (16+)
6.25 Т/с «Саша+Маша». «Секс и технический прогресс» (16+)

ПЯТНИЦА

- 7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли». (12+)
7.30 М/с «Рыцари Тенкай». «Новый рыцарь» (12+)
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Твердая валюта. Ужас Мадагаскара» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 «Танцы». (16+)
13.30-19/30 Т/с «Универ». «Репортаж» (16+)
20.00 «Comedy Woman».
21.00 «Комеди Клуб». (16+)
22.00 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 «Не спать!» (18+)
2.00 Триллер «Джон Кью». (США) (16+)
4.20 «СуперИнтуиция».
5.20 Т/с «Без следа». «Падение» (16+)
6.10 Т/с «Саша+Маша». «Психотерапия» (16+)

СУББОТА

- 7.00 «Comedy Club. Exclusive» (16+)
7.40 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.05 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов». «Новый робот» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.00 «Два с половиной повара. Открытая кухня».
10.30 «Фэшн терапия» (16+)
11.00 «Школа ремонта».
12.00 «Комеди клуб. Лучшее» (16+)
12.30 «Такое кино!» (16+)
13.00 «Битва экстрасенсов». (16+)
14.30 «Comedy Woman». (16+)
15.30 «Комеди Клуб». (16+)
16.30 «Комеди клуб. Лучшее» (16+)

- 17.10 Х/ф «Игра Эндера». (США) (12+)
19.30 «Комеди клуб. Лучшее» (16+)
20.00 «Битва экстрасенсов». (16+)
21.30 «Танцы». (16+)
23.10 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.15 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
0.45 «Такое кино!» (16+)
1.15 Комедия «Самый страшный фильм 3D». (Канада) (16+)
3.00 «СуперИнтуиция». (16+)
4.00 Т/с «Без следа 2». «Автомобиль»
4.55 Т/с «Без следа 2». «Откровение»
5.45 «Саша+Маша. Лучшее». (16+)
6.00 М/с «Пингвины из «Мадагаскара» (12+)
6.30 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Туннель любви. Идеальный день шкипера» (12+)

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.00 «ТНТ.Мик» (16+)
7.40 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов». «Первая битва Одино»
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.00 «Школа ремонта».
11.00 «Перезагрузка». (16+)
12.00 Х/ф «Игра Эндера». (США) (12+)
14.15 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+)
15.15 «Stand up» (16+)
16.15 «Комеди Клуб». (16+)
17.15 «Комеди Клуб». (16+)
18.15 «Комеди Клуб». (16+)
19.30 «Комеди клуб. Лучшее» (16+)
20.00 «Комеди Клуб». (16+)
21.00 «Однажды в России»
22.00 «Stand up» (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Триллер «С широко закрытыми глазами». (Великобритания - США)
4.10 «СуперИнтуиция».
5.10 Т/с «Саша+Маша». «Сюрпризы для Маши»
6.00 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Пингвин, который меня любил»
6.30 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Шарики за ролики. Добрый вечер! Добрый Чак!» (12+)

Музейда выставка

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И йикъара Дагъустандин изобразительный искусствойрин музейда “Л.Н.ТОЛСТОЯН эхиримжи повесть “Хаджи-Мурат” кхъейдалай инихь 110 йис тамам хъуниз талукарнавай выставка ачухна. Ам акъалтгай зигинлу жегил Толстой - уьмуьрдин вири терефар фикирдиз къачуз, гъар са

шейинин къимет чиз, къуьзувилин тукъуьлвални дадмишнавай камаллу автордиз, гъакни адан и зурба теснифдин игитриз бахшнава.

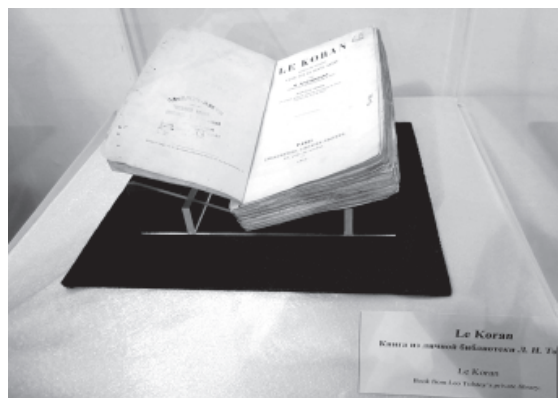
Лев Николаевич Толстой “Хаджи-Мурат” кхъинив 1896-йисан августдиз эгечна. Ара атлуз, акъвазариз, ада и повесть 8 йисуз кхъена, 1904-йисан декабрдиз акъалтарна.

Выставкадин тешкилатчиар “Ясная Поляна” музей - усадьба, А.Тахо-Годидин тварунихъ галай Дагъустандин тарихдин архитектурадин сад авунвай госмузейдин иштираквал аваз Дагъустандин П.С.Гьамзатовдин тварунихъ галай изобразительный искусствойрин музей, РАН-дин ДНЦ-дин илимдин библиотека, Махачкъала шегьердин администрациядин культурадин управление, Дербент райондин администрация тир.

Стхадин “Пирогово” мулкуна сейр авурдалай гуьгъуьниз кхъинардай книжкада агдахихъ галай кхъейд авуналди, уьмуьрдин 74 йис хъайила, Л.Толстой вичин цийи повесть кхъинив эгечна: “Накъ чулав накъвадин къуьгъверрайтлуз физвай. Вил вегейла, чулав чилелай гъейри, затни аквазвач - къацу векин гич къални. Ингье рагуьл рукавди къунвай рекьин къерехдал къалгъандин кул-кусдин пуд цуьрц ала: сад ханвай, къацанвай лацу цуьк куьрс ханва, муькуьди ханва, къар янава, пуд лагъай цуьрц алгъана куьрс ханва, гъамни рукав-

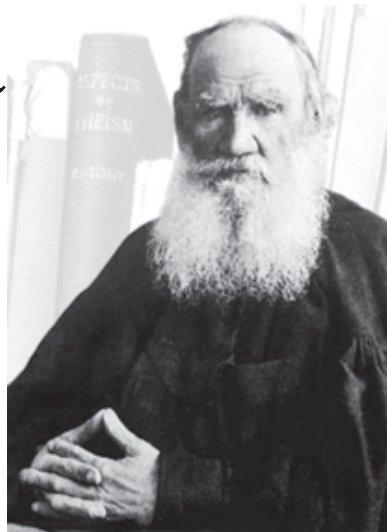
ди чулаварнава, амма вирибурал чан алама ва юкъ яру жезва. И шикилди Хаджи-Мурат фикирдиз хкана. Кхъиз кланзава. Уьмуьр эхирдалди хуьзва. Чуьлдин юкъвал тек ятани, гъар-гилледа, ада уьмуьр къутармишзава”. Повестдин сифтегъан тварни “Репей” (“Къалгъан”) тир.

Тамашачийриз выставкада Лев Николаевич Толстой кабинетдиз ухшар жуьреда тукъуьрнавай интерьер аквазва: Толстой повесть кхъидайла клелай ктабрин са пай, писателдин хуси шейэр - чернилар, перо, визитный карточка, француз чалал Къуръан. Абуру а вакъийрин кваталдиз килигиз, писателдин сесинихъ яб акалзава. Выставкада гъакни повестдин игитрин портретин экспозиция эцигнавай. Документар ва этнографический материалар ахтармишна чирунин нетижада ху-

дожникдилай Толстой повестдин философиядинни эдебиятдин фикирин деринриз гъахъиз алакнавайди аквазвай. Икi, Лансереди шикилра казакрин ва дагъвийрин надир алем ачухдиз, повестдин игитриз хас гъалар, лишанар устадвилелди къалурнава. Повестдин сюжет члугвазвай Дагъустандин алай девирдин художникрин ва республикадин художественный школайрин ученикрин къвалахарни экспозициядихъ галаз къунвай.

- Выставкада эцигнавай француз чалал Къуръан Лев Николаевич Толстой “Хаджи-Мурат” повесть кхъидай-

ла клелна, адал писателдин гилин кхъейдер, 1905-йисан вакъияр алама.

Инал тамашачийри яб акалай сес Ясная Полянадиз - усадьбадиз рекъе тунвай Америкадин алим-фонограф Томас Эрисона адан 80 йис тамам хъайила кхъейди я.

Чна Толстой школьникрин эвер гунин, гъакни ингилис, француз ва итальян чаларал кхъенвай лентерни, са пай чарарни гъанва”, - лагъана “Ясная Поляна” музейдин - усадьбадин килин пешекар Ольга Улицинади.

Адан гафаралди, выставка - им “Лев Толстой - халкъарин арада руьгъдин муьгъ” проект давамарун я. Улицинади гъакни кхъейдн хъи, “Ясная Полянада” Толстой уьмуьрдин эхиримжи 1910-йисалай, вири шейэр хуьзва, исятда музей 434 гектар чилел экля ханва - ина агъайрин къвалер, балкларин парахар, 50 йисуз хизанни галаз яшамис хъайи писателдин къвалер саламатдиз ама. Абуру дъведин йисарани хуьз алакна. Музейдин директорди шейэрин са пай а члуьвз 120 ящикда аваз Томск шегьердиз рекъе тунай, 1945-йисан майдиз абуру элкъвена чкадал хканай ва тамашачийр патал мад ачухнай.

Выставкадал рахай ИЗО музейдин директор Салигъат Гьамзатовадиди “Хаджи Мурат” ктаб кхъин патал писателди члугур зурба зегъметдикай, ада 2,5 агъзурдав агакна чарар кхъиз чурайдакай, эхирни 250 чин турдакай суьгъбетна. Чи милли игитдин къаматдикай машгъур касди вичин гафлуьгун - им еке кар я.

РД-дин культурадин министр Зарема Бутаевади Культурадин йисуз чи республикада мад са надир проектдай фикир желбдай яратмишунрин мярекатдихъ галаз таниш хъун шад жедай кар

тирдакай лагъана. Къилинди и выставка чи гъаф къадар аялризни студентриз къалурун, абуру Толстой руьгъдин алемдиз, яратмишунрин лабораториядиз мукъва авун я.

Химикринни духтуррин хизан

Дагъви ШЕРИФ

Виликрай чи ватангълияр Бакудиз, нефтладин мяденрал къвалахиз фидай. Анра чи халкъдин векилриз гъар жуьре азабар акурди виридаз ашкара я. Ахцега Султановрин тухумдин къисметни гъеле ата-бубайрилай нефтладин мяденрин, гуьгъуьнлай илимдин ахтармишунрин къвалахихъ галаз алакълу хъана.

ДГТУ-дин технологический факультетдин химиядин кафедрадин муаллим Юсуф СУЛТАНОВА Бакуда М.Азизбекован тварунихъ галай Азербайжандин нефтладин химиядин институт акъалтарна ва Азербайжан ССР-дин Илимрин академиядин химиядин технологийрин теоретикадин месэлайрай Институтда къвалахиз башламишна. Гъа йисара жегил пешекарди полимерный сорбентрай илимдин къвалах кхъена ва химиядин илимрин кандидатвилин дережа къачуна. 2008-йисуз докторвилин диссертацияни хвена.

Икi, Юсуф Султанов, Азербайжанда химиядин илимдин сирер чирна, хизанни галаз Дагъустандиз хтана. Алай вахтунда ада ДГТУ-дин студентриз химиядин тарсар гуьва. Нефтладин химиядин рекъяй Азербайжан къуватлу республика тирдал са шакни алач, амма Дагъларин уьлкведини и рекъе мягъкем камар къачузва.

Ю.Султанов вишелей гъаф илимдин къвалахрин, са монографиядин автор я, адаз цийи шейэр тукъуьруниз талукъ 7 шагъадатнама ганва.

Султановрин хизан заз и мукъва фикир желбдай патухъай чир хъана. Итимар химикар, дишегълияр духтурар я. Юсуф муаллимдин буба Мегъамед-Агъади Ленинградда училище, ахпа институт акъалтарайдалай къулукъ, Бакуда Азербайжандин М. Азизбекован тварунихъ галай нефтладин химиядин институтда клелна, илимрин кандидатвилин твар къазанмишна ва 1995-йисалди гъана къвалахзавай. Адан уьмуьрдин юлдаш Суна-Ханума Азербайжандин мединститут акъалтарна, Ахцегьрин аялрин санаторийда къвалахна, Бакуда ординатурада клел хъуьвну, кандидатвилин диссертация хвена ва Азербайжандин медицинадин реабилитациядин ва лечебный факторрин илимдин ахтармишунрин институтда 2001-йисалди зегъмет члугуна.

Юсуф муаллимдин уьмуьрдин юлдаш Шаният Махачкъала шегьердин аялрин поликлиникадин педиатр я. Абурун хва Эльдара химиядин рекъяй ИГУ акъалтарна, химиядин илимрин кандидатвилин диссертация хвена ва уьлкведин меркезда къвалахзава. Руш Канита сарарин духтур я.

Султановрин хизанди и мукъвара Азербайжандани Дагъустанда машгъур чпин векил, химиядин илимрин доктор Юсуф муаллимдин 60 йисан юбилей кхъейдн.

Махачкъала шегьердин са ресторанда абурун мукъва-къилияр, ярар-дустар, ДГТУ-дин технологический факультетдин муаллимар кватл хъанвай.

Юбилейдин и мярекатдал “Дагъустан - Азербайжан” обществодин президент Абдулгъафар Агъмедов, адан стха, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Эседуллагъ Агъмедов, юбилярдин мукъва-къили Ахцегъ райондин “Цийи дунья” газетдин къилин редактор Нариман Мамедов, ДГТУ-дин технологический факультетдин декан Назим Баламирзоев ва гъаф масабур кватл хъанвай.

Шадвили мярекат Эседуллагъ Агъмедова къиле тухвана ва атанвайбуру Юсуф муаллимдикай къени къилихрин хъсан пешекардикай хъиз рахана. Садбуру адан аял вахтар рикел хкана, муькуьбуру ам гъихтин дуст ятла суьгъбетна, технологический факультетдин деканди ДГТУ-дин ректор Тагъир Исмаилов патай юбилярдиз чухсагуьлдин ва тебрикдин чар клелна.

Юбилейдин мярекатдал чна Султанов Юсуф Мегъамед-Агъаевичахъ галаз суьгъбетарни авуна. Агъайна алимди вичин агалкъунрикай, хизандикай са артух рахун-луькълун ийидачиртани, пешедай, яни химиядин рекъяй суьгъбетар яргалди авуна.

Ватандихъ цигел хъана, хизанни галаз хайи республикадиз хтанвай дагъвидин эрзиман мурад, нефтладин ва химиядин рекъяй Дагъларин уьлкве Азербайжан республика хъиз къуватлу ийидай вини дережадин чирвилер авай пешекарар гъазурун я.

Абдуселим ИСМАИЛОВ,
Дагъустан Республикадин халкъдин
писатель

КукупИдин таб

Жегьил чӀавара кыл хуьз феи Бакудай хай сят Рагъман дахдизни Секинат бажидиз чпин квалел вирдалайни багъа шей я.

- Гила ахтын сятар амайди яни? - са сивай хьиз, лугъуда абур, сятинин тариф ийиз.

Сят, дугьридинни, кьетӀнди я. Сад лагъайди, яшариз килигна. Къвед лагъайдини, винел патан акунриз.

Цлал алкурнавай кьушарин кьефес хьиз аквазвай адав зунжуррихъ галай персенгрин заланвили квалала ийиз тазва. Персенгрин кьизилдин яд ганвай хьтин рангунинбур ва нарат таран яргал квай клерезиз ушарбур я. Сятинин экьребрин килелай ахъайиз аквал хъжедай гъвечи даklar ава. Вични кьве хиленди. Гьар са сят тамам хъайила, а даklar ахъа жеда ва анай кукупди кыл акъудда, экьребри гьихт кьалурзаватла, гьакьван сеферра гьарайда:

- Ку-куп!! Ку-куп!!..

Гьелбетда, вичин рикел аламай вири вахтара гьич са капни какадар тийиз алахъай Секинат бажидиз кукупИдин гьарагъун мискиндин муэдзиндин азан хьиз я. Ам, япарал заланвизлини килиг тавуна, Секинат бажидив квалени, гьаятдани гьасятда агакьда.

Ийкьарикай са юкьуз Рагъман дахдиз аквада хьихт, Секинат бажиди нисинин капӀ адетдиндалай фад ийизва. Цлал алай сятиниз икани килигдай ада и сефердани вахтуниз фикир ганач.

Рагъдан капни Секинат бажиди вахтундилай фад авуна. КукупИди гьарайна, кьари клунив эгечӀзавай арада Рагъман дахдиз хьел атана.

- КукупИди гьарайна-е, амма вун даklar дай кьечез килиг кьванни ийизвани?

- КукупИди тапарардани, я Рагъман?

- Я залумдин руш, рагъ цава амаз гьетрен капӀ ийидани? Нисинин капни вуна пакама амаз авуна. Рагъдан капни...

- КукупИди тапарар ийич, я Рагъман. Икьван йисара тавурда гила ийидани?

- КукупИди, белки, ийидачир жеде. Амма, чи Рустам адав дуст хъайидалай кьулухъ, авунни мумкин я.

- Ам гьикӀ лагъай чӀал я, я Рагъман?

- Ам акӀ лагъай чӀал я хьихт, чи Рустам, студдал акьахиз, ви кукупИдин экьребар элкъуьриз, адав вичиз клан хъайи чӀавуз гьарайиз тазва.

- Ваз акунани? Бес ихтияр вучиз гузва?

- Чи квалел ихтиярар пайзавайди вун я, Секинат. Заз акурла, за мийир-межер лагъана.

- Гьагь, гурцӀул. За лугъуза эхир - кукупИди заз таб ийич...

Гьарунни Хьурун

Гьарунни Хьурун, сад садалай алат тийир, сад садахъай галат тийир дустар, чпин хуьруьнвидин квалели илифдайвал хъана.

- Ичи гьилди фидач хьихт, - лугъуза Гьаруна.

- Ваь, гьелбетда, - рази жезва Хьурун.

Абур хуьруьнвидин квалериз мукьва супермаркетдиз гьахъзава.

- Карзинка кьачу, - буйругъ гузва Гьаруна Хьуруназ.

КУЪРУЪ ГЪИКАЯЯР

- Карзинка ваь - зимбил! - гьамиша хьиз хуьрезва Хьурун.

Гьаруна супермаркетдин кьацарилай вил ацукаяй кьенфет-пичени авай турбаяр Хьурунан гьилик квай зимбилдиз вегъезва.

- Водка "ноль семь" бес тушни? - хабар кьазва Гьаруна.

- Бес я, гьелбетда. Чун чи ички хъвана хкведач хьихт, - хуьрезва Хьурун.

Яру клумп, холодильникдин жанг алай ичкидин птулкани Гьаруна зимбилда эцигзава. Дустар кассади мукьва жезва.

- Пул бес жедали? - хабар кьазва Гьаруна, кассадин виликай тӀуз супермаркетдин жергедай экьечли.

Хьуруна суалдиз жаваб гузвач. Ам пагь атанваз дустунин гуьгуьниз килигзава. Зимбилдавай шейэрин кьиметар гьисабна кутьагна, кассади хъ галай руша Хьуруназ лугъуза:

- Квевай клуьд вишни яхцурни цӀувад манат.

Акваз-такваз пелез акъатай гьекь михъиз пелев гуьцӀай гьил туна, Хьуруна шалвардин жибиндай агъзурдан чар акъудна...

Агакьна дустар хуьруьнви яшамиз жезвай квалерин гьаятдиз.

- Галатнавачни? Къала, пакет за кьан, - лагъана Гьаруна Хьуруназ.

- Ма, - лагъана Хьуруна, - эгер хуьруьнви рази тахъайтла, лагъ - зав агъзур манатдикай яхцурни вад манат гума.

- Гила чи арада зун-вун хъанани?

- Зун-вун хъанайтла низ дерт тир, зид-вид хъанва эхир, - кламаз хъанвай хъвер ийизва Хьуруна.

- Яни харж види, гьуьрмет зиди? - хуьрезва Гьарунни.

- Чиз хъайила, хабар вучиз кьазва? - дегиш жезвач Хьурунан чин. - Илпаса тӀуб зенгинал. Заз квалерин иесидин вилик чин узьагъ тир мугьмандиз килигиз кланзава...

Хъиткьинна

Нянин цавуз килигайла, зани эхиримжи жив кьун хъуьнуикай фикирнай. Зулалай инихт, арандин чуьллера яргъи ахварар авур чилин циф, регъуьз-кичезвай гуьзел сусан абур хьиз, дерейрай винелди дагьларив ахгакьзавай.

Экуьни хъана. За пенжердал чукурна. Вилерихъ агъун тавуна, за ам ачуьна. Вучтин жив я! Кьецел чими гару тарарин назик хилер теменривди ифирзава. Садлагъана зи чинихъни адан лепедин цен галукьна. Чин яру хъана, адан ифин акьалтна. Бирдан заз вуч акун! Пенжердин патавай хжаж хъанвай цвеллин таран кьилин чӀарарин кьери тилер хьтин шумалар ажайиб дегиш хъанва. Мегер абурал чими гарун теменрин гелер аламуькьнава?! Ингъе заз виридалайни мукьва тир хел. Адал са шумуд темендин гелер алама. Сад, къвед...

Зун квалерий кьецелди акъатна. Цвеллин таран шумалрал - хуьрезвай лацу клазарал мукъаятдиз гьил яргъи хъана. Лезет кьачун патал, абур за чиниз мукъва ийиз эгечӀна. Амма гьил назик хилелай кьудгъунна. Яраб за адаз тӀарвал гана жал? Зун мягьтел хъана. Шумалдилай мад са клазуни заз хъверзава. Гарун таьсирдик кваз ифин акьалтнавай зи гьил хкӀурла, гатфарин муштулух гвай тӀур хъиткьинна...

Гъиливди жува гайи темендай ада заз гатфарин муштулух багъишна.

Гуьруьш

Яран суварин тфенгрин ванер секин, йиф мичи жердавай, кузвай цӀаярин нурар ва ялавар кьизгъин ва кьизмиш хъана. Са арадилай абурни гуьхуьз эгечӀна. Амма кьве цӀай лап геждалди куз амукьна...

- Ви гьилерал ифин ала хьихт? - лугъуза гуьруьшдиз геж хъайи гуьзелдиз гадади.

- Гатфар тушни! - хъверзава гуьзелди.

- Ви хуькьверал яр ала...

- Гатфар тушни!..

Гуьруьш яргал физ акунна, теспача ква гуьзелдик:

- За вун такур югъ уьмуьрдикай хкудзава. Чара хъез кланзавач хьихт...

Сагьрай лугъуз, ярдин гьиле гьил амай гадади хъверзава:

- Гатфар тушни!..

Хьсан пеше

Ийкьар чими жердавай, нянин кьилей инсанарни квалерин жезвай паркда фадлай такунвай куьгъне танишар, ярар-дустар сад садал дуьшуьш жезва.

- Салам-алекум, я Мегьамедбег Агьмедбегович. Вунни аквада кьван. Вун гьина авайди я, я квал кьени хъайиди?

- Алейкума-салам, Алдерхан Салманханович. Вунни аквазвач эхир, я дуст. Вун гьина авайди я, я хизан сагъ хъайиди?

Куьгъне ярар-дустари сада-сада гьилер яна, сада-сад кьушахламишна, риклин сидкьидай играмивилер кьалурна.

- Зун гьина жеда, я дуст кас Алдерхан? Нисиналди - квалел, ахпани нянин геждалди - квалалах.

- Огъ, вун бахтатар я ман. Кваллахни ийизва, ялни язава. Са жуьре мажиб кьванни авани?

- Алагъдиз шукур, папа хъел ийидайвал авач. Пенсияни эхцигайла, квалт жезва са кадар, недайдини бес жезва, кьерех-бужахдиз фидайдини. Ша, за вун автла кафе-диз тухун...

- Валлагъ, хьсан я ви гьал. Заз, гьа пенсиядиз экьечӀай ийкьалай, мажиб вуч ятла, чизмайди туш.

- Кваллахзавач жеде ман вуна.

- За вуч кваллахда? Гьина кваллахда? Фена, парахдин сивел алай чубан хьиз, са алигархдин варарал, ам ахъайиз ва акьал хъийиз ацукьдани?

- Гакьуртла, пис пеше туш хьихт.

- Гакьуртла, эхъ. Амма заз кландач.

- Бес ви пеше вуч я, я дуст кас?

Мегьамедбег Агьмедбегович фадлай такунвай дустуниз шуьтруь хъвер кваз килигна.

- Лугъудани, зи пеше вуч ятла?

- Сир туштла, эхъ.

- Зи пеше вуч ятла чидани ваз? Папан чин такур патал, экуьнахъ фад квалерий экьечӀун. Закай хьсан морж хъанва, куьуд-гад талгъана гьуьлел фивзвайди я.

- Ахпа?

- Ахпа вуч жеда кьван - нисинрилай алатдалди зун гьуьлуьн кьере жезва. Нисинрилай алатайла, рапар вегъез балугъар кьазвай халуьривай кьачуна сад-кьве кило таза балугъарни, хквезва зун квалериз. Абур кьавурмиш-затӀ авуна, тӀуьна тухдалди, няхихъди экьечӀзава ингъе и паркуниз.

- Гьам ви пеше яни?

- Эхъ, чан стха, гьам зи пеше я.

- Заз са суал ава эхир, я Мегьамедбег Агьмедбегович.

- Хабар яхъ.

- Я чан стха, алигархдин варарал ацукьиз ваз кланзавач. Валай алакьдай муькуь крарни, белки, ваз жагъизвач. Бес, я квал кьени хъайи кас, экуьнилай эгечӀна, нисинилай вегьедалди вун гьуьлуьн кьере жезваз хъайила, а балугъар кьадай рапар вахъ вучиз авач? Вуна таза балугъар а халуьривай пулдихъ вучиз кьачузва, вуна вучиз кьазвач?

- Заз гьа мажалар авайди яни, я квал кьени хъайиди? Гъанай кьадай клизридал вил эцигна, сятар акъудиз жедали зун?

- Валлагъ, ви пеше хьсанди я, - ачухдиз хуьрез кьушахламишна Мегьамедбег Агьмедбегович Алдерхан Салманхановича. - Ша, кафе-диз фида чун къвед. Ви акьван хьсан пеше чуьхуьн тавуна жедач...

Ахпа-йе...

Чи Шагъназа, идарадин кьилин пешекарди, вичин кваллахдин пакама ван хъайи-тахъайдалай, чӀалахъ жедай-тежедай хабарилай башламишда.

- Лагъ, кье ваг вуч хабарар гватла, - ацукьна адан кьаншардавай столдихъ Мирим Селимович. Амни идарадин кьилин пешекаррикай я.

- Авач захъ са хабарарни, - вичикай ягъанатзавайди хьиз хъана, векъиз рахана Шагъназ Шагъпазовна.

- Украинада ягъунрив эгечӀнавачни?

- Зун вуч я ваз, обозреватель-политолог яни, я тахъайтла ООН-да Украинадин векил яни?

- Вак хъел вучиз ква-е? - акьвазнач Мирим Селимович. Адазни рахадай ашкъи авай. - Вун гзаф рахазвайвилей. Украинадикай

хабарар зав хьиз вавни агакьзавачни? Куьчейра тӀимил гьат, килиг зун хьиз телевизор-диз. Ваз Интернет авайди тушни?

- Вав гвай хабарар анра жедайбур туш эхир...

Ихтилат куьтыгъ хъана, идарадин кьул-лугъчийрин кьилер, кваллахдин яцлаз гьахъиз, чарарал-цӀарарал машгъул хъана.

Садлагъана Шагъназ Шагъпазовнади сес галаз хъвер авуна.

- Ваз вуч хъанатла чидани-е, Мирим Селимович? - хуьрез эгечӀна Шагъназ Шагъпазовна.

- Лагъайла, чир жеда ман.

- Зи кьунши Ферейдин гада, гьич хъфин тийидайди, чпин хуьруьз хъфенва. Абуру ана "Мегафондин" яни, "Билайдин" яни вышка-яр эцигзава. Ви рикел аламини-е Ферей?

- Ништа, вун никай рахазватла.

- Бес за ваз лугъузвайди вуч я. Иниз маса гудай затӀ-матӀ гваз кьедай Ферей вуч тир... Яз, ваз ам гьикӀ чир жеда - вуна адавай са гьил чуьхуьдай запун кьванни кьачурди туш. Вун шкъакьрин шкъакъ я.

- ЗатӀ-матӀ маса гудайбурукай чаз санани секинвал амач. Ягъсузар, йикъа цӀудра зенгер ягъиз, квалеризни кваз кьезва.

- Ахпа-е... Гьа Ферейдин гада йиф ийиз акьваззава вичин халудин, яни дидецин стхадин квалел. Мерветан. Чаз садра ниси маса кьачу лугъуз атайди вуч тир.

- За кьачунай кьван.

- Вирида кьачунай, хьсан нисияр гвай эхир адав. Ахпа-е. Гьа Мервета зенг ийизва вичин вахаз.

- Я вах, - лугъуза, - им вучтинди я - иниз хтанвайди?

- ГьикӀ вучтинди я-е? - хъел кьезва Ферейдиз.

- ГьакӀ. Я рахадайди туш, я яб гудайди туш. Адахъ вуч хъанвайди я?

- Са затӀни, я чан стха.

- Адак квай чуруяр вучтинбур я?

- Чуруяр гила виридак квачни, я стха.

- Ам яз гьибурукрай я?

- Я чан стха, зи хва, ви хтул тирла, ам гьибурукрай жеда кьван?

- Арабрикай-вагъабрикай яз тахъурай гьа. Куьне зи секин квал чӀурна эцигда! - ачухдиз наразивалда Мервета.

- Ваь, я чан стха. Адаз бисмиллагъ-алгьамдуьллагъни чидайди туш.

- Бес гьар гафунин кьилиз иншаллагъ лугъуза эхир.

- Гила чир хъанва жеде, я чан стха. Валлагъ, адай зи кьилни акъатзамайди туш, - шехъна, хълагъналда Ферейди.

- Ну и что? - ихтилат вуч паталди тиртла, кьил акъатнач Мирим Селимовичан.

- А то, - ван хжажна Шагъназ Шагъпазовнади, - гьа нисияр гудай Мервета вичин вахан гада квалел тун хуьвунач.

- Дуьз карна ада, - клевиц рахана Мирим Селимовични.

- Дуьз кар ийизвайди я Украинадин урусрини. Чун фашистар я лугъуз кьекъезвайбурухъ галаз гьикӀ яшамиз хъжеда? Я чпи абур акъудда, я чеб экьечӀда. Маса рехъ авайди туш...

- Политолог туш лугъуда вич, - кьил чарарал агъуз хуьвуна Мирим Селимовича. - Гьихътин политолог я хьихт!..

Цуьк яни?

Чумал тарци вич инсандиз кланзни-такланз багъа ва мукьва ийида. Ада лап хуьутӀуьзни цуькверин либас алуькда эхир. Амма вичин амалдарвили ам гьар садан ихтибардай вегьенва. "Чумалди цуьк авуналди, гатфар жедач гьа", - лугъуда виш ийсуз адан ирид виш цуьквер акур эгълийри.

Амма акьваз. Ша чун дикъетдивди килигин.

Яру хъикьел хьтин вергеди пешерикай вичин чин ракъиниз кьалурзава. Пач хьтин чумал таран кланикай са гьихътин ятлани элкъвей кьацу пешер аквазва.

- МетӀер чилиз ягъин кван...

- Цуьк яни?..

- Беневша!..

- Мулдин цуьк!..

- АтӀуз тахъуй гьа! Ам чал агакьнавай гатфарин муштулух я.

Вагиф РАМАЗАНОВ

Халкъдин жавагъиррин бинедаллаз

Ваз кланибур вад аватла,
Вун такланбур къад ава.
Муьгъуббатдин дад аватла,
Вахъ рикл кудай сад ава.

* * *

Тпанур хъайла гъур хъанач,
Гъур хъайла гьвар.
Я вахъ бегъем сир хъанач,
Я гъурметлу твар.

* * *

Кицл виклеъ я кумада,
Мехъерикни - тамада.
Кыл чуьнуьхна кумада,
Амай паяр хуьз жедач.

* * *

Са члавузни бахтуникай хъел
къвемир,
Вилик жеда ам вич къади
чидайдан.
Чин цуру яз хуьруьн кимел гьич
къвемир,
Гуьгуьл къачу перишан яз
фидайдан.

* * *

Девлетлу кас дамахарна атайла,
- Мубаракрай, - вирида чеб
къалурда.
Кесиб касдал цийи валчагъ
алайла,
- Ам гъйнай я? - жузас синих
жагъурда.

* * *

- Буба, гьикъван эхда чна
кесибвал?
- Яхцур юкъуз, - жаваб гана бубади.
- Ахпа вучда, суфрадал вуч
эцигда?..
- Вердиш жеда, гуда, белки,
Худади.

* * *

Руш це лугъуз сад акъатна,
Вахтундилаф фад акъатна.
Къведа лугъуз квел вил алаз,
Гатфар, ахпа гад акъатна.

* * *

Кар туьклуьдалд къежел къвазда,
Гьейран хъана гьетерал.
Бурж гудайла квачел къвазда,
Ахчудайла - метлерал.

* * *

Шаирдин хатл къезил жеда,
Алакьунар вахъ аватла,
Шаирдин гаф къезил жеда,
Царара дуьз гъахъ аватла.

* * *

Ужуз къачур як ргайла,
Дадлу шурпа жеч, лугъуда.
Кьуланфериз рак гатайла,
Ферли муьгман къвеч, лугъуда.

Сагърай

Нинадиз

Шем, вун сагърай, нурлу авур
Зинни ярдин гуьруьшар,
Умуд кутур, гурлу авур
Муьгъуббатдин еришар.

Варз, вун сагърай, ачух авур
Яр галаз фей рекъер чи.
Четинвилер кьулухъ авур,
Гегъенш авур риклер чи.

Рагъ, вун сагърай, ялав гайи
Ашкъи куьквей риклериз,
Чими авур, къилав гайи,
Яр агудай гьилериз.

Сагърай къе чи балаярни -
Диде-бубад умудар,
Аквалтзавай несилар чи -
Къведай Гъажи-Давудар.

Сагърай гъар са диде-буба,
Уьмуьрдин рехъ къалурдай.
Гъар веледдиз рикл тир зурба,
Бахтлу жигъир жагъурдай.

Сагърай Ватан, мублагъ чуьллер,
Хуьрер, пирер, дереяр,
Бегъерлу хъуй таза цирер -
Шарвилидин невеяр.

Алакьунар вахъ аватла...

Вагифан къетлен лайихлувал хайи члалан, литературадин алемдал ашукъ хьунихъ галаз алакьалу я. И жигъетдай ада вич зурба арифдар Стлал Сулейманан багъда члехи хъайи билбил тирди субутзава. И чина гузвай эсеррини, чи фикирдалди, гъа кар тестикъарзава.

Мерд АЛИ

Шаирдин ифей маша

(Рагъметлу Б. Салимован сатира рикле аваз)

На чун вакай икрагъ ийиз хъайитла,
Чара шейиниз темягъ ийиз хъайитла,
Мал-девлет пад-къерех ийиз хъайитла,
Галуькда вахъ ифей маша шаирдин.

* * *

Вун - куьнедал, чун ятар гуз бередал,
Вун ксана, чун векъ кватлиз дереда,
Тлумбул ягъун акъвазра на вядеда,
Галуькда вахъ ифей маша шаирдин.

* * *

Тай жемир вун пнапрусдинни хъвадайдан,
Ви хатурдай са виш грамм цадайдан,
Дуст я лугъуз, цуру рекъе твадайдан,
Галуькда вахъ ифей маша шаирдин.

* * *

Гъурмет хуьх на дидед члалан, адетдин,
Кледа гъар са цлар на "Лезги газетдин",
Яб тагайтла зи гафариз дикъетдив,
Галуькда вахъ ифей маша шаирдин.

* * *

Кваллах тийиз, зиянар гуз хизандиз,
Гъурмет тийиз дидедизни ватандиз,
Али, са цлай акъатда ви дабандиз,
Галуькдайла ифей маша шаирдин.

* * *

Кваллах тийиз, зиянар гуз хизандиз,
Гъурмет тийиз дидедизни ватандиз,
Али, са цлай акъатда ви дабандиз,
Галуькдайла ифей маша шаирдин.

Аламукъда рикел зи
"Зи халкъдикай ни яганат ийида,
Адан хура гапур хъана аклида",
И гафар тур веси яз чаз виридаз,
Члехи сердер хквезва къе рикел зи.

Саламатдин, алааматдин вядейрин,
Чи бубайри ватан хвейи дявейрин,
Рекъерал вил алаз хъайи дидейрин,
Вилин накъвар хквезва къе рикел зи.

Кеменчияр, зурнечияр - къавалар,
Нисид целер, япунжияр, кавалар,
Паласаяр, самар ацлай чувалар,
Хипер, малар хквезва къе рикел зи.

Члехи багъда кватлал жедай гатфариз,
Кьуллугъайбур багъларизни салариз,
Берекатар пайдай чилиз, цавариз,
Плинид сувар хквезва къе рикел зи.

Муаллимдиз ва духтурдиз гъурметдин,
Чубандизни дояркадиз къиметдин,
Кваллахдайдаз пешедин ва гъурметдин,
Гуьзел вахтар хквезва къе рикел зи.

Зи гуьзел халкъ, заз чизва, мад сад жеда,
Уьмуьрдик тлям, берекатлу дад жеда,
Садакай вад, вадакайни къад жеда,
Гьамишанда аламуькда рикел зи.

Мехмер чай

Вун риклевав гъар зкуьнахъ кьарагъда,
Ахварайни уьзягъдаказ аватда,
Гъар сеферда клан жеда и саягъда,
Вун виридан мешреб, девлет, мехмер чай.

Са бязибуру хъвада вун гъакл хъван лугъуз,
Вирида хъвазва, жувазни сад цан лугъуз,
Белки ахпа зазни жеда клан лугъуз,
Ийизва ваз абуру къелет, мехмер чай.

Са бязибуру кефи ачух жеда лугъуз,
Вун хъвайила берекатар къведа лугъуз,
Иштягъ хъурай, ахпа фу-затл неда лугъуз,
Ашкъидивди гуда къимет, мехмер чай.

Таран клане гам хразвай рушари,
Темягъ ийиз ничхиррини къушари,
Аялрини гъевчи-члехи яшарин,
Ийида ваз вирида гъурмет, мехмер чай.

Муьгман кваллиз атай члалан береда,
Гъар лезгиди хуьре, квалле, дереда,
Чубандини суьруьяр гваз гуьнеда,
Иштягъдивди хъвада, гьелбет, мехмер чай.

Адет хъайивал гъар са хуьре, убада,
Дамахдивди хъваз бубайрин къайдада,
Ялав туна самовардин турбада,
Куьтягъайла кваллах, зегъмет, мехмер чай.

Пара кландай вун рагъметлу бубадиз,
Тарифдай вин физ-хтайла Къубадиз,
Заз веси яз туна вичин гададиз,
Ваз члал кхьин, авун гъурмет, мехмер чай.

Дахдин насигъатар

Дах акунай ахварай заз,
Чин ачух тир, вич - дамах гваз.
А къаматдихъ, а къудратдихъ
Гьикъван вахт тир зи вил галаз.

Раханай чун халкъарикай,
Дагъларикай, багъларикай,
Авур-тавур крарикай,
Хъсан ва пис ксарикай.

Лагъанай хьи бубади заз:
"Угърашдикай хъухъ вун яргъаз,
Табдайдакай, вилер ргаз,
Вич батлуп яз, гьилер зурзас.

Жуван Ватан, хайи макан,
Гъам ви ери-бине я, хва.
Гьикъван дагълар ятлан къакъан,
Уьткъем рикл ви yine я, хва..."

Диде-бубад гъурмет, хатур хуьдайди,
Хъсанни пис, вахни стха чидайди,
Сад Аллагъдин регъимдик вич жеда, хва,
Пак Ватан хуьз, кваллиз хийир гъидайди.

Шинид сувар

*Берекатар пайдай чилер-цавариз,
Плинид сувар хуьквезва къе рикел зи*

Саларбанар, дояркаяр, багъманчияр,
Данарбанар, чубанар ва чагъанчияр,
Мани лугъуз, чилихъ гелкъвез алакьайбур,
Бегъер къачуз, тумар вегъез агакьайбур,
Кватл жедай ваз ийиз икрам, плинид сувар,
Крар, дерди хъайла тамам, плинид сувар.

Къекъифнавай яру хъуьхъвер,
Клуфал алаз милайим хъвер,
Лезги рушар, пара иер -
Тир ви дамах, плинид сувар,
Къацу яйлах, плинид сувар.

"Лезгинкадал" ийиз кьуьлер акъажиз,
Куьрсна кифер, рушар кьилел алачиз,
Гадаярни катран вилер агажиз,
Жегъил гуьруьш, девран тир вун, плинид сувар,
Буюр-емиш, макан тир вун, плинид сувар.

Кьуршахар къаз, залан путар хкажиз,
Чаяр ргаз, таза кьарар алажиз,
Емишар нез, таран хилер аклажиз,
Тир виридаз клани йикъар, плинид сувар,
Багъишдай чаз цийи тварар, плинид сувар.

Районрайни къведай муьгман, гьакимар,
Члехибур ийидай чаз таъкимар,
"Куьн, балаяр, чир хъухъ, къе чин лувар я,
Хуьх архаляр, им чи азиз сувар я".
Халкъдин дуствал, гена садвал, гайи сувар,
Гъар са кваллиз, члехи шадвал, гъайи сувар.

Таъсирдай на хъсанвилехъ, кьилихдиз,
Вил галамаз фена къе вун тарихдиз,
Вири санал хъанайтла ви дердина,

Гъат хъийидай гуьзел сувар гуьнгуьна,
Бубайрилай амай девлет, плинид сувар,
Квадардач вун, хуьда гьелбет, плинид сувар.

Вахчу ви пухча

Им Ашхабадда хъайи кар я.
Зи кайваниди шегъердин мектебда урус члаланни литературадин муаллимвиле кваллахзавай.

Са сеферда 9-классдин аялриз "Зи дидедикай ва адан пешедикай" темадай сочинение гана.

Са аялди-руша кхъизва: "Зи диде хъсан дерзичи я, ада гьукуматдин вилик-кьилик квайбурун заказар къабулдай. Са сеферда са дамахар гвай ченги атана, саламни тагана, дерзичи Гуьзел вун яни, лагъанай.

Дидеди, эхъ, зун я лагъана, жаваб ганай.

- И парчадикай заз хъсан са туьркмен перем цвана кланда, чурмир гъа, - таъкимарнай.

Дидеди къадар алцумна, "Пуд йикъалай гъазур жеда", жаваб гана.

Вахт хъайила, атана ченги, алуькна, и патаз, а патаз килигна (гъакъван дамахдинди хъанвай). "И юкъвай са тлимил гуьтлуь хъуьвуна кланда", - лагъанай ченгиди.

Дидеди, "Хъсан ацукънава, мад туьклуьр хъувун герек туш" лагъанатлани, ченги гъавурда гъатнач. "Ваз за пул гузвайди я, туьклуьр хъия", - жаваб гана. Муьштери хъфейла дидеди "Зи кваллах заз хъсан чизва, туьклуьрдач за ви пухча" лагъана, гадарнай перем караутдин кланик.

Пуд йикъалай хтай ченгиди перем алуькна, гуьзгуьдин вилик элкъвена.

"Гила дуьм-дуьз хъана, завни хъсан къазва", - разивал къалурнай ада.

"Устлардин кар устлардиз хъсан чида", лугъуда лезгийри.

Кьуд дуьстуникай

риваят

Ватандин Члехи дяведа, Курск шегъер патал хъайи къати женгерай, хирер хъанатлани, са танкунин экипаж: кьуд къегъал хва - пуд урусни са лезги - сагъ-саламат яз акъатнай.

Абуру вирида гьил-гьилел эцигна кьин кьунай: "Женгинин дустар, дяведилай гуьгъуьниз гьиниз акъатайтлани, сада-сад рикел хуьда".

Адалай кьулухъ гзаф женгера иштиракна, Берлиндал кьван фена, дустар гъарниз сад акъатна. Лезги гадади дяведилай гуьгъуьниз мехъерар авуна, вичин рухвайрал женгинин дустарин тварар эцигна. Муькуь гадайрикайни садахъ туьклуьвей хизан хъана. Пенсиядиз фидалди Урусатдин юкъвал са феслоькда яшамеш жез, кваллахар авуна. Гъа касди дустар вичиз чидай къайдада рикел хуьзвай: гъар нисиниз кафедин атана, са салатни кьуд рюмка эрекъ заказ гузвай, абур хъвана, дустар рикел хкана, хъфидай. Гъа ик са къадар йисар алатна...

Са юкъуз кьуд ваъ, пуд рюмка эрекъ цуз лагъана. Гьелбетда, кафеда кваллахзавайда хабар кьуна: "Дядя Коля, вуна, адет яз, кьуд рюмка хъвадайди тир, бес гила пуд вучиз я?"

Адан жаваб гьитинди хъана: "Пуд дустарин гъурметдай я, за хъун гадарнава".

Пара сагърай чеб - Ватандихъ ва дустарихъ рикл кузвайбур вири.

Зур асирда хайи эдебиятдин кьуллугьда

Дагьви ШЕРИФ

БАЖАРАГЪ - им агалкьунрин са твар, амаиди вири а бажарагъ датлана виллик тухунин бегьеря лугьуда. Вичел кьвалахзавай зегьметкеш касди дагьларни чкадилай юзурда... Гьеле аял чавалай зун вичихъ галаз таниш **Кьурбан Халикович АКИМОВ** гьа ихьтин бажарагьлу, зегьметкеш ксарикай сад я.

И мукьвара зун Кьурбан Халиковичахъ галаз гуьруьшмиш хьайила чир хьайивал, ада Дагьустан Республикадин Педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтда кьуллугьиз ци 50 йис тамам хьанва.

Зур асир. Им, гьелбетда, са куьруь вахт туш. Вири и вахтунда Институтдин коллективди школьникар, жегьил несилар патал учебникар арадал гьизва, цийи-цийи технологияр тукьлуьрзава, шолада тарсар гунин кьайдаяр ахтармишзава, чкадиз ва аялриз килигна, учебникрик дегишвилер кухтазва, яни чи жележгек несилар акьуллубур, камаллубур, вири патарихъай хьсан чирвилер авайбур яз чьехи хьуник еке пай кутазва, муаллимризни куьмекар гузва...

1938-йисуз Миграгьрин хуьре дидедиз хьайи Кьурбан Акимова 1958-йисуз хуьруьн школа, 1961-йисузни Даггосуниверситетдин филологиядинни тарихдин факультет акьалтарна. Хьсан чирвилер ва бажарагъ авай жегьилдиз алмирин советди аспирантурадиз гьахьун теклифнай. Амма четин вахтар тир, хизандин гьалариз килигна, жегьил муаллим Сулейман-Стальский райондиз, мектебда кьвалахиз фена. Адан алакьунар, чирвилер акурла, Кьурбан Халикович Кварчагьрин хуьруьн школадин директорвиле тайинарнай... Амма адан кьасад сад тир - аспирантурадиз гьахьун.

- Са сеферда "Дагьустандин правда" газетдин чинилай, Педагогикадин институтдиз урус чалай илимдин кьуллугьчи кланзавай-виллин гьакьиндай конкурсдикай хабар гузвай, - рикелел хьизва Кьурбан Халиковича. - Аспирантурадик экечун патал гьазурнавай документар за, садазни талгьана, аниз рекье тунай. Са гьафтедилай просвещенидин министерстводай эверна, кьвалахал кьабулзавай-дакай лагьанай. Ик, Педагогикадин институт арадал атай 1964-йисуз закай анин илимдин кьуллугьчи хьанва... Ина илимрин кандидат-виллин ва филологиядин илимрин докторвиллин диссертацияр хвена, са шумуд йисуз урус чьалан сектордин, 1979-2012-йисара хайи литературайрин сектордин заведуцияйвал авуна.

Кьурбан Акимова вичиз "Гьаким Кьурбан" тахалусни кьачуна, вичин алакьунар лезги литературадини кьалурна, ам са шумуд романдин, самбар гьикайрин, литературадин критикадин, вишералди методикадин макьалайрин автор, РФ-дин писателрин Союздин член я. Ада "РФ-дин просвещенидин отличникдин", "РД-дин лайихлу муаллимдин" тварарни кьазанмишнава.

Адан кьелемдикай хкатнавай илимдинни методикадин кьвалахрихъ галаз (макьалаяр, программаяр, пособияр, монографияр, хрестоматияр ва учебникар) республикада лезги ва урус тарсар гузвай саки гьар са муаллим таниш я.

Гьа са вахтунда алимдик халкьдин общественый умуьрдани иштиракзава. XX асирдин эхирра авторвиллин "Жаван литератор" твар алай школа кардик кутуна, лезги писателрин Союз тешкилна ва "Лезги зарияр" кьвалтал тукьлуьрна, лезги литературадин "Шарвил" газет арадал гьана, Дагьустандин телевиденида "Самурдин сес" передача тешкилна. Ада сифте яз арадал гьайи "Лезгистан" энциклопедия, "Лезгистан дуньядин картадал" ктабар лезги халкь патал лап багьа ядигарриз элкьвенва. Алимди алай вахтунда вичин гьар йикан везифайрилай алава яз, "Лезгистан" энциклопедия алавар кухтуна чап хьувунал кьвалахзава.

И сеферда Кьурбан муаллимдихъ галаз

гуьруьшмиш хьайила, чи суьгьбет ци вичин 50 йис хьанвай ДНИИП-дикай, алай аямдин образованидин кьурулушдикай, лезги тарсар гун авай гьалдикай, чи школайрикайни чьехи жезвай несилдикай кьиле фена.

■ **Кьурбан Халикович, ДНИИП-да кьвалахиз башламишдалди, куьне хуьруьн шолада кьвалахзавай, ахпа директор хьанвай. А вахтунда мектебра дидед чьалан тарсар гунин гьал гьихьтинди тир?**

- Муаллимири чпин вири кьуватар эцигна чалишмишвилер ийизвай. Гьелбетда, рехъ гузвай кимивилерни авачиз тушир. Санлай кьачурла, тайин и тарсар ва санлай образованидин кьурулуш тарифдай гьалда авай лугьуз жеда.

■ **Эгер исятда хуьруьн ва шегьердин мектебра дидед чьалан ва эдебиятдин тарсар авай гьал гьекьигаьтла?**

- Девира дегиш хьанва. Тарсара ишлемишзавай тадаракар, абурун истемешунар цийибур хьанва. А вахтундани авайди тир ТСО-яр, амма абур са артух ишлемишун адет тушир. ДНИИП-диз хтайла зи сад лагьай илимдин кьвалах "Начальный классра урус чьалан тарсара ТСО ишлемишунин методика" тир. Исятда, чаз чизвайвал, алай девирдин тадаракрикай, методикадин кьайдайрикай гзаф муаллимирилай менфят кьачуз жезва, амма абур чпин кьвалахдив эгечунин тегьер масад я. А девирда инсанар миьхи тир, рикивай кьвалахзавай. Пис кьвалахзавай муаллимдикай ван кьведачир. Гьа девирдлай кьулухъ кьвалахзавай муаллимар гала-чиз алай вахтунин образованидин кьурулуш фикирдиз гьун четин я. Жегьил муаллимири за гьамиша, яшлу пешекарривай сирер чирун меслят кьалурзава, вучиз лагьайтла абурхъ чьехи тежриба ва хьсан чирвилер ава.

■ **Шегьерра дидед чьалан ва эдебиятдин тарсар хуьруьн мектебрин тарсарилай тафаватлу яни?**

- 1988-йисалай чи республикада шегьеррин мектебрани дидед чьалан ва эдебиятдин тарсар гуз башламишна. Хрестоматиярни учебникар гьам хуьруьн, гьамни шегьердин ученикриз сад хьтинбур я, амма программаяр, методикадин чарара дегишвилер ава. 1-2-классар патал кьилдин ктабар хьанва. Амма дидед чьаларай сятер, а тарсариз кьезвай аялар тлимил я.

■ **Кьурбан муаллим, аялар руьгьдин, ватанпересвиллин ва халкьдин хьсан адетар хуьнин жигьетдай тербиялаишунин карда а тарсарин метлеб гьихьтинди я?**

- И суалдиз жаваб гун патал тербия пуд чкадал паюн лазим я: кьвале гузвай тербия, мектебда гузвай тербия ва предметдик квай тербия. Гьар са предметдик тербиядин тарска. Алимри, кьилди ДНИИП-дин кьуллугьчийри и кардин винел датлана кьвалхзава, абур тукьлуьрдайла халкьдин хьсан адетрин чешмейрикай менфят кьачузва, чьехи жезвай несилдиз абурун бинедаллаз тербия гунин кардиз иллаки фикир гузва...

■ **Вири классар патал лезги литературадай учебно-методический пособияр авани, цийибур гьазурзавани?**

- Министр Бадави Гьажиев тирла, ада учебно-методический комплектар тукьлуьрун теклифнай. Им вад ктабдикай ибарат комплект тир. Акьудиз башламишна, амма адан рехъ давамарай масабур и кьвалахдал клукь хканач. Учебникар гьар кьуд йисалай акьуд хьийизва, гьалатлар хьуд хьийизва, бязи цийивилерни гьатзава.

■ **Мектебра лезги тарсарин кабинетрикай, литкружокрикай суьгьбетнайта кьандай.**

- Кабинетар ава, бязибур лап тариф ийиз жедайбур я. Литкружокар ава, амма бажарагъ винел акьудзавай, ам вилики тухузвай жегьилар тлимил я. Алатай йисарив гекьигаьтла, исятда заз чизвай хьсан кабинетар Хив райондин Цийи Фригьрин, Цийи Захитрин, Цналрин, Сулейман-Стальский райондин Цийи Макьарин, Алкьвадрин, Агьа Сталрин школайра, Герейханован совхоздин 1-нумрадин шолада ва масанрани ава. Гьар районда кьуд-вад школадахъ дидед чьалан тарсарин хьсан кабинетар, шаксуз, хьанва.

■ **Лезги эдебиятдин тарсар тухунин карда хци месэляяр гьибур я?**

- Тарсара ишлемишдай аквадай пособияр Учпедгизди 30 йис идалай вилик сад-кье сеферда акьуднай. Таблицаяр, шиклар, гьич тахьайтла, писателрин портретар акьуднайта хьсан жедай. Методикадин пособияр акьуд тавуна гьикьван вахт я...

■ **Хайи эдебиятдин сектордин жележгек гьихьтинди яз акьавза?**

- Им лап четин месэляйрикай сад я. Илимдал алахънавай, лезги эдебиятдин методикадал машгул жедай ашкьи авай жегьилар саки авач. Килигин, вахтуну вуч кьалурдатла... Гьахьтин мурад авай, алакьдай жегьилар пайда жен, белки.

■ **Чьал чан алай, гьамиша дегиш жезвай зат я. Лезги литературадин чьал ахтармишун, вилик тухун гьихьтин дережада ава?**

- Эхъ, ам исятдани дегиш жезва. Цийи-цийи затлар арадал ва абурун тварар, гафар чьалаз кьезва. Писателри чпин эсерра бязи цийи адетар ишлемишзава. Амма чьал вилик физвай тегьердихъ галаз кам-камуна аваз ам ахтармишунин кьвалах тухузвач. Лезги литературадин чьал арадал атанвай сифте кьилерин ва исятда кьизвай писателрин чьалан жигьетдай кьеттенвилер гьич гекьигнавач лугьуз жеда. Идалайни гьейри, виликрай гьам ДНИИП-ди, гьамни РАН-дин ДНЦ-дини, лап еке тиражар аваз, чпин кьуллугьчийрин ахтармишунар чапзавай. Абур виридав агакьзавай. Гила акьудзавай илимдин ахтармишунин ктабар кьвед-пуд вишел кьведалди агьузарнава. А ктабар коллективдин, ярар-дустарин арада куьтыгъ жезва. Гьич тахьайтла, гьар са шолада са ктаб гьалтзавач. Алимри ийизвай кьвалахрикай халкьдиз хабар жезвач, а ктабар абурзувай масана кьачуз жезвач. Чьал вилик финин муькуь терефдикай рахайтла, Азербайжан пата яшамис жезвай чи стхайри тухузвай кьвалах хьсанди я. Абуру яваш-яваш, лезги чьала чеб авай ва гьа са вахтунда тьурк чьаларайни кьабулнавай синоним гафар (гьа тьурк синонимар) ишлемиш тийиз, бязи вахтара (лезги чьала гьа тайин са гаф авачтла) а гаф са шумуд гафналдиз эвезиз чалишмишвалзава. Кьхьинин маса кьайдаярни дегишзавай, лезгилаишзавай дуьшуьшарни акьазва. Бязибур гузвай хьсан, менфятлу теклифарни ава, амма гьелелиг абурал амалзавач. Зи фикир ихьтинди я: эгер чи чьалаз араб, тьурк, фарс ва я маса чьалай фадлай атанвай, лезгилаиш хьанвай гаф аватла, ам акьудиз гьавалат хьун дуьз туш. И суал гзаф гьужетар алай, илимдинни ахтармишунрин мярекатар, конференцияр кьвалтун лазим ва тайин са меслятдал кьведайвал гьална кьандай месэла я.

■ **Кьурбан Халикович, суалриз жавабар гунай сагьрай.**

- "Лезги халкьдин" эдеблувал, адетар, чьал, литература хуьз алахънавай "Лезги ганзетни" сагьрай!

Туркияда мугьманвиле

Гьазурайди -
Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Туркиядиз фенвай ДГУ-дин студентар ана мугьманвиле хьайи кьвед лагьай юкьуз и республикадин "Эрджиес" университетдиз илифна, - хабар гузва ДГУ-дин пресс-кьуллугьди. Алай вахтунда и университетда дуньядин кьуд патай атанвай 55 агьуздалай виниз студентри кьелзава, вуз шегьерда авай шегьер хьиз я. 1978-йисуз кардик кутур ана 7 институт, 18 факультет, илимдин ва образованидин жуьреба-жуьре терефрин гзаф кьадар лабораторияр, алай вахтунин истемешунриз жаваб гузвай Куьтурадин кьвал, спорткомплекс, библиотека, поликлиника, телестудия ва маса идараяр ава.

ДГУ-дин векилар экономический, куьтурадин факультетрихъ галаз таниш хьана, гьакни международный алакьайрин управленидиз илифна. Ахпа "Эрджиес" университетдин ректор Фахреттин Келештемурахъ галаз гуьруьшмиш хьана. Туркверин университетдин ректорди мугьманриз иниз атунай чухсагьул лагьана ва пуд йис идалай вилик вич Даггосуниверситетдиз атайди, акур крани гьейранарайди рикел хкана.

Доктор Келештемура "Эрджиес" ДГУ-дихъ галаз жележгедани кьвалах ийиз гьазур тирди кьейдна. Адаз жаваб яз ДГУ-дин тербиядинни социальный кьвалахдин рекьяй проректор Мадина Мегьамедовади хушвилелди кьабулнай "Эрджиесдин" ректордиз разивилин келимаяр, вузрин арада авай алакьаяр мягькемарунин кардиз туркверин университетди гузвай фикирдай ДГУ-дин ректор Муртазали Рабадован тварунихъай чухсагьулдин гафар лагьана.

Гуьруьшдин вахтунда ДГУ-дин ва "Эрджиесдин" арада санал кьвалах авунин гьакьиндай виликдай кьулар чьугур икьрардин сергьятра аваз тухузвай са жерге месэлярни веревирдна.

Гуьгьунлай кье университетдин векилри иштираккай элкьвей стол тешкилна. Ам ДГУ-дин ва "Эрджиесдин" студентри чпи-чеб идара авунин ва академический мобильность вилик тухунин месэляриз талукьарнавайди тир. Анал кье терефдини чпи тухузвай кьвалахрикай галай-галайвал суьгьбетна. Кьилди кьачуртла, ДГУ-дин тербиядинни социальный кьвалахдин управленидин начальник Арсен Гьажиева ва ДГУ-дин международный алакьайрин управленидин начальник Камал Гираева и кар Дагьустандин вузда гьикь кьиле тухузватла, гьадакай ихтилатна. Арсен Гьажиева университетда 2012-йисалай "Студентрин объединенидин кьвалахар вилик тухун" программа кардик квайдини кьейдна.

Дагьустандин вуздин студентри "Эрджиесда" концертдин программани кьалурна. ДГУ-дин делегация Туркиядиз чкадин вузрин кьвалахрихъ галаз таниш хьун ва Даггосуниверситетдин художественный самодеятелностдин концертдин программа кьалурун патал фенвайди тир.

Москвада лезгийрин школа

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

8-ноябрдиз Лезгийрин Федеральный милли культурадин автономиядин офисда лезгийрин гъяд йикъан школа ачухуниз талукъарнавай мярекат къиле фена, хабар гузва анин сайтди.

И межлисдиз организациядин дустариз, гъакни школадин жележедин ученикриз, абурун диде-бубайриз теклифнавай. Улкъведин меркезда лезгийр патал учебный проект кардик кутунва. Месэла ФЛНКА-дин руководстводи фадлай веревирдзавай, амма са жерге жуьреба-жуьре себебралди яргъал аватзавай. Эхирни алай йисан гатуз, Советдин членри терех хуьналди, ФЛНКА-дин руководстводи школа ачухунин къарар акъудна. Тарсар тухудай чкани ФЛНКА-дин офисда хкъана. Ина гатуз чпин ихтиярдиз вуганвай цийи конференц-зал махсусдаказ тадаракламышна, вири шартлар тешкилна. Гуьгъунлай жележедин мектебдин къвалахдин къайда хкъана, лазим учебникрин сиягъ, учебный программа туькълурна, гъакни тешкиллувилдин са жерге месэлаяр веревирдана.

ФЛНКА-дин образованидин проектдин руководителвиле **Абидат ЭЮБОВА** хкъана. Ам Автономиядин Департаментдин культурадин ва образованидин рекъай руководителни я. Школадин образованидин программик неинки хайи члал ва литература, гъакни лезгийрин культура ва адетар, чи халкъдин тарих чирун ква. Автономиядин гъяд йикъарин школадин дидед члалан муаллим шаир, филологиядин илимрин кандидат Халидин Эльдаровакай хъана.

Мярекат ФЛНКА-дин президентдин кумекчи **Амил САРКАРОВА** ачухна. Автономиядин руководитель **Ариф КЕРИМОВАН** ва Советдин членрин тиварунихъай ада къватл хъанвай бур тебрикна ва абурухъ келунра агалкъунар хъана къанзавайди, школадин умуьурда, къвалахда лезгийри еке ашкъидалди иштиракунихъ умудлу тирди къейдна.

Анал рахай, Москва шегъерда авай талышрин НКА-дин руководитель **Адил НАСИРОВА** федеральный ва международный дережайра тивар-ван авай лезгийрин общественный организация тешкилуни, Россиядин жуьреба-жуьре регионрай ва къецепатан улкъвейрай лезгийр къватлуни, гъакни культурадин образованидин муракаб проектриз фикир гунин краа Ариф Керимован роль къеттендиз къейдна.

ФЛНКА-дин исполкомдин ва жегилрин Департаментдин къил **Гуьсен ШАГЪПАЗОВА** къватл хъанвайбуруз лезги халкъдин тарихда асул метлеб авай крарикай, гъа жергедай яз адетдин кеспийрикай, яшайишдикай, пек-парталдикай, милли хуьрекрикай, гъакни вири дуьньяда машгур "Лезгинка" къуьлуьникай лагъана.

Презентациядал лезгийрин алатай девирдин умуьурдиз ва машгур деятелриз - Гъажи Давудаз, Ярагъ Мегъамедаз, Алкъвадар Гъасаназ, Етим Эминаз, Стлал Сулейманаз - талукъ кинолентни къалурна.

Мярекатдин эхирдай Абидат Эюбовади школадин къвалахдикай, графикикай малуматар гана. "Тарсар киш ва гъяд йикъара сятдин 12-далай 15-далди ФЛНКА-дин центральный офисда къиле тухуда", - къейдна ада.

Хъуьтлуьз гъазур я, амма...

Райсудин НАБИЕВ

ИНГЪЕ, алай йисан зул вичин эхирдиз къеззва. Гъа са вахтунда къуьдни мукъва жезва. Адан мишекъатвал, истемешунар масабур я. Аялрин идараяр, яни яслияр, бахчаяр, школаяр хъуьтлуьн шартлариз вахтунда гъазурунихъ еке метлеб ава.

И йикъара Курхуьруьн аялрин яслибахчадиз фена, вичикай мукъвал вахтара анин заведующий хъанвай **КЪАЧАЕВА Амсият Нурметовнадихъ** галаз таниш хъана ва адавай и рекъай авунвай гъазурвилерикай суьгъбетун тлалабна. Суьгъбетдив эгечдалди чун дараматдин къене патариз, аялар къуьгъвадай, ксуз-къарагъдай, хуьрек-затл недай къвалериз, дегълизриз тамашна. Акурвал, виринра, сифте нубатда, исятда герекзавай чимивал, ми-

хивал, къайда ава, гъар са затл вичин чкадал ала, тербиячяр аялрихъ галаз расписанидин-пландин бинедаллаз кеспийрик квай, ашпазди аялриз дадлу тлуьн гъазурзавай.

Ахпа Амсията вичин суьгъбет башламышна. Амсият Нурметовна ина алай йисан январдила заведующий я. Икъван члалди ада Къасумхуьрел райондин агъалияр яшайишдин рекъай таъминардай хиле кадрийрин отделдин начальник яз къвалахна.

1999-йисуз Къасумхуьрел юкъван мектеб вадралди куьтягъай Амсията, 2004-йисуз халкъдин майишатдин институтни дерин чирвилер къачуналди, акъалтарна. А чирвилерикай Амсията гила вичин жавабдар къвалахда гъавурда аваз менфятни къачузва.

Ясли-бахчада алай вахтунда, норма 45 ятлани, чара авачиз, 55 аялдиз чкаяр

таъминарнава. Аялар гъиз къанзавай бур мадни ава, гъелелиг вахтуналди акъвазарнава, чка са тлмил дар я. Махсус пландин бинедаллаз аялар къве группадиз пайнава. Абуру машгурлардай гъар жуьредин затларни ава. Чимивал гудай система къайдадик кутунва, лазим чкайрал видеокамераярни эцигнава. Кухня хъсандиз тадаракламышнава. Кабинетни гуьрчегдиз, ингъе аквазвайвал, ремонтнава, герек атайла вири коллектив рангадин телевизордай тербиядиз талукъ передача-риз, мультфильмайриз, концертриз та-машзава.

- Санлай ясли-бахчада 16 касди зегмет члугъава: 4 тербиячи, 4 няня ава, амаибур гъар жуьре маса кеспияр ийизвай бур я. Тербиячи Мегъамедова Афисатан, музыкадин чирвилер гузвай Мегъамедова Маринадин, физрук Ибромова Селминатан, Таибова Динарадин, ашпаз Гъажиева Марифатан ва масабурин къвалахрилай чун, аялрин дидеярни рази я, - давамарзава заведующийди. - Аялриз йикъа 3 сеферда чими тлуьнар, емишар, салан майварни гузва.

■ **Ик, яни вири къвалахар хъсанзава, хъуьтлуьзни куьн санлай гъазур я, гъак тушни?** - суал гана за Амсиятаз.

- Дуьз лагъайтла, цин месэла са тлмил хъсанзава, ам чкадал улакда аваз гъизва. Чан сагърай Чингизан, ада 6 вацра яд гъак гъана, ара атлуз Гемзеханани гъизва, жележеда и карни туькълурда.

■ **Аялриз яслидин программа чир жезвани?**

- Цлч чна 7 аял 1-класдиз рекъе туна. Вирибуруз гъарфар кхъиз, шиир хуралай лугъуз, пластиндикай затлар гъазуриз, салан гуз чизва. Гила ихътин чирвилер члехи группадиз 31 аялди къачузва. Аялрин сагъламвал медротникди мукъвал-мукъвал ахтармишзава, кефсуз аял авач, и кардални чна шадвал ийизва.

Виридан патай гъуьрмет аваз

Роман ИСАЕВ

ИСРЕФОВА Стелла Филерин хуьруьн "Аленушка" тивар алай аялрин бахчадин тербиячи я. Ада гъа и бахча кардик акатай сифте йикъалай ина къвалахзава. Бахча кардик кваз 25 йис я.

Ингъе, и мукъвара зун "Аленушкадиз" мугъман хъана. Стеллади аялриз "Лезгинка" ва маса къуьлер чирзавай. Музыкант **ЯРАЛИЕВ Сорокин**н члгъанди садикда авай виридакъ гъевес кутазвай.

Эхъ, лап ашкъи аваз къвалахзава Стеллади аялрихъ галаз. За къатлайвал, адаз аялар гъа вичин бур хъиз къанда. Аялризи чпин тербиячи къанда. Бязи аялри Стелладиз диде лугъузва.

Исятда Стелла Исрефова гъевечи аялрин группадиз тербиячи я. И группада 22 аял ава. Стеллади гъар экуьнахъ, нянихъ садикдиз къеззвай диде-бубайрихъ галаз тербиядин месэлайрай къилди-къилди суьгъбетар тухузва.

2011-йисалай инихъ "Аленушкадин" заведующийвиле Дагъедуниверситет куьтягнавай **ЖАБРАИЛОВА Марина Гъажибалаевна**ди къвалахзава. Ада Стелладин тарифарзава.

Мад са месэладикай рахан. Стеллади школадин чешнелу ученикриз садикдиз теклифзава ва абуру аялриз школадикай, кълуникай суьгъбетарзава.

2013-йисуз садикда "Детский сад - зеленый уголок моего детства" темадай конкурс тухванай. Стелладин гъилик

тербия къачузвай аялри сад лагъай чкакъуна.

Вичин къвалахал, аялрал рикл алай С. Исрефовадикай аялрин бахчадин тербиячяр тир **ГЪАЖИЕВА Одессади, РИЗАЕВА Раисади**, диде-бубаяр тир **ГЪАЖИЕВА Саидади, АБДУЛКЪАДИРОВА Маррияди, ИСАЕВА Халидади** хуш келимаяр лагъана.

Сад лагъай категориядин тербиячи Стелладихъ райУНОдай ганвай са шумуд гъуьрметдин грамота ава.

Стелла Исрефовадин ери-бине Сулей-

ман-Стальский райондин Цлчий поселокдай я. Ада 1974-йисуз гъа ина юкъван школа хъсан чирвилер аваз, ахпа техникум куьтягна. Адаз чи Филерин хуьруьн свас хъун къисмет хъана.

Къвалахзава Стелла Алибалаевнади, виридан патай члехи гъуьрмет аваз. Ада гъар са камуна жегил тербиячийриз алакъдай куьмекар гузва, меслятар къалурзава. Лагъана къанда хъи, аялрин бахчада Хожа-Къазмайрилай, Чахчалай, Кучун-Къазмайрилай тир аялрини тербия къачузва.

Жалал РИЗВАНОВ:

“СПИД-дикай зарафатарна виже къведач, ам азраил хъиз я...”

Алаудин ГЪАМИДОВ

Дагъустан Республикадин гьукуматди эхиримжи вахтара агъалийрин сагьламвал хуьниз къетген фикир гузвайдан гьакьиндай и мукьвара редакциядиз РД-дин печатдин ва информациядин министерстводай атай чарчи мад сеферда шагьидвал ийизва. Гьукуматдин тапшуругь къилиз акъудун яз чи министерстводиз редакциядиз газетдин чинра садакай масадак акатдай хаталу азарриз талукъ яз материалар чап авун меслят къалурнавай.

...СПИД. Саки виш йисалай гзаф вахтара Африкада малум хъайи гзаф хаталу, инсанар телеф хъунин тегъуьндиз элкъвезвай и азардикай неинки чи республикада, гьакл Россиядани виликрай хабар авайди тушир. Ам 1981-йисуз Рагъакидай патан Европада, 1985-йисан июлдиз дуьньядин 40 уьлкведа малум хъана. Анжах 1987-йисан мартдиз Россияда ахтын са кас дуьздаль акъатна. Адалай инихъ СПИД-ди йисалай-суз гегъенш камар къачуз башламишна. Гъа ик, ада Дагъустандални “гъужумна”. Адан дувулар куьруь са вахтунда лап деринриз фена. Къе арадал атанвай гьалари республикадин здравоохраненидин министерстводики къалабулух кутунва.

И хаталу азардин сирерикай ва ам чкизвай рекъерикай суьгъбет авун за Дагъустан Республикадин СПИД центрадин духтур Жалал Мегьамедович РИЗВАНОВАВАЙ тлаабна.

- Дугъриданни, махсус вирус (ВИЧ-вирус иммунодефицита человека) себеб яз галуьзвавай и азар гзаф хаталу, сагъариз мумкинвал авачир, инсанар телеф хъунал гъизвайбурукай сад я. ВОЗ-дин (Всемирная Организация Здравоохранения) статистикадин делилралди, дуьньяда СПИД-дик азарлу 95 миллион кас ма-

лум я. Абурукай 36 миллион къенва. Авай малуматриз килигна, дуьньяда гъар юкъуз 18 агъзур кас азарлу жезва, йикъа 6 агъзур рекъизва. Чебни гзафни-гзаф Азиядин, Африкадин агъалияр. Россиядин Федерацияда ахтын 950 агъзур кас ава, абурукай 125 кас къенва. И азар иллаки Москвада ва Московский областда, Санкт-Петербургда ва областда, Самарада, Екатеринбургда ва маса шегъерра чкъанва. Гъайиф хъи, Дагъустандани и жигъетдай гьалар са акъван пайгар туш: 2370 азарлу регистрация авунва, абурукай 575 кас къенва.

И жигъетдай Дербент шегъерда ва районда, Дагогни шегъерда, Мегъарамд-хуьруьн, Сулейман-Стальский, Табасаран, Цуманда, Лак, Хасавюрт, Къизилюрт, Леваша районра иллаки къалабулух кутай гьалар ава.

Жалал Мегьамедович, СПИД акъван хаталу хъунин себебрикай ва ам акъунин рекъерикай лагъанайтла хъсан тир.

- Хаталувал адакай ибарат я хъи, ам галуькьай инсандиз хабарни тахъун мумкин я. Къвед лагъайди, сагъардай дарманар саки малум туш. Гъавилляй СПИД-дикай зарафатарна виже къведач, ам азраил хъиз я - СПИД квай инсан чарасуз рекъизва. Пуд лагъайди, и инфекция квай инсандиз вич азарлу хъанвайди яргъалди (4-6 вацралай 4-6 йисалди) хабар жезвач.

Гила азардин пишанрикай: лимфаденопатия - яни гардандин, кешерин, хъуьчлерин патар-кланер (цумаруфар) са жуьре дакъада, яргъал вахтунда ифинар акъалта, геждалди къенер фида (диарея), йифен вахтунда гъекъ акъатда, яхун жеда. Гзаф дуьшуйшра (60%-80%) СПИД-дик азарлубуру махсус (пневмоцистенный) стлалжем хъанвайди хъиз аквада. Центральнй нервийрин курулуш харап хъунни СПИД-дин пишан я.

Азар галуькьунин рекъер гъихътин-буру я лагъайтла, СПИД-дик азарлу ксарихъ галаз месин алакъайра хъун, гъахътин азар квай касдин иви ягъун... азар квай дидеди аял хун. Идалайни гъейри, мумкин я, азарлу ишлемишзавай михъвилер хуьдай шейэр ишлемишун. Лугъун лазим я хъи, месин алакъаяр себеб яз азарлу жезвайбуру 70%, наркотикар себеб яз - 25% тешкилзава.

СПИД-дин вирус акатзавач:

- яшайишдин шартлара;
- целай;
- уьгъуь ядайла, ипирздайла;
- ветлери, тиветлери класуналди ва ик мад.

Къейд авуна къанда, азар галуькьунин хаталувал иллаки гомосексуалистри ва наркоманри арадал гъизва. СПИД-дик азарлудан иви ягъай касни (донор я лагъана) азарлу хъун мумкин я.

Исаятда республикада къалабулух кутазвай гьалар гъихътинбуру я?

- Гъайиф къвездай кар ам я хъи, и азардик жегъил чанар пуч жезва. Чебни чагъинда (18-35 йисарин яшда авай) авайбуру. Гзаф вахтара - анжах эвленимиш хъанвайбуру. Ик, эхиримжи йисара гъа ихътин са шумуд виш хизан арадал атанва.

Гьаларни республикада дегиш жезва. Эгер виликрай и азар наркоманар себеб яз чкизвайтла, гила сад лагъай чка месин алакъайри къазва. Анжах тек са алай йисуз ихътин са шумуд дуьшуйш дуьздаль акъуднава. Гъам итимар, гъамни папар себеб яз азарлу хъанвайбуру. И тегъуьнди къвердавай йигин камар къачузвайдан гъакьиндай шагьидвал ийизва. Мадни хаталуди ам я хъи, цуру рекъе авайбурун жергеяр дишегълири артухарзава.

Статистикадин делилрай аквазвайвал, 2 миллионни 600 агъзурдалай виниз инсанар яшамыш жезвай республикада гъар йисуз 400 агъзурдав агъакъна инсанар ВИЧ кватла ахтармишзава. Абурун чехи пайни къачел залан дишегълирни донорар я. Хаталубуру акатзавай наркоманрикай лап тимилбуру наркодиспансерда учетда авайбуру жезва.

Чеб гзаф хаталу тир чалкечир къагъбе дишегълир ахтармишдай касни авач. Я абурукай ачуьдиз “аян туш”. Амма 90-йисарилай инихъ кардик акатай махсус гъаммари ресторана, мугъманханайрани къилдин къвалера цуру рекъе авай дишегълири чпин девран гъалзава. И кардикай полициядизни таксистриз ва масабуруз хабар ава. Амма...

Лап цуру гъалда авай пата-къерехдиз физ-хквезвай жегъилрин месэла. Абуру ахтармишдай касни авач. Чпиз яшамыш жедай, хизан са гылле къачел акъалдардай пул къазанмишиз СПИД-диз талукъ яз хаталу регионар тир, за винидихъ къейд авур, Москвадиз, Екатеринбургдиз, Самарадиз, Питердиз ва маса регионриз (зун гъеле гъар йисуз къецепатан уьлквейриз физ-хквезвайбурукай рахазвач) физ-хквезвай жегъилар хаталувилик-шаклувилик ква.

Инал мягъкем сагълам хизан арадал гъизвай рекъер хаталубуру я. Эвленимиш жезвай жегъилар (СПИД квани квачни) ахтармишдай закон гилани къабулнавач. Гуьгъуьллуказ и къвалах ийизвайбуру сад-къве кас я. Амма свас къачел залан хъайила, дишегълирн консультациядиз фейила, ахпа диде-бубадай гъарай акъатзава. И жигъетдай Дербент шегъерди сад лагъай чка къазва. Ина алатай йисуз СПИД-дик азарлу 400-далай виниз инсанар регистрация авунва. Инал къадим шегъерда хъайи са дуьшуйш риклел жезва. Инин СПИД-дихъ галаз женг члугвадай кабинетда 2 кас учетда авай. Анин духтурди абуру мехъерар ийидалди чпин клани рушариз и кардикай лугъун чарасуз тирди тагъкимарнавай. Амма жегъилри и кар авунач. Нетижда 18, 20 йис яшар хъанвай жегъил рушар бахтсуз хъана. Абурукъ кведакни СПИД акатна...

Чиз-чиз чпик СПИД квайди лугъун тавурбуру жавабдарвиллиз члугвадай закон авачини?

- Гъелбетда, ахтын къвалах абурубуру 5-7 йис кар къевезвайди я. Амма Кавказда, гьакл Дагъустандани СПИД-дикай ван къвездайвал лугъун адет хъанвач. Каркардай фейила, гъатта чпин чанариз къаст авур дуьшуйшарни малум я.

Бес и тегъуьндим вилик пад гъик къада?

- И важиблу месэла тек са медроботникрал вегъена виже къведач. СПИД-дин хаталувиликай инсанар, иллаки жегъилар вири жуьредин такъатрикай (радио, телевидение, газет-журнал, гьакл Интернетни...) менфят къачуна хабардар авун чарасуз я. Школайра, къилин ва юкъван образованидин заведенир мукъвал-мукъвал махсус серенжемар къиле тухун, и кардал вири общественность желб авун лазим я.

Гзаф маракълу, дерин метлеб авай суьгъбет авунай чухсагъун!

“АЙБОЛИТ”

Чир хъун хъсан я

“Айболит” газетдай
гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

Квачер дакълунвайла, са пакетда авай къел це цурурда, ахпа а къаришмада дасмал къежирна юкъвал эцигна, чими шарфуналди кутлунда. Дасмал чими хъайила, мад къежирна юкъвал эцигна. Са шумуд юкъуз гъа ик авурдалай гуьгъуьниз къвачерин дакълун алатда.

Плузарар, къур акъатна, хъиткъинавайла, йикъа 3-4 сеферда абурувай фан квас гуьцда. Квас гуьцлай сифте йикъалай къур акъатун алатда ва плузарар хъуьтуьл жеда.

Атеросклероздин азар авайла, 40 гъару инжи векин (клевер) пешерал 40 процентдин спирт илична, 10 суткада тада. Ахпа ам хъсандиз къузна, нисинихъ ва я ксудалди вилик чайдин кве тлурунавайди ишлемишда.

Газаррин, чугъундуррин, анардин, цулав турпунин мижеяр ва гъакни вирт, спирт (гъар сад са стакандавайди) вири сад садак какадарна, банкадиз вегъена, сив агална 2 гъафтеда мичли чкада эцигна.

Ахпа, фу нез зур сят амайла, хуьрекдин са тлурунавайди ишлемишда.

Ихътин къаришмади бедендик квай дакълунар (опухоли) элекъарда ва иммунитет хкажда.

И рецептар виридаз хийирлу я. Абуру иммунитет хкажда ва гъакни цуру азаррикай хуьзва.

Кьуррунавай машмашрин патар, кишмишар, инжилар ва клередин хвехвер (вири сад хътин паяр). Машмашдин патар, инжилар ва кишмишар са сятда це твада. Ахпа салфеткадалди абурук квай яд худна, куьлуь ийида, клерецарни гъевенгда куьлуь авуна, хам аламай лимон ва вирт вири сад-садак какадарда. Адакай икь къаришма жеда. Гъар экъунахъ хуьрекдин са тлурунавайди ишлемишда. Къаришма куьтыгъ жедайла, ам мад цийиз тукълур хъийида. Гъакни гъар юкъуз 1/3 стакандавай газаррин миже хъун меслят къалурзава.

Мадни ругунвай чугъундур, ич ва газар ракъай яна, хуьрекдин са тлурунавай вирт алава хъувуна неда. Гъа ик гъафтеда пуд сеферда.

Йикъа 80 г гуьруьн палар квай фу тлуьртла, давление агъуз аватда.

Туьтвер тлазвайла, 200 мл чугъундурдин мижедик хуьрекдин са тлурунавай столовойдин сирке какадарна, хъсандиз хуькуьрна, туьтвера экъурда.

Анардин чкалрин гъалимади ва мижеди тлазвай туьтвериз хъсан куьмек гуда.

Бедендик витаминар тлимил хъанвайла, 200 г кьуррунавай жиклийрал 1 л яд илична, 10 декъикъада ругуна, рекъидалди тада. Ахпа адак са стакандавай лимондин миже какадарна, къузна, са сятда тада. Ахпа и къаришмадик 100 г вирт алава хъувуна, мад хъсандиз хуькуьрда. Йикъа пуд сеферда фу нез 15 декъикъа амайла 1/2 стакандавайди ишлемишда. И къаришмади ратарин къвалах хъсанарда, къилин тлал секинarda, къвалахдин бажарагъвал хкажда.

Къил тлазвайла, 10-15 лаврдин пешерал са стакан ргаввай яд илична, къил эцигна, 6 юкъуз мичли чкада эцигна. Ахпа ам къузна, фу нез 15 декъикъа амайла, йикъа 3-4 сеферда хуьрекдин 1-2 тлурунавайди ишлемишда.

Къвачерик ва гъилерик хамунин азар (грибок) квайла, хуьрекдин са тлурунавай дуьдгъвердик цикли са кака какадарна, какадин хъиреяр куьлуь авуна, хуьрекдин 3 тлурунавай сирке илична, ам црдалди хуькуьрда. Ахпа ам явашдиз хуькуьриз-хуькуьриз, какадик какадарда (хуьру тавуртла, кака ргада). Арадал атай мазь азар квай чкайривай гуьцда.

Мекъи хъана, уьгъуьр акатнавайла, еке са чичек ракъай яна, ам къазран хъцлурдик какадарна, гъар экъунахъ хуьрекдин са тлурунавайди ишлемишда ва ксудалди вилик хурудивай гуьцда. И къаришмади гъатта квеи уьгъуьрни сагъар хъийида.

Юбилей къейдна

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

14-ноябрдиз Дербент шегьердин 13-нумрадин юкван школада машгур просветитель, алим ва шаир Гъасан Алкъвадари хайидалай инихъ 180 йис тамам хъуни талукарнавай вечер кыле фена.

Мярекатда Дербент шегьердин общественный палатадин член Н. Рамазанова, Дербентдин гуманитарный институтдин преподаватель Э. Ашурбеовади, педколледждин преподаватель, яргал йисара Гъасан Алкъвадарвидин яратмишунар ахтармишзавай Э. Алагувердиевади, шаир К. Мусаева, шегьердин администрациядин милли политикадин, диндин ва культурадин край управленидин отделдин начальник Г. Мирзбалаевади ва масабур иштиракна.

Къейд ийиз къанзава, 13-нумрадин СОШ-дин аялрини муаллимри ва СтIал Сулейманан тIварунихъ галай Лезги муздрамтеатрдин актерри гъазурна къалураи литературадинни художественный пай мярекатда иштираквай видиз хуш хъана.

Гъасан Алкъвадарви чаз девлетлу ирс: араб, фарс ва турк чIаларал ширар, публицистикадин макъалаяр, тарихдиз, литературадиз ва философиядиз талукъ къваллахар тунвай 19 асирдин Дагъустандин къетен ва чIехи просветитель я. Ам гъакI бажарагълу алим, педагог хъизни машгур тир.

Мярекатдал рахай Н. Рамазанова, Э. Алагувердиевади, Э. Ашурбеовади, К. Мусаева, писатель В. Оружева 2009-йисуз Имам Яралиева вичин такватрихъ Алкъвадарал Гъасан Алкъвадарвидин музей эцигайди, адан яратмишунрай илимдин къваллахар къейди ва диссертацияр хвейиди рикIел хкана, адан умуьурдинни яратмишунрин рекъикай сугъбетна.

ГИБДД-ди хабар гузва

Лиана НАВРУЗБЕГОВА, полициядин инспектор

2014-йисан сифте къилелай башламышна Махачкъала шегьердин рекъера 256 ДТП регистрация авунва. Авариини и дуьшуьшрик акатна 44 кас телеф ва 315-дал гъар жуьредин хиреркъацIар хъана.

Шегьердин рекъера хатасузвал хуьнин карда, аялриз хасаратвилер хъуни фикир желбзава. ЧIехибуру рекъерин къайдаяр датIана чIурзавай тегьер акваз, аялри абурулай чешне къачузва, рекъелай элячлуни къайдайрал амалзава. Нетижада Махачкъалада гъар йисуз улакърик цIудралди аялар акатзава. Анжах цIинин йисан сифте къилелай башламышна, 33 ДТП-да 6 аял телеф ва 34-дал гъар жуьре хирер хъанва.

Месела, 23-октябрдин нянихъ "Махачкъала-Астрахань" федеральный шегьердин 477-километрда "Лада-Приора" автомашиндик, рекъин юквал акъатай 12 йиса авай, велосипеддал алай аял акатна. Красноармейскдаи тир аял ДРКБ-диз агакъарна, амма духтурривай ам къутармишиз хъанач.

Къабулай серенжемрин сергъятра аваз Тарумовский райондин Кочубей хуьррай тир 19 йиса авай шофёр къуна, полициядин отделенидиз агакъарна. Ада вичин тахсиркар хиве къунава.

Ван авуна Са макъаладиз къве баян

АВТОРДИН ПАТАЙ

Жегъил гадаярни рушар сад-садал ашукъ хъун тIебиатдин къанун я. Им са патахъайни айиб алай кар туш. Дуьньядин, гъа жергедай яз, лезгийрин эдебиятдани и делил ус-патзавай ядигар эсерар гъаф ава.

"Лезги газетдин" 44-нумрадиз акъатай "Бегьер тагай муьгъуббат" къил ганвай зи макъаладин игитрилай чпин сифте муьгъуббат пакдиз, са жуьрединни леке тагъана, михидаказ хуьз алакьна, адаз вафалу яз амуькун патал чалишмишвилерни авуна.

Амма умуьурдин рехъ гъамиша цIалцIамди, рагъ алайди тежедайдини чаз чIада. Четинвилери басрух гайила инсанвал хвена, къанажагъдин ва къилин винизвал къалурун мягъкем къилихдин пишар я. Чи лезги руш, ихътин береда намус сад лагъай чкадал эциг-

РЕДАКЦИЯДИН ПАТАЙ

КIелдайбурун патай винидихъ къейднавай "Бегьер тагай муьгъуббат" (автор Азедин Эсетов) макъалади, санлай къачурла, разивал арадал гъанатIани, нарази авурбурни хъанва. Редколлегияди мал сеферда веревирлер хъуьна ва агъадихъ галай баян гун къетIана.

Азедин Эсетов "Лезги газетдихъ" галаз фадлай сих алакьна хуьзвай, асул гъисабдай хизандин месэлайрай къхъизвай автор, машгур духтур ва алим, чIехи хизандин сагъиб я. Республикадин къилин акушер-гинеколог яз, вичин умуьурда ада ажалдин къармахрай ахкъудай къван дидейринни балайрин, аял хъунин ва хизан мягъкемдиз хуьнин бахт багъишайбурун сан лугъуз хъун мумкин туш. Гъаф танишарни адахъ хуьн гъа кардихъ галаз алакьалу я. Адаз мугъман хъана, вичин рикI ачухнавай Шамсудинни гъахътин ксарикай сад я.

Адан макъалайри икъван гагъа садан патайни шак фидай хътин суаларни арадал гъайиди туш.

Макъала газетда гуни къилин себеб сад тир: адахъ чи къенин аямдин несилар патал (яшлур ва жегъилар патални) тербиядин еке метлеб авай. Сад лагъайди, жегъилриз дуьз рехъ къалурун, абурун бахтунни къайгъуда хъун яшлурин къилин везифа я. Иллаки рушар динжардайла дидедин гафунихъ еке къуват ва метлеб ава. Гадайриз сусар хъадайлани - гъакI. И дуьшуьшдани кар алай месэла гъализ куьмек гайиди, рушаз дуьз рехъ къалураиди диде тирди аквазва. Вичиз езне хъана такIанзавайди къвалле а тегьерда къабулун ва рекъе хъун лап камаллу дидейрилай алакьда. И кардалди ада рушан гъуьрмет-хатур лап вини дережада авайди къалуруна.

Рушаз къисмет хъайи бегдин муьгъуббат лап екеди, гужлуди, гъакъикъиди тирди субут жезва. Умуьурда чал, итIи-битIийра къекъез, рушарикай гъар жуьре "нуьксанар" жагъуриз, эхирдай свас авачиз амуькъзавай гадаяр, чIкизвай хизанар тIимил гъалтзава.

Рушарни гъакI я. Гъаф илчияр элкьурзавайбуру эхирдай хизан тахъана амуькъзава. Макъалада лап къетIендини, кар алайдини, чи фикирдалди, рушариз гузвай тарс я. Адет яз, рушан къваллиз илчияр гъаф къведайди я. Халкъдин манида лагъанвайвал, "Зун къанибуру къад ава, заз къаниди - сад!"

А сад вуьж я? ГъикI хъада? ГъикI чирда? ГъалатI хъайитIа вуьчда?.. Умуьурда гъа патав гъай жуьванда алдатмишна, бахтсуз жезвай рушар тIимил яни?

Шамсудинан рикIелай, къе 80 йисан яшариз акъатайлани, алат тийизвайди гъа кар я - чи дидейринни, рушаринни, гадайринни виниз тир ахлакъ! Абурун алакъайрин паквал, михъивал, ачухвал, акул-камалдин деринвал. Гъавилляй ада ихътин инсанриз умуьурлух юкь агъузна икрамда лугъузва.

Редакциядин редколлегиядини, макъаладин авторди хъиз, и дуьшуьшда са жуьредин такIанвал гъиссзавайбурувай багъишламишун тIалабзава.

Къез чидани?

Каспий гъуьл

Ирина МУРАДХАНОВА

Пешекарри гъисабзавайвал, дегъ заманада Средиземный гъуьлуьн къерехдилай Индонезиядал къван еке Тетис лугъудай океан экIя хъанвай. Кайнозойдин эрада дагълар арадал атул себеб яз, а океан гъуьлериз пай хъана, абурун жергеда чи Каспий гъуьлни авай. И гъуьлер чебчивай къакъан дагълари сергъятламышна. Каспий гъуьлни Дуьньядин океандивай яргал хъана. Каспий гъуьлуьн цин уькIуввал 10-12 процентдив агакъзава. Адан ятар гъуьлуьн къаняй винелди хъсандиз какахъзава. И кардиз гатун ва хуьтуьн гарари еке тагъсир ийизва. Иниз килигна кислороддини къаняй виниз хкаж жезвай шейэри гъуьле балугъар ва чан алай масаорганизмаяр яшамиз хъуниз еке куьмек гузва.

на, вичиз тербия гайи диде-бубадин чIалай экъечIнач, вичиз къандайвал авунач. Вичин хуьруьнви лезги хъихъ галаз хизан кутуна. Им адан жегъил умуьурда кар къетI авур кам хъана, гъалатIдиз рехъ ганач.

И патахъай ам гъейранвал авуниз, икрам авуниз лайихлу я. Им гъар нелай хъайитIани алакьдай кар туш, вичин жегъил чIавуз.

Гъайиф, макъала къхидайла алакьнач жеди залай, жуван фикирар вири дуьз къалубда туна, газет къелзавайбуруе агакъариз.

Инал зун чашмиш хъайиди за къатIузва.

Рагъметлудан мукъва-къилийривай, абуру инжиклу авунай, залай гъил къачун ва мад сеферда багъишламишун тIалабзава.

Къуй адан суралай нур кими тахъурай. Амин.

Азедин ЭСЕТОВ

Каспий гъуьл жуьреба-жуьре жинсерин балугъралди девлетлу я. Гъуьлуьн виридалайни еке девлет осетрадин жинсинин балугъар я - осетр, северюга, белуга.

Белуга балугъдин заланвал 300-400 килограммдив, яшни 60 йисав къван агакъзава. Каспийдин ятара гъуьлуьн кицI (тюлень) яшамиз жезва. Алимри лугъузвайвал, тюленар ина, яни Каспий гъуьле, неогеновый ва я четвертичный девирда пайда хъана.

Гъуьлуьн цин дережадикай рахайтIа, ам гъуьлуьз авахъойдин эрада дагълар арадал атул къевезвай цин къадардилай аслу я.

Цин дережа агъуз аватун ва мад хкаж хъхъун инсанди вичин майшат кыле тухунилайни аслу я. Каспий гъуьлуьз авахъзавай вацIарикай виридалайни еке хийир авайди Волга вацI я. И вацIал 1950-йисалай башламышна са шумуд цин гъамбархана (яд хуьдай вирер) арадал гъана. Месела, Куйбышевдин, Волгограддин ва масабур. Инсанри цин а гъамбарханайрин ятар хуьруьн майишатдин игътияжар патал ишлемишиз хъана, гъаниз килигна гъуьле цин дережа агъуз аватиз башламышна.

Чи алимри Каспий гъуьлуьн дережа хкаж хъувун патал еке алахъунар авуна. ИкI, Кара-Богаз-Гол залив Каспий гъуьлуьвай, дамба эцигна, чара авуна, ятIани ида са хийирни ганач. Гъуьлуьн дережа аквадайвал агъуз аватуни сифтени-сифте ана яшамиз жезвай балугърин къадар тIимил хъунал, гъуьлуьн цик къвай къелер гъаф хъунал, сирнававай гимияр патал четинвилер арадал атунал гъун мумкин я.

Каспий гъуьл осетрдин жинсинин балугърин макан я. Эхиримжи вахтара Каспий гъуьлуьн цин дережа хкаж хъезз башламышнава.

Дуьньядин халкъарин хуьрекар УькIуь шурпа (солянка)

Лазим продуктар:

- къве литр къван малдин къIун шурпа
- 200-300 гр ругунвай малдин як
- са уькIуь афни
- къене цилерни амаз зейтунд тарцин емишар
- 200 гр штIумарнавай як
- 200 гр штIумарнавай дулдурма (колбаса)
- къве къил чичIек
- хуьрек недай пуд-къуд тIурунавай томат
- атирлу хъчар
- ругуд сосиска.

Гъазурун:

1. Шурпа ргада. Адакай ругунвай малдин як хкъудда ва къуд пилIендиз атIуда.
2. Афнир къуд пилIендиз атIуда. Шурпадиз вегъеда. Афнийрихъ галаз санал банкадин къатIа авай зейтунд тарцин емишарни вегъеда. 15 декъикада къван ргада.
3. И вахтунда штIумарнавай як, дулдурма ва сосискаяр куьткъуьнда ва шурпадиз вегъеда.
4. Тагъ ийида: чичIек куьткъуьнна ягълуда тагъламишда ва аниз хуьрекин къве тIуруна авай гъуьрни вегъеда. Са декъикадилай томатни хъяна хъсандиказ тагъ ийида.
5. Гъазурнавай тагъ шурпадик какадарда. Къурурнавай атирлу хъчарни вегъена вад декъикада къван рган хъийида. Винелай куьткъуьннавай къацу хъчарни вегъеда.
6. Лимондин са къусунихъ ва я хуьрекин са тIурунавай некледин чарарихъ галаз тIуьртIа жеда.

Серкин ягълуда

чранвай картофар

Вад картофуь чуьхвена хъиз, хамни аламаз ргада. Абуру ргазвай вахтунда серкин къаришма гъазурда.

Герек продуктар:

- 100 гр ягълу
- 4 силх серг
- къацу хъчар
- хуьрекин са тIурунавай къаймак
- хуьрекин вад тIурунавай клеви ниси.

Ягълу гъазурун.

Ягълу къапуниз цада. Серг михъна, куьткъуьнда. Хъчарни куьлуьз куьткъуьнда ва ниси куьлуьз тIеквенар авай ракъунай яда. Вири ибуру садак какадарна къаймакдиз вегъена, къелни къвахна, хуькуьрда. Рганвай картофар михъна, патар-патарна духовкада чрун патал къапуна эцигда. Абурун винелай гъазурнавай къаришмани цана 220 градусдив къван агакьна ифирнавай духовкада чрада.

Гъазурайди - Ж.ГЪАСАНОВА.

Студентрихъ галаз гуьруьш

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И мукъвара Махачкъаладин автомобильно-дорожный колледжда студентар "Чулав лекьер" твар алай мотоклубдин ва коляскайра аваз баскетбол кьугьунай физкультурадин спортдин "Раг" твар алай клубдин векилрихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Гуьруьш РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводин куьмек галаз "Сад тир Россиядин жегьил гвардия" Вироссиядин общественный тешкилатдин ДРО-дин штабдин член Гьамзат Гьамзатова тешкилнавайди тир.

Гуьруьш колледждин директордин заместитель Марьям Мухтаровади ачухна, студентар мугьманрихъ галаз танишарна. Жаванринни мугьманрин

арада рекьера общественный къайда-яр хуьниз, рекьерин гьерекаддин къайдайрал амал авуниз талукъ темайрай, гьамни физический культурадикай ва спортдикай сагьламвал патал авай хийирдикай яргьалди суьгьбетар хъана. Ахпа вири студентри гьузлемешзавай декьикай алуькна: мотоклубдин членри чпин устадвал кьалурна. Абуру кьалурай мотошоу студентрин риклера яргьалди амуькдайдал шак алач. Идалайни гьейри, хушвал авай иштиракчийривай тежрибалу водителрихъ галаз мотоциклиралаз алаз фидай мумкинвални авай.

"Ракун балкларал" алайбурун алакьунриз тамашайдалай кьулухъ гуьруьш давам хъхъана. "Чулав лекьер" мотоклубдин президент Измудин Закарьява студентриз, Дагьустан Республикадин векилар яз, чпи иштираккай байкеррин международный

слётрикай, гьакьни сагьлам уьмуьр пропаганда авуниз талукъ темайрай суьгьбетарна.

-Байкеррикай рахадайла, бязибурун фикирдиз абур гьиле пиводин банкани сиве пипрус авай инсанар хьиз атун мумкин я, амма ибур чи клубда эсиллагь рехъ тагузвай крар я, ички ишлемешзавай ксариз чи жергейра чка авач, -къейдна ада.

Гуьруьшдин иштиракчийри ватан-пересвилин тербиядиз, Ватан ва хайи край клан хьуниз талукъ месэлайризни артух фикир гана. Дагьустада Ватанпересвилиз талукьарна гьар йисуз мотопробегар тешкилзавайди, анра чи уьлкведин амай регионрай хьиз, къецепатан уьлквейрай тир байкеррини иштиракзавайди алава хъувуна.

Гуьруьшдин къвед лагьай паюна коляскайра аваз баскетбол кьугьваз-вайбуру студентрихъ галаз суьгьбетар давамарна. Кьилди къачуртла, абуру - сагьламвиллиз зайиф ксари (набутри)- чпин клуб 2011-йисуз арадал атайдакайни лагьана. Малум хъайивал, алай вахтунда абуру Махачкъаладин автомобильно-дорожный колледждин спортзалда тренировкаяр кьиле тухузва. "Раг" клубди Россиядин чемпионатдани иштиракна, хъсан нетижаярни къазанмишна. Ахпа баскетболистри чпин устадвални алакьунар кьалурна.

Эхирдай мугьманрихъ галаз колледждин директор Сафин Гьасанов гуьруьшмиш хъана. Ада колледждикай, студентриз чирвилер гудай програнмайрикай куьрелди лагьана, гуьруьшдин нетижаяр кьуна.

Жаванриз талукъ месэлаяр

Исламали МЕГЪАМЕДОВ

Алатай гьафтада Махачкъалада шегьердин спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин рекьяй комитетдин залда "Жегьилрин физический культура ва руьгьдинни ахлакьдин тербия" темадай виридуьньядин жегьилрин йикъаз ва студентрин международный йикъаз талукьарнавай элкьвей стол кьиле тухвана. Адан тешкилатчийр винидихъ твар кьунвай комитет, Даггостехуниверситет, ДГТУ-дин

патав гвай республикада футбол вилик тухунин рекьяй илимдинни методикадин центр тир. И серенжемдин макьсад сагьлам уьмуьр пропаганда авунни, спортдал ва физический культурадал машгьул жезвай студентрин къадар артухарунни тир.

Элкьвей стол Махачкъала шегьердин спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин рекьяй комитетдин председател Муса Омарова ачухна. Вичин рахунра ада алай вахтунда жегьилрин гьам физический культура, гьамни абурун руьгьдинни ахлакьдин культура хжажуниз артух фикир гун лазим тирдал фикир желбна.

ДГТУ-дин проректор Марина Котенкоди вузди и рекьяй кьиле тухузвай къвалахдикай суьгьбетна. Кьилди къачуртла, ректор Тагьир Исмаилова студентрин массовый спорт вилик тухуниз еке фикир гузвайди къейдна.

Гуьгуьнлай къватл хъанвайбуру РД-дин физический культурадин ва спортдин министрдин заместитель, боксдай Олимпиададин чемпион Гьайдарбег Гьайдарбегован, физкультурадинни спортдин "Юность России" къватлалдин ДРО-дин председател Аминулла Рабаданован, футбол вилик тухунин рекьяй илимдинни методикадин центрадин директор, профессор Шамил Шихалиеван ва масабурун докладрихъни яб акална. Рахай вири ксари республикада жаванринни жегьилрин неинки физический культура хжажунин, абуруз руьгьдинни ахлакьдин рекьяй тербия гудай, гьакьни аялар спортдал ва физический культурадал желбдай литература чап авунин лазимвал авайдакайни лагьана, спортзалар бес тахьунин месэлаи кьарагьарна. Эхирдай семинар - совещанидин материалрай къватлал акьудунин кьарар къабулна.

Хъсан нетижаяр хъанва

СПОРТДИН ЕДИНОБОРСТВОВАР

ЧИ КОРР.

АЛАЙ йисан ноябрдин вацран сифте кьилерай Италиядин Тоскана шегьерда спортдин единоборствойрай дуьньядин чемпионат кьиле фена. Россиядин хянавай команда 50 спортсмендикай ибарат тир. Аник кваз Дагьустада тир 8 спортсмендини иштиракна, абуру какахъай единоборствойрай чпин гьунарар кьалурна, вирида медаларни къазанмишна. Шадвилелди а кардикай мадни хабар гуз кланзава хьи, Докьузпара райондин Цийи Къаракьурейдай тир Артур АЛИСКЕРОВАНИ и чемпионатда 91 кг-дилай гзаф заланвал авайбурун арада вичин алакьунар кьалурна. Ада кьизилдин кьве медаль къазанмишна: къайдаяр авачир бягьсерай (ММА версия) ва греппингдай. Аферин!

Къейд авун лазим я хьи, и чемпионатда дуьньядин 113 уьлкведай тир саки 10 агьзурдав агакьна спортсмен-

Артур Алискеров (эрчи патахъ галайди)

ри иштиракна. Ана спортдин единоборствойрин саки вири жуьрейрай: каратэдай, кикбоксингдай, тайский боксдай, тхэквондодай, джиу-джитсудай, ушу-саньдадай, греппингдай, какахъай единоборствойрай, кьуршахар кьунай - акьажунар кьиле фена.

Чаз гуьгуьнлай мадни чир хъайивал, Артур Алискерова бягьсер кьиле

тухвай вахт адан хайи йикъал ацалтнавай, пагьливанди виридалайни хъсан савкъат вичи-вичиз багьишна. Идалайни гьейри, адаз ва чи республикадай тир Эльдар Атаваз Италиядин промоутерри, пешекар спортсменрин жергедик кваз, международный кесерлу турнирра иштиракунин гьакьиндай хийирлу теклифарни ганва.

Куьрелди...

РЕГБИ - 7

"Труд" стадиондал, спортдин регби-7 жуьредай итимрин арада Дагьустандин чемпионат кьиле фена. Ана республикадин 8 команди: Махачкъаладай - 3, Къизляр райондай - 2, Дербендай, Кьизилюртдай ва Цумада райондай са-са команди иштиракна.

Чемпионат ачухуниз талукьарнавай шад мярекатдал РД-дин физический культурадин ва спортдин министрдин сад лагьай заместитель З.Салаутдинов, РД-дин регбидин

федерациядин президент М.Исаев, Дагьустандин хянавай командадин старший тренер М.Гьажимегьамедов рахана, акьажунар башламишдалди вилик абуру Вироссиядин ва международный турнирра спортдин и жуьредай чпин устадвал кьалурай спортсменар тебрикин. Спортдин рекье къазанмишнавай еке агалкьунрай Европадин кьве сеферда чемпионка, Казанда кьиле фейи Универсиадада гьалибвал къазанмишай Байзат Хамидовадив РФ-дин Президент В.Путинан Гьурметдин грамота вахкана, РД-дин физический культурадин ва спортдин министрстводин патай чемпионкадиз 450 агьзур манат пул гана.

Кьиле фейи акьажунрин нетижатада 1 ва 2-чкайриз Махачкъаладин, 3-чкадизни Цумада райондин командаяр лайхлу хъана.

Кьизилюртвийрин гьалибвал

МИНИ-ФУТБОЛ

Са шумуд югъ идалай вилик Избербашда вилериз зайиф акьвазвай спортсменрин арада мини-футболдай Дагьустандин чемпионат кьиле фена. Россиядин чемпионатда чпин устадвал кьалурун патал республикадин команда хжягьунин акьажунра Махачкъаладай, Дербендай, Буйнакскай, Избербашдай ва Кьизилюртдай тир 5 команди иштиракна. Акьажунар кругдин къайдада кьиле фена.

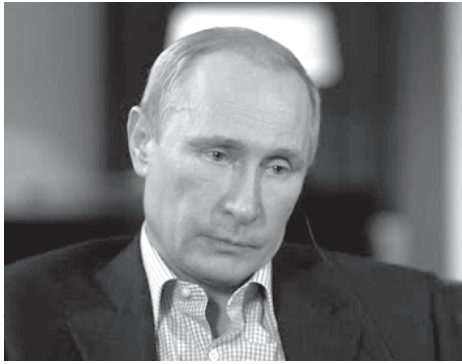

Къейд авун лазим я хьи, Дагьустандин эхиримжи ругуд йисан чемпионатрикай вад чемпионатда Кьизилюртдин команди гьалибвал къазанмишна, и сефердани кьизилюртвийрин артуханвал виле акьадайди тир. Нубатдин акьажунрин финалдани Кьизилюртдинни Махачкъаладин командайри чпин устадвал кьалурна. Алатай йисара хьиз, цинин йисузни Дагьустандин чемпионвилни тварциз Кьизилюртдин команда лайхлу хъана.

Дагьустандин хянавай командадик кваз 2015-йисан апрелдиз Москвадин патарив гвай Раменское шегьерда кьиле фидай Россиядин чемпионатда агьадахъ галай спортсменри: Магьмуд Абдуллаева, Мегьамедрасул Умарова, Мурад Нурагьмедова, Гьажи Дадачева, Абакар Сиражудинова, Кьурбан Абдулхаликова иштиракда.

Путинан интервью

Россиядин Президент Владимир Путин немсерин ARD телеканалдин интервью гудайла малумарайвал, Донбассдин ополченцири чпи киле тухузвай женг гъахълуди яз гьисабзава. Россиядин регьберди кьейд аурвал, эгер инсанри гьак гьисабзаватла, яракъни абуруз гьамиша жагьида.

Государстводин Кьили алава хъувурвал, ополченцидихъ военный техника ва яракъар хъун - им кьанундив къазвай кар я, гьик лагьайтла инсанри чпин квалер хуьзва. Донбасс Россияди яракъралди таъминарзава лугьудай хабарар Путина нубатдин сеферда инкарна.

Адан фикирдалди, и тема кар алайди туш, виридалайни важиблу месэла Киеври Донбассада залан яракъар ишлемишун я. Россиядин регьберди гъавурдик кутурвал, Украинадин властри аниз армия рекъе тун, залан яракъар, гьатта баллистический ракетаярни ишлемишзава. Ида а кардин гьакьиндай лугьузва хьи, Киевдиз политикадин жи-гьетдай чпис акси акъвазнавай вирибур терг ийиз кланзава.

Путин кьейдна хьи, идан гьакьиндай садани, са гафни лугьузвач. Россиядиз ик инсанар терг авун кланзавач ва и кардиз рекъ гудач, алава хъувуна ада. Россиядин регьберди арадал атанвай гьалариз анжах Киевдин властри кьимет гузвайвал килиг тавунизни эвер гана. Информационный REGNUM агентстводи хабар гузвайвал, Украинадин президент Петр Порошенкоди террориствиле акси серенжем киле физвай зонада государстводин вири идараяр тергнавайдан гьакьиндай указдал кьул члугуна. Кьилди къачуртла, ада "террористриз (Киевдин властри абуруз гьак лугьузва) акси серенжемар киле тухузвай Донецкдин ва Луганскдин областрин са бязи территорияра государстводин карханайрин, идарайрин ва организациондин, абурун филиалрин (отделенийрин), векилханайрин кваллах акъвазарун, анрай работникар масанриз акъудун (чпин разивал аваз) мумкинвиле килигна анрай эменни ва документация акъудун, Донецк ва Луганск областриз акси серенжемар киле тухузвай райондин са бязи территорияра государстводин кьул-лугъчяр маса чкайриз кваллахиз ракъурун патал" серенжемар къабулунин къарар акъуднава.

Идалай вилик Украинадин министррин кабинетди ДНР-дин ва ЛНР-дин гуьзчивилик квай чкайра социальный пулар гунни акъвазарнай.

Шойгудин теклиф

Пекин. 18-ноябрь. "Хабарар" РИА. Россиядин Федерациядин Оборонадин министр Сергей Шойгу Китайда официальный мугь-

манвиле авайла Китаидин Халкъдин азад ийидай армиядин килин госпиталдиз фена. Киле госпиталдин начальниқдин заместитель Гоа Чанцинъ авай анин руководстводихъ галаз гуьрушмиш хьайи вахтунда Россиядин министрди Пекинда Россиядин ва Москвада КНР-дин военный клиникаяр ачухунин

теклиф гана. "Чун ик, хушдаказ къабулунай заз кьез чухсагьул лугьуз кланзава. Чна акъалтай баркаллу ва важиблу кардал - инсанрин сагьламвал хуьнал машгьул жезвай чи амадаграл гьамиша фикир желб ийиз хьайиди я", - лагьана С.Шойгуди.

"Квехъ галаз санал кваллах авунин цийин чин ачухун патал чна Китаидин яракьлу къуватрин медицинадин килин идарадин клиника Москвада, чиди куьна ачухун теклифзава", - кьейдна министрди.

С.Шойгуди инанмишарайвал, и теклиф лап са куьруь вахтунда веревирдда ва и теклифдиз талукъ къарар къабулда. "Зун кье Китаидин оборонадин министрди, Китаидин Халкъ азад ийидай армиядин руководстводихъ галаз гуьрушмиш жеда ва за абурун вилик и теклиф эцигда", - малумарна ада.

Адан гафаралди, уьлквейрихъ саналди гьалдай месэлаяр гзаф ава, идани неинки Россиядинни Китаидин яракьлу къуватрин руководителрин, гьакни аскеррин, офицеррин ва духтуррин арада мадни сих алакьаяр кардик кутадай мумкинвал гуда.

Китаидин Халкъдин азад ийидай армиядин Кьилин госпиталдин регьбердин заместитель Гоа Чанцина РФ-дин оборонадин министрдин теклифдин тереф хвена.

Россиядай ахкъудна

Польшадин са жерге дипломатар "чпин дережадихъ галаз кьан тийизвай кваллах тухунай" Россиядай ахкъуднава. Идан гьакьиндай Россиядин кьенепатан крарин министрстводин информациядин ва печатдин департаментдин баянра лугьузва.

Ведомствода кьейд аурвал, и серенжемар Польшадай Россиядин дипломатар ахкъудуниз жаваб хьана.

"Эхъ, еке гьайиф члугуналди лугьузва за, Польшадин властри гьакьикъатдани дуствилдинди тушир ва са куьналдини делилламиш тавунвай кардиз рекъ гана. Идахъ галаз ала-

къалу яз Россиядини гьа идаз ухшар авай жавабдин серенжемар къабулна", - кьейдна МИД-да.

Октябрдин юкьвара Польшадин СМИ-ри Россиядин дипломатар уьлкведий ахкъудунин жигьетдай уьлкведин руководстводихъ авай планрикай хабар гана. Кьилди къачуртла, Rzeezpospolita газетда кьенва хьи, и кар Россиядин хийирдиз шпионвал авунай шак физвай Польшадин офицер кьунихъ галаз алакьалу я.

Гьакни, газетдин делилралди, Польшадай неинки дипломатар, гьакни уьлкведин территориядал яшамеш жезвай ва кваллахзавай Россиядин са шумуд гражданини ахкъудун мумкин я.

16-октябрдиз Польшадин контрразведчикри шпионвал авунай шак физвай кье кас кьурдан гьакьиндай малумат пайда хьана. Абурукай сад Польшадин кьунундин вини дережадин офицер, кьвед лагьайдни - кье гражданвал авай юрист я. Абуру гьи государстводин махсус кьуллугьриз кваллахзавайтла, адан гьакьиндай официальный малумат авач, амма Польшадин СМИ-ри кьизва хьи, ихтилат Россиядин разведкадикай физва.

Са икьардални кьулар члугвадач

Вичи-вич малумарнавай Луганскдин халкъдин республикадин властри Донбасс экономикадин рекъий басрук гунин гьалкъада туниз талукъ указ кардик кумай кьван вахтунда Киевдихъ галаз са икьардални кьулар члугвадач. Идан гьакьиндай, ТАСС-ди хабар гайивал, алатай гьяд юкьуз ЛНР-дин халкъдин советдин кьил Алексей Корякина малумарна.

Спикерди малумарайвал, вичин указдалди Порошенкоди Украина михьидиказ Минск-

дин икьаррай акъудна. "Блокададин гьакьиндай указди неинки Минскдин протоколдин пунктар члурзава, ам вичин метлебдал гьалтайла лап чапхунчивилинди я. И карди мад сеферда тестиькарзава хьи, Украинади ислягьвилини кваллахда иштирак авун утанмишсуз кьундарма ва тапарар я. Гьавилияй Луганскдин халкъдин республикади и вагьшивилин акт кардик кумай кьван вахтунда пуд терефдин дестедин цийи са къарардални кьул члугвадач", - кьейдна ЛНР-дин Халкъдин советдин кили.

Виликрай Донбассдиз талукъ тир Порошенкодин указ Донецкдин ва Луганскдин республикайрин маса векилрини критика авунай. Гьа ик, месэла ЛНР-дин кьил Игорь Плотницкийди Киевдин къарар "халкъ тарашунинди я" лагьана. ДНР-дин парламентдин вице-спикер Денис Пушилино малумарайвал, документди Минскда икьар хьайи крар векьидиказ

члурзава, парламентдин спикер Андрей Пургина кьейд аурвал, Киевдин ихтин къарарди республикайра физвай гьалариз саки са жуьрединни таъсирзава. "Абуру кьуд варз кьван я пенсияр, варзни зур я бюджетдин пулар тагуз. Украинадин судри кваллахзавач, государстводин идараяр хъфенва", - малумарна ада "Рахазва Москва" радиостанциядиз.

Порошенкодин указ Россиядин Президент Владимир Путинани критика авуна. "Хабарар" РИА-ди хабар гузвайвал, G20-дин саммитдай гьуьгьуниз Брисбендда хьайи пресс-конференциядал ада малумарайвал, и указ "еке гьалат я". "За фикрзавайвал, им еке гьалат я, гьик лагьайтла абуру чпин гьилелди и регион чпивай атгуз. "Вучиз"? - лагьана Путин.

Россиядин регьберди гьакни рикел хкана хьи, гьатта виридалайни четин ийкьара "чна садрани Чечен Республика финансламишун тлимиларначир, вахт-вахтунда неинки пенсияр ва пособияр, гьакни бюджетдиз субсидиярни гана". Им килигайла, ахмаквал тир, гьик лагьайтла, ана авай кваллахрал гуьзчивалзавай инсанривай неинки и пулар чуьнуьхиз гьакни лазим тушир мурадар патал ишлемишиз жедай, амма и кваллах чна авуна ва инсанрин вилик чна чи мажбурна-маяр тамамарна", - кьейдна Путин.

Иракдиз рекъе твада

Италияди "Исламдин государстводин" дестедихъ галаз женг члугун патал Иракдиз Торнадо маркадин кьуд истребитель - бомбардировчик ва штурмовикар рекъе твада. Идан гьакьиндай Италиядин оборонадин министрстводин къарардал асаслу хьана II Sole-24 Огеди хабар гузва.

Гуьзлемишзавайвал, самолетар женгер киле физвай зонадиз ноябрдин эхирдалди рекъе твада. Абуру цавуз Кувейтда авай базадилай жкаж жеда. Гьа са вахтунда штурмовикри ва истребительри боевикрин сенгерар ягьуна иштиракдач, абурун асул - везифа разведка авун жеда.

Италиядин оборонадин министрстводи самолетар рекъе тунин гьакьиндай къарар парламентдикай чинеба къабулна, кьейдзава газетди. Алай вахтунда Иракда Италиядин 280 военный инструкторди кваллахзава.

Рекъемар

- Алатай йисуз Россиядин телеканалри реклама гунай **180 миллиард манат** къазанмишна.
- 2015-йисуз Россиядин вузра бюджетдин чкаяр **20 агъзур касдин** гзаф жеда.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 47,97 манат,
1 евро - 59,48 манат,

кьизил (1 гр) - 1815,54 манат,
гимшиш (1 гр) - 24,47 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагьисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

Абуру Иракдин аскерар гъазурунал машгьул я. Идалайни гьейри, Иракдиз Боинг КС-767 маркадин самолет-заправщик ва летчик авачиз лув гудай кье Predator самолет рекъе тунва.

"Исламдин государство" Иракда 2013-йисан сифте килера туькьур хьана, гуьгьуьнлай ам Сириядин территориядиз гьахьана. 2014-йисан 8-августдиз США-ди Иракда "Исламдин государстводин" боевикрал гьужум авунин серенжем киле тухвана, сентябрдиз Сирияда авай боевикрин сенгерриз гьавадай ягьунар къазва.

Эцигунар

акъвазардач

Израилди Рагъэкьечдай патан Иерусалимда квалер эцигунин планрикай садрани отказдач. Франс-Пресс агентстводи хабар гузвайвал, идан гьакьиндай вичин немс амадаг Франк-Вальтер Штайнмайерахъ галаз гуьрушмиш хьайила, уьлкведин кьенепатан крарин министр Авигодор Либермана малумарна.

"Чун Иерусалимдин рагъакьидай патта чувудрин магьлейра эцигунар са жуьредани сергьятламишунал рази жедач", - малумарна Либермана.

Израилдин МИД-дин кили гьакни кьейдна хьи, Израилди киле тухузвай кваллах анриз уьлкведин руководство куьч хьунин мураддалди тухузвайди я лагьай фикирдихъ галаз садрани рази жедач.

Са шумуд югь идалай вилик Израилди Рамот районда 200 квал эцигунин план хьсанди яз гьисабна. Палестинадин руководстводи и малуматриз гьелелги са жуьредани баян ганвач, амма Вашингтонда Израилдин гьерекадар кьетгидиказ пилемишна. США-ди и месэладай вичи кьунвай рекъ тайинди тирди рикел хкана ва квалер эцигуни гьакни кьизгьин гьалар авай регионда абуру мадни кьизгьинардайдан паттахъай тагькимарна.

Израилдин премьер-министр Биньямин Нетаньяхуди октябрдин эхирра Рагъэкьечдай патан Иерусалимда агъзурдалай гзаф квалер эцигунин буйругъ гана.

Израилди Рагъэкьечдай патан Иерусалим 1967-йисуз киле феий Ругуд ийкьан дяведин вахтунда кьунай. 1980-йисуз уьлкведин властри Иерусалимдин - чувудрин государстводин "сад тир ва пайи-паяр ийиз тежедай" меркездин гьакьиндай закон къабулна. Гьа са вахтунда международный соошестводи, Рагъэкьечдай патан Иерусалимдин ва Иордан вацун Рагъакьидай патан территорияр кьунвайбур ва и чилерал чувудрин квалер эцигиз ихтияр авачирди яз гьисабзава.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Факс. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

**КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ**
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

**КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ**
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К.М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М.МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш.ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж.САИДОВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гьазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, б.

Тираж 7924

Макъалаяр редакцияди туюкьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

Газет массовый коммукацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьчнвал авунин ва культураддин ир хуьнин режъай РФ-дин Федеральный кьуллугьдин Кьиллепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хуьвунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петров проспект, 61,
7-мертеба.

Г - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбуур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
БНК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Алай аямдин месэлаяр Юбилейдиз бахшна

Хийир ЭМИРОВ

Республикада Дагъустандин гостехуниверситетдин профессор, таможенный кваллахдин ва правоведенидин кафедранин заведующий, Россиядин Федерациядин килин образованидин гуьрметлу работник, Дагъустан Республикадин лайихлу экономист, Кьурагь райондин гуьрметлу агъали **ОРУЖЕВ Идрис Абдуллаевич** 75 йисан юбилейдихъ галаз алакълу са шумуд мярекат киле фена. Абурукай лишанди 12-13-ноябрдиз техникуниверситетда тешкилай ва И.Оружеван юбилейдиз бахшнавай "Таможенный союздин алай аямдин месэлаяр" твар алай региональный илимдинни тежрибадин конференция я.

Лугун лазим я хьи, конференцияда Дагъустандин технический, педагогвинин, государственнй университетрин, халкъдин майишатдин институтдин, Чечен Республикадин госпедуниверситетдин, Москвадин государственнй юридический университетдин Махачкъаладин филиалдин алимри, аспирантри, студентри иштиракна.

Къве юкъуз давам хъайи мярекатдин сад лагъай пленарный заседанидал ДГТУ-дин профессор, философиядин кафедранин заведующий Юсуп Абдулкъади-

рова "Профессор Оружев Идрис Абдуллаевич алим, педагог ва жегилирин насигъатчи я", Махачкъаладин гуьлуьн ва алишверишдин портунин таможенный постунин государственнй килин инспектор Мегъамед Ханмегъамедова "Таможенный союздин алай аямдин месэлаяр ва абур гъялдай рекъер", ДГТУ-дин таможенный кваллахдин ва судебный экспертизадин факультетдин декан, профессор Гъажимурад Халимбегова "Таможенный союз гегъеншарунин жигъетдай мукъвал тир девирда авай мумкинвилер" темайрай докладар авуна.

Илимдинни тежрибадин конференциядал са шумуд секция-дини кваллахна ва анрал алимри, аспирантри, студентри таможенный кваллахдин, правоведенидиз, судебный экспертизадиз, таможенный постарал дуьзда алкъудзавай тахсиркарвилериз, маса уьлквейрай гъизвай товарин еридиз, таможенный органра информациядин кьурулушар вилик тухуниз, къецепатан экономический алакълар пайгардик кутуниз талуку темайрай цуда-лай виниз докладар авуна.

Эхирдай секциядин руководителри гъахъ-гъисабар авуна ва тешкилатчири конференциядин нетижаяр къуна, конференциядиз талуку яз акъуддай кватгалдик кутадай илимдин докладар тайинарна.

Хаталу гьалара - хатасуз Дагъустан

Дагъви ШЕРИФ

Республикадин кар алай "Хатасуз Дагъустан" проектдиз талуку яз накъ РД-дин милли политикадин министрдин сад лагъай заместитель **Зикрулла ИЛЬЯСОВ**, РД-дин печатдин ва информациядин министрдин сад лагъай заместитель **Зубайру ЗУБАЙРУЕВ**, наркотикриз акси краин месэлайрай РД-дин Къилин советник **А.ШАМАЕВ**, РД-дин "Центр ГОиЧС" идарадин регъбердин заместитель **Р.МЕГЪАМЕДОВ** журналистрихъ галаз гуьрушмиш хъана.

Мярекат киле тухвай Зикрулла Ильясова вичин сифте гафуна къейдайвал, республикадин регъбердин кар алай ирид проектдикай виридалайни важиблуди "Хатасуз Дагъустан" я.

- Хатасузвал авачиз амай проектрай кваллахни вилик тухуз четин я. Гъар са кваллах башламшун патал хатасузвилин гьалар тешкилна кьанда. И месэладай кваллах вири министерствойрини кьурулушри тухун герек я. Сифте нубатда, чкайрал, муниципальный районра и кар хъсандиз бажармишна кьанда.

Милли политикадин министерстводин векилдин гафариз къуват яз Зубайру Зубайруева къейдайвал, Махачкъалада кватл хуналди, гъар жуьре месэлаяр веревирд авуналди арадал къевзвайди теория я. Гъакъикъи кваллах районра, хуьрера тухун лазим я.

- "Хатасуз Дагъустан" проек-

тдик кваз печатдин ва информациядин министрстводини еке кваллах тухузва. Ийизвай чалишмишвилер аватлани, арадал къевзвай хъсан нетижаяр тимил я. Эгер Дагъустанда хатасуз галар хъун патал гъар са агъалиди, гъар са дагъустанвиди зегъмет чуьгуртла, чун дамах ийиз жедай нетижайрив агакъда. Алай вахтунда агъалийри гъар жуьре экстремистризни террористриз куьмекарни гузва. И карди чаз, гъим тахсиркар ва гъим Дагъустандин хъсан гележегдихъ рикл кузвайди ятла агъалийрин кыл акъат тавунвайди квалурзава. Сифте нубатда кваллах муниципалитетрини жегилири тухвана кьанда. Муниципалитетри жегилирихъ галаз гъар жуьре мярекатар тешкилун лазим я. Къвед лагъайди, жегилири жегилирихъ галаз кваллахна кьанда, вучиз лагъайтла абур сад-садан гъавурда хъсандиз гъатзава.

З.Зубайруева СМИ-рин ва кьанун-къайда хуьзвай кьурулушрин векилрин арада хъун герек тир хътин сих алакълар авачирди, абурун сад тир къуватралди, гъакъикъатдани хатасуз Дагъустан тешкил ийиз алакълариди къейдана. Ада давамарайвал, печатдин ва информациядин министерстводини, кьилди журналистри и рекъе камар къачузва, амма гелелиг кьанун къайда хуьзвай кьурулушрин патай гъавурда гъатунин тайин са жаваб авач.

Муькуь мугъманрини чпи кваллахзавай кьурулушри Дагъустан хатасузди авун патал къачузвай камарикай суьгъбетна.

Т.Гь.Саидов

Накъ чав къайи хабар агакъна. Яргъал йисара республикада акъалтзавай несилдиз тербия, чирвилер гуз школаяр патал ктабар хъиз къанажагълу уьмуьр педагогвинин насигъатчиленин кеспидиз гайи муаллим Саидов Тажидин Гъамидович залан азардикди рагъметдиз фена.

Т.Саидов 1935-йисан 17-ноябрдиз Кьурагьрин хуьре кьуллугъчидин хизанда дидедиз хъана. Ада Кьурагьрин юкъван школа, Дагъустандин госпединститут кутьягна. Кьурагьрин юкъван школада урус чаланни литературадин муаллим яз педагогвинин кваллах башламишна. Гуьгъунлай ада райОНО-дин методкабинетдин заведующийвиле, школайрин инспекторвиле, райондин образованидин отделдин заведующийвиле кваллахна.

1977-йисалай ада Дагъустандин педагогвинин кадрийрин чирвилер кхаждай институтда педагогикадин ва педагогвинин къенкъечви тежрибадин кабинетрин заведующийдин везифаяр тамамарна. Зегъметни чуьгуз аспирантурада кьелна ва 1990-йисуз Москвадин милли месэлайрин институтда агалкъунралди диссертация хвена ва педагогвинин илимрин кандидатвиле твар къачуна.

1993-йисалай Т.Саидова Дагъустандин А.Тахо-Годидин тварунихъ галай педагогикадин НИИ-да илимдин кьуллугъчи, этнопедагогикадин сектордин за-

ведующий яз кваллахна. И йисара ада этнопедагогикадай ва этнокультурадай 60-далай виниз монографияр, илимдин кваллах, методпособияр хъена, программаяр туюкьурна. "Дагъустандин халкъарин культура ва адетар", "Жаванар ва рушар уьмуьрдиз гъазурун", "Итимар арадиз атун", "Халкъарин камаллу адетар" ктабар, учебникар чапдай акъудна. Абуруз Москвадин ва Кеферпатан Кавказдин твар-ван авай алимри, педагогри хъсан кьимет гана.

Т.Саидоваз коллективдин, юлдашрин, чидайбурун арада гуьрмет авай. Ада республикадин педагогикадин кваллах вилик тухуник вичелай алакълариди пай кутуна. Адан экуь къамат яргъалди чи риклера амукъва. Т.Саидован хизандиз, багърийриз чна еке хажалат чуьгунивинди башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллектив.

Студентриз мугъманвиле

Шагь ШАГЪОВ

Россиядин Минюстдин правовой академиядин Кеферпатан Кавказдин филиалдин (Махачкъалада авай) студентриз республикадин наркоконтролдин векил, Россиядин ФСКН-дин РД-да авай управленидин отделдин начальникдин заместитель **Марат ЯРАЛИЕВ** мугъман хъана.

Мярекат ачухдайла, тербиядин рекъай вуздин директордин заместитель **Асият СУЛЕЙМАНОВА** къейд авурвал, къайдаяр хуьдай органрин векилрихъ галаз ихътин гуьрушар академияди датана тешкилзава.

УФСКН-дин векилри академиядин 1-курсуну кьелзавай жегилирихъ галаз профилактикадин кваллах тухвана. Абуруз наркоманиядин жуьрейрикай ва республикада и тегъуьн вилик физвай гзаф маса терефрикай суьгъбетна.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии Б за № 0099075, выданный в 1995 году Касумкентской СОШ № 2 Сулейман Стальского района РД на имя **ВЕЛИЕВОЙ Дианы Мамедовны**, считать недействительным.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Мегъамед Шагъ-гъуьсейнович Шагъ-гъуьсейноваз стха **БАЙРАМ** кечмиш хуьнихъ галаз алакълу яз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди твар-ван авай шаир, Дагъиздин редактор **Шамил КЪАЗИЕВ** рагъметдиз финихъ галаз алакълу яз адан хизандиз, вири багърийриз, вири табасаран шаирриз башсагълугъвал гузва.